

”AAMU ALKAA AINA SILLÄ, ETTÄ ETSIN JALKANI”

Vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden esittäminen Rion paralympiauutisoinnissa

Ylen verkkosivuilla

Annika Saine

Pro gradu -tutkielma

Mediatutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Helmikuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/ Humanistinen tiedekunta

SAINE, ANNIKA: ”Aamu alkaa aina sillä, että etsin jalkani” – Vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden esittäminen Rion paralympiauutisoinnissa Ylen verkkosivuilla

Pro gradu -tutkielma, 95 s.

Mediatutkimus

Helmikuu 2019

Pro gradu -tutkielmassani analysoin vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden kuvaamista. Tutkimusaineistoni koostuu 64 verkkouutisesta, jotka julkaistiin Ylen verkkosivuilla vuoden 2016 Rio de Janeiron paralympialaisten aikana.

Päätutkimuskysymykseni on, miten Ylen uutisissa esitetään vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta. Tätä päätutkimuskysymystä lähestyn alakysymysten kautta. Tutkin, miten ruumiillisuuden rajat esitetään vammaisuuden kontekstissa ja esitetäänkö apuväline, esimerkiksi pyörätuoli tai proteesi, osana ruumista. Lisäksi analysoin, millaisia mielikuvia uutisoinnilla ja uutiskuvilla pyritään rakentamaan vammaisurheilijoista ja heidän ruumiillisuudestaan ja miten vammaisurheilijan ruumis esitetään suhteessa perinteisen urheilijaruumiin ihanteeseen. Pohdin myös, millaisia eroja suomalaisia ja ulkomaalaisia urheilijoita koskevassa uutisoinnissa on.

Tutkimuksessani havaitsin, että uutisoinnissa ja varsinkin uutiskuvissa vammaisurheilijoiden ruumiit nousevat usein suureen huomioon. Tämä johtuu siitä, että urheilussa ruumis on urheilijan työväline ja näin ollen se myös näkyy olennaisesti uutisoinnissa. Yle painottaa uutisoinnissaan vammaisurheilijoiden omaa toimijuutta. Olennaista on, esitetäänkö urheilijan hallitsevan apuvälinettä välinettä vai apuvälineen hallitsevan urheilijaa. Ylen uutisoinnissa vammaisurheilijat eivät ole pelkkiä objekteja, vaan heidät esitetään usein uutisoinnissa itsenäisinä, aktiiviseen tekemiseen kykenevinä toimijoina ja subjekteina.

Ennakkohypoteesinani tutkimuksessa oli Toni Brucen (2014) ajatus siitä, että vammaisurheilussa samaan kansaan kuuluvat urheilijat kuvataan urheilusuoritus edellä, kun taas ulkomaalaisista urheilijoista kertovissa uutisissa huomio kiinnittyy ensisijaisesti urheilijoiden vammaisuuteen ja vammoihin. Brucen ajatus toteutui myös oman tutkimusaineistoni kohdalla. Suomalaisurheilijoiden kohdalla uutisarvona oli suoritus, ulkomaalaisten urheilijoiden kohdalla vammaisuus. Huomattavaa tutkimuksessani oli myös se, että ulkomaalaisia urheilijoita koskevissa uutisissa oli myös paljon klikkiotsikoita muihin uutisiin verrattuna.

Asiasanat: diskurssi, ihanneruumis, kuvajournalismi, objektiivisuus, paralympialaiset, Rio de Janeiro (Rio) ruumiillisuuden rajat, ruumiillisuus, subjektiivisuus, sukupuoli, toimijuus, urheilujournalismi, uutiskuva, uutisotsikko, uutisteksti, valta, vammaisurheilija, vammaisurheilu, vammaisuus, verkkouutisointi, Yle

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Alkusanat	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aineisto	2
1.3 Menetelmät ja etiikka	4
1.4 Teoreettinen tausta	6
1.5 Vammaisuus ja vammaisurheilu	8
1.5.1 Vammaisuuden määritelmä	8
1.5.2 Vammaisurheilu ja paralympialaiset	9
1.6 Yle paralympialaisten uutisoijana	10
1.7 Tutkimuksen rakenne	11
2 Urheilujournalismi ja uutiskuvat	13
2.1 Kuvien luoma todellisuus – voittojen ja tappioiden kuvaaminen	13
2.2 Objektiivisuus ja valta	22
2.3 Kieli ja kuva	29
2.3.1 Urheilujournalismin viihteellisyys	29
2.3.2 Kuva ja teksti	33
2.4 Vammaisuuteen viittaaminen	38
3 Ruumiillisuuden rajat	42
3.1 Urheilijan ihanneruumis	42
3.2 Urheilu ja sukupuoli	49
3.3 Vammaisurheilijoiden ruumiillisuus	54
3.4 Apuväline osana ruumista?	59
4 Muiden maiden urheilijat – uutisointi vamma edellä?	64
4.1 Kuviteltu urheiluyhteisö – ”me” vastaan ”he”	64
4.2 Vammaisuus edellä	69
4.3 Ulkomaalaiset urheilijat klikkiotsikoissa	71
5 Päätelmät ja pohdinta	76
5.1 Tutkimuksen tulokset – miten vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta kuvataan?	76
5.2 Tutkimuksen haasteet	79
5.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet	80
Lähteet	82
Tutkimusaineisto	82
Kuvat	87
Internet-lähteet	89
Kirjallisuus	90

1 Johdanto

1.1 Alkusanat

Urheilu ja urheilujournalismi ovat nyky-yhteiskunnassa kiinnostavia ilmiöitä. Sähköiset viestimet välittävät huippu-urheilun viihdespektaakkelia eri puolille maailmaa. (Itkonen & al. 2008, 9.) Ruumiillisuus on keskeinen osa urheilua, joten urheilun viihteellistymisen myötä ruumiillisuus korostuu entistä enemmän urheilujournalismissa. Tässä tutkimuksessani keskityn analysoimaan paralympiaurheilijoiden ruumiillisuuden esittämistä mediassa. Rion paralympialaiset kisattiin Brasilian Rio de Janeirossa 7.–18. syyskuuta 2016. Kisojen avajaisia vietettiin 7.9. ja ensimmäinen varsinainen kisapäivä oli 8.9.¹ Tässä pro gradu -tutkielmassani käsittelen Rion paralympialaisten uutisointia Suomessa vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden esittämisen näkökulmasta. Tutkimusaineistonani on Ylen uutisointi aiheesta. Kiinnostuin tutkimusaiheestani kandidaatintutkielmani myötä, jossa käsittelin *Helsingin Sanomien* urheilu-uutisointia Rion olympialaisten suomalaissuorituksista. Rion olympialaiset sujuivat suomalaisurheilijoilta alle odotusten, ja päällimmäinen tunne ja teema uutisoinnissa oli pettymys, sillä saldona oli vain yksi mitali².

Rion paralympialaisissa Suomea edusti 26 urheilijaa ja kaksi opasurheilijaa³. Paralympialaisista suomalaiset saivat kolme mitalia: yhden kullan, yhden hopean ja yhden pronssin. Mitalien lisäksi suomalaiset saavuttivat 12 pistesijaa. Mitalien määrällä mitattuna suomalaiset eivät menestyneet ennako-odotusten mukaisesti. Riossa ainoastaan yksi laji pystyi mitalisuorituksiin, kun taas Lontoon paralympialaisissa vuonna 2012 kuusi mitalia saavutettiin neljässä lajissa. (Suomen Paralympiakomitea 2018a.) Tämän uutisoinnin myötä kiinnostuin enemmän siitä, millainen asema paralympiauutisoinnilla on suomalaisessa mediassa. Rion paralympialaiset ovat tutkimusta tehdessä viimeisimmät paralympialaiset, joten kyseisten kisojen uutisointi oli luontevaa valita tutkimuskohteeksi.

¹ ks. esim. Yle 30.8.2018, Yle Urheilu, ”Rion paralympialaiset: Suomalaisten kilpailuajat ja television lähetystiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9129949>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

² ks. esim. Helsingin Sanomat 22.8.2016, Ari Pusa, ”Rähmälleen meni – keihäsmiehetkään eivät pelastaneet Suomea kaikkien aikojen mahalaskulta”. <<http://www.hs.fi/urheilu/a1471750057497>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

³ ks. esim. Yle 24.8.2016, Riikka Smolander, ”Tasavallan presidentti antoi onnenpotkun Suomen paralympiajoukkueelle”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9118381>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Tarkemmaksi tutkimusnäkökulmaksi valitsin vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden esittämisen, sillä selatessani uutisia havaitsin, että monessa uutisessa ruumiillisuus on hyvin keskeisessä asemassa. Tämän havainnon pohjalta kiinnostuin myös journalismiin ja kuvajournalismiin liittyvästä vallasta ja siitä, millainen on vammaisurheilijan ruumis suhteessa urheilijaruumiin ihanteeseen.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Keskeisin tutkimuskysymykseni on, miten Ylen uutisissa esitetään vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta. Tätä päätutkimuskysymystä analysoin alakysymysten kautta, jotka ovat seuraavat:

- Miten ruumiillisuuden rajat esitetään vammaisuuden kontekstissa? Esitetäänkö apuväline, esimerkiksi pyörätuoli tai proteesi, osana ruumista?
- Millaisia mielikuvia uutisoinnilla ja uutiskuvilla pyritään rakentamaan vammaisurheilijoista ja heidän ruumiillisuudestaan? Miten vammaisurheilijan ruumis esitetään suhteessa perinteisen urheilijaruumiin ihanteeseen?
- Millaisia eroja suomalaisia ja ulkomaalaisia urheilijoita koskevassa uutisoinnissa on?

Tutkimushypoteesini pohjautuu Toni Bruen (2014) artikkeliin, jonka mukaan ”meihin” kuuluvia vammaisurheilijoita kunnioitetaan ja heidän vammansa esitetään minimalistisesti. Sen sijaan ”heihin” kuuluvia vammaisurheilijoita pidetään yleensä stereotyyppisempinä vammaisurheilijoina ja heidän vammaisuuttansa ja erilaisuuttansa korostetaan. (Bruce 2014, 1443.) Bruce on tutkinut paljon muun muassa sukupuolta, rotua ja kansallista identiteettiä yleisesti mediassa sekä erityisesti urheilun kontekstissa. Oletuksenani siis on, että suomalaisurheilijoita koskevassa uutisoinnissa korostetaan urheilijaa henkilönä ja itse urheilusuoritusta, kun taas muiden maiden urheilijoiden kohdalla korostetaan heidän vammaisuuttaan tai muita erityispiirteitään.

Tutkimusaineistonani on Ylen verkkouutisointi Rion paralympialaisista. Keskityn tutkimaan verkkouutisointia, sillä se on hyvin keskeinen alusta Ylen urheilu-uutisoinnissa. Tutkimuksessani analysoin kisojen aikana tehtyjä julkaisuja, joista suurin osa on uutisia, mutta joukossa on myös esimerkiksi kolumni ja videoita. Rajaani aineistoni koskemaan varsinaisten kilpailupäivien uutisointia, koska niissä urheilijoiden ruumiillisuutta kuvataan enemmän kuin ennen kisoja tai kisojen jälkeen tapahtuneessa

uutisoinnissa. Kilpailupäivien aikana (8.–18.9.2016) Ylen sivuilla julkaistiin yhteensä 95 julkaisua, joista uutisia on 67. Jätän tutkimusaineistani pois kolme uutista, jotka eivät liity urheilijoihin, urheilusuoritusten ennakointiin tai niiden raportointiin, eikä uutiskuvissa ole urheilijoita. Ulkopuolelle jää siis kisojen aikana julkaistu uutinen, jossa käsitellään poliittista kannanottoa, kun Valko-Venäjä toi Venäjän lipun kisojen avajaisiin ja ”lipun kantaja heitettiin kisoista ulos”⁴. Muut aineistoni ulkopuolelle jäävät uutiset käsittelevät Algerian naisten maalipallojoukkueeseen kohdistunutta epäilyä poliittisesta protestista⁵ sekä Kansainvälisen paralympiakomitean puheenjohtaja Sir Philip Cravenin ajatuksia kisojen päätyttyä⁶. Jätän kyseiset uutiset pois tutkimuksestani, koska niissä ei ole kuvia urheilijoista eivätkä ne tue tutkimukseni ruumiillisuusnäkökulmaa. Lopullinen tutkimusaineistoni koostuu siis 64 uutisesta.

Uutisten lisäksi Yle julkaisi kisojen aikana urheilusivuillaan 28 videota, joista 15 liittyi urheilusuorituksiin tai palkintojenjakoihin, kuusi liittyi *A Lesson in Voima* - ja yksi *Jälkihiki*-sarjaan. Lisäksi joukossa oli kuusi *Arkistojen kätköistä* -videota. Rajaan *A Lesson in Voima* -, *Jälkihiki*- ja *Arkistojen kätköistä* -videot tutkimusaineistoni ulkopuolelle, koska keskityn tutkimuksessani erityisesti kuvien ja kirjoitetun kielen analyysiin. En myöskään erikseen analysoi urheilusuorituksiin tai palkintojenjakoihin liittyviä viittätoista videota, mutta käytän muutamia videoita havainnollistavina esimerkkeinä muun muassa siitä, miten videoita hyödynnetään esimerkiksi otsikoinnissa lukijan kiinnostuksen herättämiseksi.

Aineiston uutisissa minua kiinnostaa urheilukieli ja uutiskuvat sekä se, miten uutisissa luodaan mielikuvia ruumiillisuudesta ja vammaisuudesta. Tutkimukseni lähtöoletuksena on, että uutiskielellä ja kuvilla on keskeinen merkitys siinä, millaisena vammaisurheilijoiden ruumiillisuus esitetään. Valinta ei välttämättä ole aina tiedostettu, mutta tiedostamatonkin valinta on valinta. Esimerkiksi kuvien rajauksella pystytään valikoimaan, mitä piirrettä urheilijasta halutaan korostaa ja toisaalta mitä halutaan jättää kertomatta. Lähtöoletukseni mukaan kielellä ja kuvilla on merkitystä myös siinä, halutaanko uutisissa korostaa urheilijan vammaisuutta vai urheilusuoritusta.

⁴ Yle 8.9.2016, Anu Karttunen, ”Valko-Venäjä toi Venäjän lipun Rion avajaisiin – lipun kantaja heitettiin kisoista ulos”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9154439>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

⁵ Yle 11.9.2016, Roope Visuri, ”Poliittiset protestit jatkuvat Riossa? Maalipallojoukkueelta outo selitys luovutustappioille”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159415>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

⁶ Yle 18.9.2016, Timo Uusitalo & Riikka Smolander, ”Paralympiapomo kehui suomalaisvaikuttajaa – ”Tuskin jää huomaamatta, hän on melkoinen energiapakkauus””. <<https://yle.fi/urheilu/3-9176160>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Koska tutkimusaineistona on yhdet paralympialaiset, tuloksia ei voi suoraan yleistää koskemaan muiden paralympialaisten uutisointia, vaikka eri kisojen uutisoinnissa onkin melko todennäköisesti ainakin joitakin samoja piirteitä. Uutisointia ei voi myöskään yleistää kaikissa medianavissa samanlaisiksi, sillä tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan ainoastaan Ylen uutisointia. Tutkimukseni ulkopuolelle jää myös yleisön osallistuminen keskusteluun esimerkiksi uutisten kommenttikentissä. Koska tutkimukseni koskee Ylen verkkouutisointia, ulkopuolelle jää myös television Urheiluruudun uutisointi. Tutkimustulosten perustella ei voi yleistää, miten tai kuinka paljon Urheiluruudussa uutisoitiin Rion paralympialaisista, vaan tutkimus käsittelee nimenomaan Ylen verkkouutisointia. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisen kuvan Yle antaa vammaisurheilijoiden ruumiillisuudesta verkkouutisoinnissaan. Tutkimukseni antaa siis pienellä otannalla kuvan siitä, miten vammaisurheilusta ja vammaisurheilijoista uutisoidaan

1.3 Menetelmät ja etiikka

Tutkimuksessani käytän laadullisia tutkimusmenetelmiä, vaikka hyödynnän tutkimuksessani luvussa 1.2.1 tekemääni uutisten määrällistä jaottelua eri uutistyyppeihin. Tämä määrällinen jaottelu mahdollistaa uutisten laadullisen vertailun. Uutiskielen analyysissa käytän menetelmänä diskurssianalyysia. Tässä yhteydessä tarkoitan diskurssianalyysilla erilaisia kielenkäytön konventioita. Jokisen et al. (1999) mukaan diskurssi on merkityssuhteiden kokonaisuus, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla. Diskurssianalyysissa analysoidaan sitä, millaista sosiaalista todellisuutta erilaisissa konteksteissa tuotetaan ja miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi kielenkäytöllään. (Jokinen & al. 1999, 18, 21.)

Kuvien analyysissa hyödynnän Janne Seppäsen teosta *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle* (2005). Seppäsen mukaan ”[m]ediakuvaston systemaattinen sisällönanalyysi voi antaa vastauksia siihen, millaisia visuaalisia järjestyksiä eli visuaalisten esitysten säännönmukaisuuksia ja rakenteita kuvallisessa julkisuudessa on”. Miten eri sukupuoli- ja sukupuolekuvat edustettuina julkisuuden kuvissa? Millaisia asioita kuvataan vähän, millaisia paljon? Seppänen toteaa, että ”[k]uva-analyysissa muuttuja voi olla oikeastaan mikä tahansa aineistossa määrällisesti tai laadullisesti vaihteleva suhde”. Seppänen puhuu myös vallasta kuvallisuuden tuotannossa. Valta on

yksi keskeinen näkökulma myös kuvajournalismissa, sillä kuvilla ja niiden rajauksella voidaan rajata lukijaa haluttuun suuntaan. (Seppänen 2005, 11, 144, 152, 247.)

Journalistin ohjeiden mukaan ”[j]ournalistin velvollisuus on pyrkiä todenmukaiseen tiedonvälitykseen, ja mielipiteistä ja seipitteellisestä aineistosta pitää erottaa toisistaan selkeästi. Kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti.” (Suomen Journalistiliitto 2018.) Journalismin ja kuvajournalismin eettiset ohjeet ilmaisevat arvoja, joihin ammattilaiset nojaavat työssään. Eettisten standardien nojalla ammattilaiset harjoittavat itsesääntelyä. Valmiiden standardien lisäksi on aina tapauskohtaisesti pohdittava, liittyykö julkaisuun joitain eettisiä ongelmia. Kuvaa koskevien säädösten kirjaamista on perusteltu esimerkiksi kuvajournalismin korkean tason ylläpitämisellä ja yleisön oikeudella totuudenmukaisesti välitettyyn tietoon. (Mäenpää 2016, 29–30.) Yle on julkisen palvelun mediana sitoutunut noudattamaan journalistin ohjeita ja toimimaan niiden velvoittamalla tavalla. ”Julkisella paikalla tapahtuvaa toimintaa on yleensä lupa selostaa ja kuvata ilman asianosaisten suostumusta” (Suomen Journalistiliitto 2014). Tutkimusaineistoni käsittelyyn ei liity eettisiä ongelmia, koska käytän aineistonani Ylen valmiita uutisia. Uutisissa esiintyvät henkilöt ovat julkisuuden henkilöitä, ja heistä uutisoidaan heidän ammattinsa eli huippu-urheilun kontekstissa. Urheilijoista tai heidän vammoistaan ei uutisoida loukkaavasti tai sensaatiohakuisesti, joten koen, ettei valitsemani aineiston analysointi ole eettisesti ongelmallista.

Vammaisuus on länsimaisessa kulttuurissa muodostunut leimaavaksi asiaksi. Vammaiset nähdään usein oleellisesti erilaisina kuin muut ihmiset. Nykyään hyvinvointiyhteiskunnassa hyvien tapojen mukaisena vaatimuksena on, että vammaisten oikeuksia tulee kunnioittaa. Silti vammaiset ovat edelleen marginaalissa. ”Marginaalisen ihmisyyden tarkastelu, miten jotkut ihmiset tai ihmisryhmät tulevat väheksytyiksi, mutta ennen kaikkea se kertoo jotain ’normaaleista’ ihmisistä, jotka määrittelevät tietyt ihmisyyden muodot marginaalisiksi.” (Vehmas 2005, 5, 11.) Vammaisuutta koskevassa tutkimuksessa etiikan kannalta tärkeä kysymys on, miten vammaisuudesta tuotetaan tietoa. Olennaista on myös se, kuka tietoa tuottaa ja mikä merkitys on sillä, ettei tutkija itse kuulu tutkittavaan ryhmään tai joukkoon. Tutkimuksessa tulee ottaa huomioon, että vammaisuuden ei pidä vaikuttaa kenenkään ihmisarvoon.

1.4 Teoreettinen tausta

Yleisesti viestintää ja urheilujournalismia on tutkittu melko paljon, ja esimerkiksi Kari Koljonen (2000) on tutkinut Helsingin Sanomien urheilujournalismia vuosilta 1973–1998. Paralympiauutisointia on tutkittu huomattavasti vähemmän. Paralympialaisiin liittyvää uutisointia ei ole aiemmin tutkittu mediatutkimuksen näkökulmasta Suomessa. Aiempi paralympialaisten uutisointiin liittyvän tutkimuksen painotus Suomessa on liikuntatieteissä. Tanja Tuominen (2015) on tutkinut paralympialaisten uutisointia suomalaismedioissa. Tuominen selvittää tutkimuksessaan, millaisia piirteitä liittyy vuoden 1992 Barcelonan ja Lontoon 2012 paralympiauutisointiin, ja miten uutisointi muuttui 20 vuoden aikana. Keskeistä Tuomisen tutkimuksessa on uutisoinnin muutoksen kuvaaminen. Myös esimerkiksi Leena Kummu (2006) on tutkinut vammaisurheilun historiaa Suomessa. Kummun (2006) mukaan vammaisurheilun historia voidaan jakaa kolmeen kehitysjaksoon: vammaisurheilun organisoitumisvaiheeseen (1960–1980), vammaisurheilun vakiintumisvaiheeseen (1980–1994) sekä vakiintuneen paralympiaurheilun vaiheeseen (1994–).

John Fiskin (1992, 14) mukaan viestintä on sosiaalista vuorovaikutusta, joka tapahtuu viestien välityksellä. Viestinnän tutkimuksessa on perinteisesti erotettu kaksi pääkoulukuntaa, joista ensimmäisen mukaan viestintä on sanomien siirtoa. Toisen koulukunnan mukaan viestintä on merkitysten tuottamista ja vaihtamista. (Fiske 1992, 14.) Omassa tutkimuksessani hyödynnän erityisesti jälkimmäisen koulukunnan näkemystä, sillä haluan selvittää, miten ja millaisia merkityksiä Yle tuottaa vammaisurheilijoiden ruumiillisuudesta.

Valitsin tutkimukseni tarkemmaksi näkökulmaksi ruumiillisuuden, koska ruumiillisuus ja sen esittäminen ovat keskeinen asia urheilujournalismissa ja etenkin uutiskuvajournalismissa. Kuvilla on suuri merkitys siitä, millaista totuutta mediassa tuotetaan vammaisurheilusta (Gard & Fitzgerald 2009, 44). Jenni Mäenpään (2016) mukaan digitalisaatio on vaikuttanut merkittävästi uutiskuvajournalismin muutokseen. Kuvajournalismin synty on paikannettu 1900-luvun alkuun. Kuvajournalismin kulta-aikana puolestaan pidetään 1930–1950-lukuja, jolloin valokuvaa alettiin käyttää säännönmukaisesti useissa länsimaalaisissa lehdissä. (Mäenpää 2016, 6, 28.)

Oman tutkimukseni kannalta on kiinnostavaa tarkastella kuvajournalismin objektiivisuutta. Yhtenä tärkeimpänä urheilujournalismin tehtävänä pidetään totuuden kertomista (Itkonen et al. 2008, 62). Esimerkiksi muiden kilpailijoiden paremmuuden

myöntäminen on totuuden kannalta tärkeää, sillä urheilujournalismin tehtävä ei ole selitellä tapahtumia, vaan kertoa ne totuudenmukaisesti. Myös Mäenpään (2016, 35) mukaan journalismissa on keskeistä tavoitella rehellisyyttä Suomalaisen journalismin ja kuvajournalismin objektiivisuuden ja etiikan kehittyminen liittyvät paitsi alan ammatillistumiseen myös laajemmin yhteiskunnan ja lehdistön kehitykseen ja Suomen poliittiseen historiaan. (Mäenpää 2016, 35.)

Tässä tutkimuksessa tarkoitan ruumiillisuudella nimenomaan urheilijan ja vammaisurheilijan ruumiillisuutta. Jyri Puhakaisen (1998, 125) mukaan keho voidaan toisaalta nähdä luonnontieteellisenä objektikehona, mutta olennaista on nähdä urheilijan keho elettyinä ja koettuna kehona. Urheilijan aistiminen, kokeminen ja liikkuminen ilmenevät eri tavoilla riippuen siitä, onko lähtökohtana objektikeho vai koettu keho. Koetun kehon peruspilarina on ajatus siitä, että urheilija kokee maailman kehonsa kautta. Urheilijan taito nähdään myös osana kehoa. (Puhakainen 1998, 125, 127.)

Katariina Kyrölä kirjoittaa artikkelissaan *Ruumiillisuus* (2006) ruumiillisuuden rajoista ja niihin liittyvistä kysymyksistä. Kyrölän mukaan mediatutkimuksessa ruumiillisten rajojen kysymystä on mahdollista jäsentä kolmelta taholta: tarkastelemalla ruumiiden kontekstien rajoja, ruumiiden itsensä rajoja ja rajoja esitettävien ja katsovien ruumiiden välillä. Ruumiiden kontekstien rajat viittaavat siihen, millaisissa yhteyksissä esitetään tietynlaisia ruumiita. Ruumiiden rajaaminen esitettäväksi tietyissä mediakonteksteissa on vallankäytön keino. (Kyrölä 2006, 162.) Mäenpään mukaan yksi vallan keskeinen ulottuvuus on tiedon ja vallan sulautuminen toisiinsa. Esimerkiksi objektiivisuutta työestetään uutiskuvajournalismissa päivittäisissä työkäytännöissä. Kuvajournalismin ammattilaiset katsovat tehtäväkseen tuottaa uutiskuvia, jotka eivät valehtele vääristä asioista. (Mäenpää 2016, 70–71.)

Kyrölän (2006) mukaan ruumiiden rajoilla tarkoitetaan sitä, miltä ruumiin tulee näyttää ja miten se esitetään, jotta siitä voisi syntyä katsojille tietynlaisia vaikutelmia ja miellelyhtymiä. Olennaisia ovat myös ne rajat, jotka asetetaan mediassa esitettävien, katseen kohteena olevien ruumiiden ja niitä katsovien välille. Kiinnostavaa on Kyrölän mukaan myös se, mitkä piirteet mediassa esitetyissä ruumiissa saavat katsojan kiinnittämään siihen huomion ja kiinnostumaan siitä. (Kyrölä 2006, 162–163.) Tässä tutkimuksessa tarkoitan ruumiillisuuden rajoilla paitsi sitä, miten urheilijoiden apuvälineet kuvataan suhteessa ruumiiseen myös sitä, miten esimerkiksi kansallisuus määrittelee ruumiillisuuden kuvaamisen rajoja. Urheilijoiden ruumiillisuuteen liittyy keskeisesti myös sukupuoli. Monet ruumiit eivät yksiselitteisesti sovi miehen tai naisen

määritelmään tai niissä yhdistyy molempiin liitettyjä fyysisiä ominaisuuksia (Kyrölä 2006, 157). Sukupuolta analysoin tarkemmin luvussa 3.2.

Vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden analysoimisen yhteydessä käsittelem myös stereotyyppisen urheilijaruumiin ihannetta. Pohdin, miten vammaisurheilijan ruumiillisuus eroaa tästä ihanteesta ja miten se näkyy uutisoinnissa. Taina Kinnusen (2003, 19) mukaan urheilijan ruumis representoi monia aikakautensa inhimillisiä hyveitä. Ihanteellinen urheilijaruumis on toiminnallinen miesruumis, joka uhmaa sisäisiä psykofyysisiä rajojaan. Urheileva (mies)ihanneruumis on eräänlainen soturillisuuden ruumiillistuma, joka on valmis taistelemaan kivusta huolimatta. (Kinnunen 2003, 19.) Ihanneruumiin käsite on siis ongelmallinen, koska ihanne on hyvin stereotyyppinen. Vaikka urheilijoilla on ajateltu olevan jonkinlainen ihanneruumis, suuri osa urheilijoiden ruumiista ei ainakaan täysin tätä ihannetta, minkä vuoksi ajatus ihanneruumiista on ongelmallinen.

1.5 Vammaisuus ja vammaisurheilu

1.5.1 Vammaisuuden määritelmä

Käsitteestä *vammaisuus* on olemassa monia määritelmiä. Määritelmät voivat riippua esimerkiksi ajasta, paikasta tai sosiaalisesta statuksesta. ”Vammaisten asemaan vaikuttaa voimakkaasti se, millaisen ihmiskuvan ja yhteiskuntakäsityksen kautta vammaisuus ja vammaiset ymmärretään.” (Vammaiskumppanuus 2018.)

Vammaisuus on sosiaalinen ilmiö, joka syntyy yhteisön ja vammaisen yksilön välisessä vuorovaikutuksessa. Vammaisuuden lajeja ovat esimerkiksi näkövammaisuus, kuulovammaisuus, liikuntavammaisuus ja kehitysvammaisuus. Vammaisuus on tärkeää erottaa sairaudesta. ”Ihminen ei voi olla samanaikaisesti sairas ja terve, mutta hän voi olla vammaisen ja terve.” Elimellinen vamma on lääketieteellisesti määritelty vaurio, esimerkiksi joko osittain tai kokonaan puuttuva raaja, elin, ruumiin tai mielen toiminto. Tällaiset vammat liittyvät yleensä johonkin tiettyyn ruumiinosaan ja ne näkyvät suoraan kyseisen ruumiinosan toiminnassa. Elimellinen vamma saattaa aiheuttaa esimerkiksi kuurouden, mutta ei välttämättä muita vammoja. (Vehmas 2005, 16–17.)

Vammaisuutta representoidaan mediassa yleensä ”normaalista” poikkeamisen kautta. Vammaisuus on nähty eräänlaisena vihollisena ja epänormaalina asiana. Vammaisuus

voidaan nähdä myös objektina, johon kohdistuu pilkkaa tai sääliä. Suurin syy tähän on ihmisten tietämättömyys ja ennakkoluulot. (Brittain 2008, 72–73; Vehmas 2005, 5–6.) Siksi medialla onkin suuri valta siinä, miten vammaisuutta esitetään ja miten siitä puhutaan julkisuudessa. Ian Brittainin (2008, 77) mukaan on tärkeää, että esimerkiksi paralympialaisten uutisoinnissa vammaisuutta ei piilotella, vaan vammaisuus näytetään rehellisesti osana vammaisurheilijoita ja heidän ruumiillisuuttaan.

1.5.2 Vammaisurheilu ja paralympialaiset

Vammaisurheilu on yleiskäsite vammaisten henkilöiden urheilusta ja liikunnasta. Paraurheilu ja paralympiaurheilu ovat synonyymeja vammaishuippu-urheilu-sanalle, mutta niitä käytetään vain puhuttaessa paralympialaisista tai paralympialajeista. (Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry 2018.) ”Paralympialaiset ovat Kansainvälisen Paralympiakomitean (International Paralympic Committee, IPC) hallinnoimat ja Kansainvälisen Olympiakomitean (International Olympic Committee, IOC) tunnustamat huippu-urheilukilpailut, jotka järjestetään olympialaisten tapaan kahden vuoden välein, vuorotellen talvella ja kesällä.” Paralympialaiset järjestetään aina samassa kisapaikassa kuin olympialaiset. Suomen Paralympiakomitea johtaa paralympiatoimintaa Suomessa ja se vastaa muun muassa Suomen joukkueen valitsemisesta ja lähettämisestä kisoihin. Järjestäytynyt vammaisurheilutoiminta alkoi toisen maailmansodan jälkeen. Ensimmäiset kesäparalympialaiset järjestettiin vuonna 1960 Roomassa, ja siitä lähtien niitä on järjestetty neljän vuoden välein. Talviparalympialaiset järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1976 ja silloin kisattiin Ruotsissa. (Suomen Paralympiakomitea 2018b, 2018d.)

Paralympialaisissa lajit on jaoteltu eri luokkiin. Luokittelulla pyritään tasoittamaan vammoista johtuvia eroja. Luokittelun tavoitteena on taata kaikille kilpailijoille tasapuoliset lähtöasetelmat, jossa lopputulos ratkeaa urheilullisten tekijöiden perusteella. Vammaisurheilun luokittelu paralympialaisissa tehdään Kansainvälisen Paralympiakomitean sääntöjen mukaan. Paralympialaisissa kilpailevilla urheilijoilla on niin kutsuttu minimivamma, joka on määritelty lajikohtaisesti. Vain minimivamman määritelmän täyttävät urheilijat saavat osallistua paralympialaisiin. Minimivamman kriteerinä on, että vamma rajoittaa urheilijan toimintakykyä niin merkittävästi, ettei urheilija voi kilpailla vammattomien sarjoissa. Eri lajeissa ja vammaryhmissä käytetään omia luokituskriteerejä. Lajeissa on eri määrä luokkia lajista ja lajin vaatimuksista riippuen. (Suomen Paralympiakomitea 2018e.)

Kesäparalympialaisissa kilpaillaan yhteensä 22 lajissa ja talviparalympialaisissa kuudessa lajissa. Talviparalympialaisissa kilpaillaan alppi-, ampuma- ja maastohiihdossa, kelkkajääkiekkossa, lumilautailussa, ja pyörätuoliceurlingissa. Kesäparalympialajeja puolestaan ovat ampumaurheilu, boccia, CP-jalkapallo, istumalentopallo, jousiammunta, judo, maalipallo, melonta, miekkailu, näkövammaisten jalkapallo, purjehdus, pyöräily, pyörätuolikoripallo, pyörätuolirugby, pyörätuolitennis, pöytätennis, ratsastus, soutu, sulkapallo, taekwondo, triathlon, uinti, voimannosto ja yleisurheilu. Yleisurheilu on kilpailijamäärältään paralympialaisten suurin laji – yleisurheilun eri lajeissa kilpailee yli 1000 urheilijaa 120 eri maasta, ja mitalilajeja on yhteensä 177. Parayleisurheilun lajeja ovat juoksu- ja kelausmatkat, heitto- ja hyppylajit sekä maraton. Triathlon ja melonta ovat uusia kesäparalympialajeja, ja ne olivat ensimmäistä kertaa virallisina lajeina Rioissa vuonna 2016. Vuonna 2020 Tokion kesäparalympialaisissa uusina lajeina kisataan taekwondossa ja sulkapallossa. (Suomen Paralympiakomitea 2018c.)

1.6 Yle paralympialaisten uutisoijana

Yleisradio on valtakunnallinen julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava viestintäyhtiö, jonka pääomistaja on Suomen valtio (Yle 2014). Ylen toiminta perustuu Yleisradio Oy:stä tehtyyn lakiin (Finlex 2017), jossa linjataan julkisen palvelun ohjelmatoiminnan tehtävät ja velvollisuuden, joita Ylen tulee noudattaa. ”Yleisradion toimintaa koskevat sananvapauslaki, televisio- ja radiotoiminnasta annettu laki sekä rikoslain säännökset mm. kunnian ja yksityiselämän suojasta.” Yleisradio on sitoutunut soveltamaan toiminnassaan Journalistin ohjeita, ja Yle on riippumaton kaupallisista intresseistä. ”Ylen tulee olla ohjelmanteossa ja sisältöjulkaisussa riippumaton ulkopuolisista vaikuttajatahoista ja torjua painostus, houkuttelu ja lahjonta.” (Yle 2017.) Sari Sirkkiä-Jarvan (2007, 464) mukaan urheilun sponsorointi yleistyi Euroopassa 1980-luvulla. Nykyisin se on olennainen osa urheilua. Yleisradion urheilulähetyksissä vältettiin mainosten näyttämistä kaikin keinoin, ja esimerkiksi urheilijan kuvaa on saatettu rajata niin, ettei esimerkiksi paidassa olevaa mainosta näy. (Sirkkiä- Jarva 2007, 464–465.)

Yleisön pitää pystyä erottamaan mediassa esitettävät tosiasiat ja mielipideaineistot toisistaan. Ylen linjauksen mukaan heille on tärkeää huolehtia siitä, että kuvat välittävät tapahtumista totuudenmukaisen ja luotettavan kuvan. ”Sukupuolta, ikää, alkuperää, kieltä, uskontoa, vakaumusta, terveydentilaa, vammaisuutta ja muuta henkilön ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.” (Yle 2017.)

Yksi Ylen keskeinen tehtävä on ylläpitää kansanvaltaa. Yle myös vahvistaa kulttuuria ja näyttää monipuolista ja todenmukaista kuvaa maailmasta (Yle 2017). Yleisradiolla on ollut asemansa mukainen mahdollisuus ja jopa velvollisuus pitää kiinni suurten arvokisojen televisioinnista (Sirkkiä-Jarva 2007, 469). Näin ollen Ylellä on ollut velvollisuus uutisoida olympialaisten lisäksi myös paralympialaisista. Tuomisen (2015, 29–31) mukaan kuitenkin myös kaupallisten medioiden uutisointi paralympialaisista on kasvanut merkittävästi vuodesta 1992 vuoteen 2012.

Vuoden 2016 olympiakisoihin asti Ylellä oli yksinoikeudet olympiakisojen esittämiseen Suomessa. Rion kisojen jälkeen olympialaisten ja paralympialaisten televisiointioikeudet siirtyivät Yleltä Discoverylle. Suomessa Discovery teki vuoden 2018 Pyeongchangin talviolympialaisista Ylen kanssa alilisensiointisopimuksen, joka koskee myös vuoden 2020 Tokion kesäolympialaisista. Yle on sopinut Discoveryn kanssa olympialähetyksistä Ylen kanavilla. Sirkkiä-Jarvan (2007, 477) mukaan maksullinen urheiluohjelmatarjonta on yleistynyt koko ajan samalla kun media on digitalisoitunut. Urheiluyhteisön kannalta digitalisoituminen luo uusia mahdollisuuksia katselutapahtumaan. Journalismin kannalta digitalisoituminen tarkoittaa muutoksia sisällöissä ja organisaatioissa. Esimerkiksi Ylellä on nykyisin yksi urheilutoimitus, joka hoitaa lähetykset yli mediarajojen esimerkiksi televisioon, radioon ja verkkoon. Sisällöissä digitalisoituminen mahdollistaa jakautumisen pienempiin segmentteihin. Erikoislähetyksissä lajitietous nousee suurempaan rooliin, jotta katsojien odotuksiin ja vaatimuksiin voidaan vastata. (Sirkkiä-Jarva, 2007, 477.)

1.7 Tutkimuksen rakenne

Aloitan tutkimukseni käsittelemällä urheilujournalismia ja uutiskuvia luvussa 2. Luvussa 2.1 analysoin kuvien luomaa todellisuutta voittojen ja tappioiden uutisoinnissa. Luvussa 2.2 pohdin uutiskuvien objektiivisuutta ja sitä, millaista valtaa liittyy esimerkiksi kuvien rajaamiseen. Luvun 2.3 aluksi pohdin urheilukielen viihteellisyyttä, ja analysoin, miten Ylen käyttämä urheilukieli eroaa sen muusta uutisoinnista. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään tekstin ja kuvien välistä yhteyttä. Luvun lopuksi analysoin kuvatekstejä ja niiden merkitystä uutisoinnissa.

Luvussa 3 käsittelen ruumiillisuuden rajoja. Pohdin urheilijoiden ihanneruumista ja suhteutan sitä käsitykseen vammaisurheilijoiden ruumiillisuudesta. Käsittelen luvussa

myös sitä, miten ruumiillisuuden rajat määritellään vammaisurheilun kontekstissa ja miten apuväline, esimerkiksi pyörätuoli tai proteesi, esitetään osana ruumista. Ruumiillisuuden yhteydessä analysoin myös sukupuolen merkitystä urheilijaruumiin kuvaamisessa. Luku 4 käsittelee muiden maiden urheilijoita koskevaa uutisointia. Käsittelen ”suomalaiset vastaan muut kansakunnat” -asetelmaa Benedict Andersonin (1991) kuviteltujen yhteisöjen teorian kautta. Vertaan ja analysoin, miten suomalaisurheilijoiden ja muiden maiden urheilijoiden vammoihin viitataan ja millaisia eroja siinä on. Analysoin eroja sekä uutiskuvien että -tekstien perusteella. Luvussa 4.4 käsittelen klikkiotsikointia sekä sitä, miten otsikointi vaikuttaa siihen, tuodaanko urheilija esiin vamman vai suorituksen perusteella. Luvussa 5 kerään yhteen tutkimuksen johtopäätökset.

2 Urheilujournalismi ja uutiskuvat

Tässä luvussa käsittelen vammaisurheilun uutisointia ja uutiskuvia sekä niihin liittyviä viestejä ja tulkintoja. Ensimmäiseksi analysoin sitä, millaista todellisuutta Ylen Rio- uutisten uutiskuvat luovat. Käsittelen voittojen ja tappioiden kuvaamista ja tutkin, millaisia eroja eri uutistyypeissä on havaittavissa. Tämän jälkeen siirryn pohtimaan objektiivisuuden ja vallan rakentumista journalismissa ja uutiskuvissa. Luvussa 2.3 analysoin tarkemmin Ylen uutisten kieltä ja kuvia, urheilujournalismin viihteellisyyden näkymistä uutisoinnissa sekä kielen ja kuvien linkittymistä yhteen.

2.1 Kuvien luoma todellisuus – voittojen ja tappioiden kuvaaminen

Tutkimusaineistoni uutisissa uutiskuvilla on keskeinen journalistinen asema ja merkitys uutisen tulkinnan ja kerronnan kannalta. Uutiskuvat siis ikään kuin kertovat omaa journalistista tarinaansa tekstin tukena. Uutiskuvat voivat journalistisessa tarkoituksessa kertoa jotain sellaista, mihin pelkkä teksti ei yksinään pysty: omassa tutkimusaineistossani kuvat välittävät urheilukilpailujen tunnetta ja tunnelmaa. Jenni Mäenpään (2016, 15) mukaan uutisjournalismilla tarkoitetaan käytäntöä, jossa todellisen maailman ilmiöitä jäljitellään ja rakennetaan uudelleen. Tämän mahdollistamiseksi uutisjournalismissa tarvitaan valokuvia. Uutiskuvia käytetään journalismissa todisteena siitä, että jotain on tapahtunut. (Mäenpää 2016, 15; Mäenpää & Seppänen 2007, 9.)

Digitalisaatio on muuttanut merkittävästi uutiskuvien journalistista merkitystä. Digitalisoituminen on vaikuttanut valokuvan luotettavuuden problematiikkaan, koska digitaalisuus mahdollistaa kuvien muokkaamisen entistä helpommin ja nopeammin. ”Digitaalisuus nostattaa keskustelua kuvajournalismin luotettavuudesta, ja monet mediatalot ovat laatineet yksityiskohtaiset säännöt kuvien muokkaamiselle.” Samalla korostuu myös kuvaajan etiikka ja henkilökohtainen vastuu. (Mäenpää 2016, 6, 28; Mäenpää 2014, 93; Mäenpää & Seppänen 2007, 16.)

Digitaalisen kuvankäsittelyn yleistymisen myötä on alettu keskustella kuvajournalististen esitysten uskottavuudesta ja luotettavuudesta. Tämä ei kuitenkaan suoraan tarkoita, että kuvia välttämättä muunneltaisiin enemmän kuin aiemmin. Kuvaaja voi valita todellisuudesta juuri sellaisen näkökulman, jonka haluaa, esimerkiksi kuvakulmaa tai kuvan rajausta vaihtamalla. Foucault’laisen näkökulman mukaan kuvajournalismi on yksi

tiedontuotannon alue, jossa tiedostetusti tai tiedostamatta pohditaan koko ajan kysymystä oikean kuvan todellisuudesta. (Mäenpää & Seppänen 2007, 4–5.) Kuva tuottaa tietoa ja todellisuutta valitusta näkökulmasta ja näin ollen osa tiedosta tai totuudesta voidaan rajata kuvan ulkopuolelle. Rajaus voi olla tiedostettu tai tiedostamaton. Kuten jo johdannossa totesin, vaikka kuva- tai sanavalinta ei välttämättä aina olisikaan tiedostettu, on tiedostamatonkin valinta silti aina valinta. Ylellä on Suomessa vankka asema luotettavana julkisen palvelun mediana. Yle on sitoutunut noudattamaan journalistin ohjeita, jonka mukaan kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti, ja yleisön pitää voida pystyä erottamaan tosiasiat mielipiteistä (Suomen Journalistiliitto 2018). Siksi Ylen uutiskuvien voidaan edellyttää olevan luotettavia tiedonvälityksen lähteitä.

Elina Heikkilän (2006, 64) mukaan uutiskuvat voidaan jakaa erilaisiin tyyppisiin, esimerkiksi henkilö- ja aihekuviin (Heikkilä 2006, 64). Tutkimuksessani olen jakanut tutkimusaineistoni uutiset ruumiillisuuden näkökulmasta seitsemään eri uutistyyppiin, jotka ovat seuraavat: ennakot (10kpl), voitto- / menestysuutiset (20), tappiouutiset (23), henkilökuvat / urheilu-urat (4), muiden maiden urheilijoita / urheilusuorituksia koskevat uutiset (7) ja toimittajan kommentit (1). Alla olevassa taulukossa on eritelty eri uutistyyppien kuvat kuvien teeman ja rajauksen perusteella.

Uutistyyppi	Kasvokuvia	Koko ruumis näky	Osa ruumiista näky	Kuvassa ei urheilijoita	Uutisia yhteensä
Ennakot	1	6	2	1	10
Voitto- / menestysuutiset	0	9	10	0	19
Tappiouutiset	1	14	8	0	23
Henkilökuvat / urheilu-urat	1	1	2	0	4
Muiden maiden urheilijat / urheilusuoritukset	0	3	4	0	7
Toimittajan kommentit	0	1	0	0	1
Yhteensä	3	34	26	1	64

Kasvokuvia on koko aineistossa yhteensä vain kolme, eli hyvin paljon vähemmän muihin kuvatyyppeihin verrattuna. Tämä korostaa erityisesti urheilusuorituksen merkitystä, vaikka uutisessa keskeisessä asemassa onkin urheilija. Suuressa osassa uutisista halutaan kuitenkin edetä urheilusuoritus edellä ja urheilija itse kulkee ikään kuin rinnalla. Tähän asetelmaan poikkeuksena ovat henkilökuvat, joissa keskiöön nostetaan nimenomaan urheilija henkilönä.

Ylen uutisoinnissa oli huomattavissa keskittyminen suomalaisiin urheilijoihin ja heidän menestykseensä paralympialaisissa. Tuominen (2015, 35) on havainnut saman tutkiessaan paralympiauutisointia Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja Urheilulehdessä. Kalle Virtapohjan (1998, 98) mukaan suomalaisten mielenkiinto suurissa urheilukilpailuissa kohdistuu siihen, kuinka oman kansakuntamme edustajat sijoittuvat kansainvälisessä vertailussa. Olympiaurheilua on perinteisesti pidetty kansakuntien välisenä kilpailuna, jossa urheilija edustavat itsensä lisäksi myös kansakuntaansa (Virtapohja 1998, 98.) Se, että suomalaisia kiinnostaa nimenomaan suomalaisurheilijoita koskeva uutisointi kertoo siitä, että yhä edelleen kansallisuustunne nostaa päätään suurien kansainvälisten urheilukilpailujen aikaan ja saa ihmiset tuntemaan itsensä osaksi kuviteltua yhteisöä.

Karkeasti jaoteltuna urheilu on voittamista ja häviämistä: voittajat ja häviäjät ovat luettavissa tuloluettelosta (Virtapohja 1998, 67; Kokkonen 2003, 14). Ylen uutisissa on selkeästi eroteltavissa voittoja ja tappiota käsittelevät uutiset toisistaan. Erot näkyvät niin otsikoissa, kuvissa kuin leipätekstin uutiskielessä. Voittoja ja tappioita käsitellään aineiston uutisissa myös määrällisesti melko tasaisesti. Ylen uutisista 20 käsittelee suomalaisurheilijan voittoa tai menestystä ja 23 jonkinlaista tappiota. Tappiouutisista 19 sopii yleiseen käsitykseen tappiosta tai häviöstä, jonka mukaan tappio tai häviö mielletään ja koetaan nimenomaan pettymyksen kautta.

Kuitenkaan aina kilpaurheilun perinteinen voittajat-häviäjät-kahtiajako ei ole täysin selvärajainen. Joissain tapauksissa tappio tai menetyksettömyys kisoissa voidaan esittää neutraalissa tai positiivisessa valossa. Ylen neljässä tappiosta kertovassa uutisessa menetyksettömyydestä uutisoidaan hyvin neutraaliin tai jopa hieman positiiviseen sävyyn. Niin kutsutuilla positiivisilla tappiouutisilla tarkoitan tässä tutkimuksessa uutisia, joissa kerrotaan suomalaisurheilijoiden menetyksettömyydestä tappiouutisille epätyypillisen neutraaliin tai jopa positiiviseen sävyyn. Tappiokaan ei välttämättä ole pettymys, mikäli urheilija ei itse ole asettanut tavoitteekseen korkeaa sijoitusta tai esimerkiksi mitalia.

Menestyksettömyys on ikään kuin sallittua esimerkiksi silloin, kun kyseessä on nuori urheilija, jolla ei ole esimerkiksi aiempaa kokemusta paralympialaisista. Menestyksettömyyttä pidetään uutisoinnissa sallitumpana myös silloin, kun urheilija osallistuu useampaan lajiin, eikä voita mitalia sivulajistaan. Esimerkiksi keihäänheittäjä Marjaana Heikkinen oli seitsemäs sivulajissaan kuulantönnössä (ks. Yle 15.9.2016b). Ylen mukaan ”Heikkinen ei ole panostanut kuulantöntöön ja lähti kisaan ilman mitaliodotuksia”. Tappiouutisointiin ei tässä tapauksessa liittynyt negatiivista uutisointia, vaan suhtautuminen Heikkisen loppusijoitukseen oli neutraali. Tähän vaikuttaa se, ettei Heikkiseltä odotettu mitalia sivulajissaan. Toisaalta uutisointiin vaikuttaa myös urheilijan oma suhtautuminen suoritukseensa. Mikäli Heikkinen olisi itse ollut pettynyt seitsemänteen sijaansa, se olisi todennäköisesti korostunut myös uutisen näkökulmassa.

Eri lajeissa tai luokissa kilpailevia urheilijoita ei voi suoraan verrata keskenään, vaan heidän suorituksiaan verrataan nimenomaan heihin kohdistettuihin ennakko-odotuksiin. Se, pidetäänkö urheilusuoritusta menestyksenä vai pettymyksenä, riippuu pitkälti siitä, millaisia ennakko-odotuksia suoritukseen on aiemmassa uutisoinnissa liitetty. Paralympialaisten kaltaisten pitkien kisojen aikana samoja urheilijoita ja heidän suorituksiaan seurataan ja tarkkaillaan koko kisojen ajan sekä jo ennen varsinaisten kisojen alkamista. Myös aiemmissa paralympialaisissa tai muissa kansainvälisissä kilpailuissa menestyminen nostaa urheilijaan kohdistuvia ennakko-odotuksia. Tällainen urheilusuoritusten seuraaminen yhdessä urheilijan henkilökohtaisten, julkituotujen odotusten kanssa muodostavat yleisemmät odotukset, joista uutisoidaan medioissa.

Ennakko-odotusten perusteella luodaan myös käsitys siitä, onko urheilijan lopullinen suoritus riittävän hyvä, jotta se ei ole pettymys. Esimerkiksi jousiampuja Jere Forsbergin putoamista neljännesvälierissä pidettiin pettymyksenä, koska hän oli luokassaan hallitseva paralympiavoittaja. Forsberg asetti ennen kisoja tavoitteekseen paralympiakultansa puolustaminen, joten neljännesvälierätappio oli pettymys myös urheilijan omiin odotuksiin nähden. Ennakko-odotukset ja tappion tuoma pettymys näkyvät heti uutisen otsikossa, sillä ilmaus ”paralympiakullan puolustus katkesi” kiteyttää ennakko-odotusten ja lopullisen tuloksen yhteyden. (ks. Yle 15.9.2016d.)

Urheiluvoitot synnyttävät urheilusankareita. Menestyneestä urheilijasta tulee eräänlainen kansallissankari, kun voitto on tarpeeksi suuri ja merkittävä, esimerkiksi voitto tai merkittävä menestyminen olympiatasolla. Virtapohjan (1998, 19) mukaan urheilusankarit eivät ole automaattisesti kansakunnan, esimerkiksi suomalaisuuden, ruumiillistumia, vaan kyse on siitä, että haluamme liittää suomalaisuuden menestyvien

suomalaisurheilijoiden perusolemukseksi. Myös media ylläpitää tätä ihannetta, sillä uutisoinnissa korostuu urheilijan itsensä lisäksi myös suomalaisuus.

Leo-Pekka Tähdän neljännessä perättäisestä paralympiakullasta kertovassa uutisoinnissa (Yle 18.9.2016c) korostetaan, että Tähdän historiallinen voitto oli odotettavissa. Tähdän menestyksestä uutisoiminen perustuu hänen aiempaan menestykseensä. Usein media nostaa urheilusankareita kansakunnan edessä sellaiseen asemaan, että heidän suorituksissaan ei sallita virheitä (Virtapohja 1998, 45). Koska koko kuviteltu suomalainen urheiluyhteisö, media ja Tähti itse mukaan lukien, odotti voittoa, mikä tahansa muu sijoitus olisi ollut pettymys. Uutisen sanavalinnat tukevat uutisen näkökulmaa. Yle painottaa Tähdän kelanseen *historiaa* voittaessaan neljännen perättäisen paraympiakultansa. Voittoa ei kuitenkaan pidetä uutisessa yllätyksenä, ja uutisessa Tähdän todetaan johtaneen ”ylivoimaisesti kisaa koko matkan maaliviivalle saakka”. Uutisessa ei ole varsinaista uutiskuvaa, vaan kuvana toimii video voittosuorituksesta (kuva 1).

Tulkinnan kannalta on merkittävää, mikä kohta videosta on valittu toimimaan uutiskuvana. Kuvassa Tähdän tuuletus ja huuto korostaa voittoa ja riemua (kuva 1) ja näin ollen myös uutisen näkökulmaa. Uutisen tulkinta olisi hyvin erilainen, mikäli tuuletuskuvan tilalla olisikin esimerkiksi kuva lähtöviivalta. Valitulla kuvalla voittosuoritusta ja sen ainutlaatuisuutta halutaan jakaa lukijoille aidompana kokemuksena, sillä videolla voidaan välittää sellaista tunnetta, jonka välittämiseen pelkkä teksti ja kuva eivät riitä. Olennaista on se tehty valinta, että kuvaksi on laitettu videosta juuri se kohta, jossa Tähti tuulettaa voittoa.

Kuva 1. Leo-Pekka Tähti tuulettaa historiallista olympiakultaansa.

Aineiston positiivisten tappioutisten kuvissa näkyy aina vähintään osa urheilijan ruumiista. Tämä korostaa urheilusuoritusta ja ruumiin merkitystä urheilusuorituksessa. Jos urheilijan kasvot näkyvät kuvassa, ilme on melko neutraali, kuten Marjaana Heikkisen kuulakisan suorituksen jälkeen otetussa kuvassa (kuva 2). Kuvassa Heikkinen on viistosti kameraan ja katsoo yleisöön toinen käsi ylhäällä. Heikkinen ei tuuleta kuvassa, vaan konteksti kertoo hänen kiittävän yleisöä. Varsinaista pettymystä Heikkisen seitsemänneistä sijasta kuulakisassa ei välitetä, vaan painotus on siinä, että kyseessä on Heikkisen sivulaji. Näin ollen seitsemättä sijaa pidetään hyväksyttävänä. Tällaisten niin kutsuttujen positiivisten tappioutisten kuvissa urheilijat eivät näytä kuvissa voimakkaita tunteita, eivät ainakaan negatiivisia pettymyksen tunteita ja purkauksia (ks. esim. kuva 2).

Uutisissa on myös kuvia, jotka on otettu kesken urheilusuorituksen, kuten esimerkiksi Jani Peltopurosta otettu kuva kesken H3-luokan maantiepyöräilyn maantieajon (kuva 3). Kuva on otettu sivulta, eikä siinä näy Peltopuron lisäksi muita urheilijoita. Tällaisissa kuvissa urheilija tietenkin kuvataan keskittyneenä suoritukseensa, mikä kuvastaa uutisen välittämää kuvaa siitä, että urheilija teki parhaansa, vaikkei se riittänytkaan mitalisijoihin. (ks. esim. Yle 15.9.2016c). Kuvan lisäksi positiivinen tappio voidaan kuvata myös kielellisillä ilmauksissa, kuten *oma ennätys* (ks. esim. Yle 15.9.2016a). Ilmauksen käyttö korostaa, että urheilija teki kaikkensa, eikä olisi pystynyt parempaan.

Kuva 2. Marjaana Heikkinen sijoittui seitsemänneksi sivulajissaan kuulantyönnössä.

Kuva 3. Jani Peltopuro maantiepyöräilyn H3-luokan maantieajossa.

Positiivisissa tappioutisissa epäonnistunut suoritus voidaan sivuuttaa nostamalla urheilijan koko ura keskiöön yksittäisen epäonnistumisen sijaan. Uransa Rion paralympialaisiin päättäneen ratsastaja Katja Karjalaisen epäonnistuneesta suorituksesta huolimatta uutisoinnissa keskiöön nousee kokonaisuus ja Karjalaisen menestyksekkäs ura,

ja yhden epäonnistumisen sijaan halutaan korostaa koko uran onnistuneisuutta (ks. Yle 17.9.2016f). Uutisessa käytetään hymyilevää kuvaa (kuva 4) Karjalaisesta, mikä korostaa, ettei yksittäinen tappio vaikuta hänen hienoon uraansa. Kuvassa Karjalainen istuu hevosena High Flow'n selässä, heiluttaa yleisölle ja hymyilee. Uutisen näkökulma on vallankäytön kannalta olennainen. Uutinen olisi yhtä hyvin voitu kirjoittaa pettymyksen näkökulmasta, jolloin uutinen olisi korostanut Karjalaisen uran päättymistä epäonnistumiseen. Uutisen näkökulmassa korostuu Karjalaisen ajatus siitä, että menestys ei aina ole tärkeintä. Uutisessa kirjoitetaan, että ”Karjalaisen mukaan on tärkeä ymmärtää, että kilparadalla on ratsastuksessa aina kaksi osapuolta – menestys ei aina ole pääasia, tärkeintä on yhteisen sävelen löytyminen”.

Katja Karjalaisen ja High Flow'n viimeinen tanssi toi Rion paralympialaisten vapaaohjelmasta seitsemännen sijan.

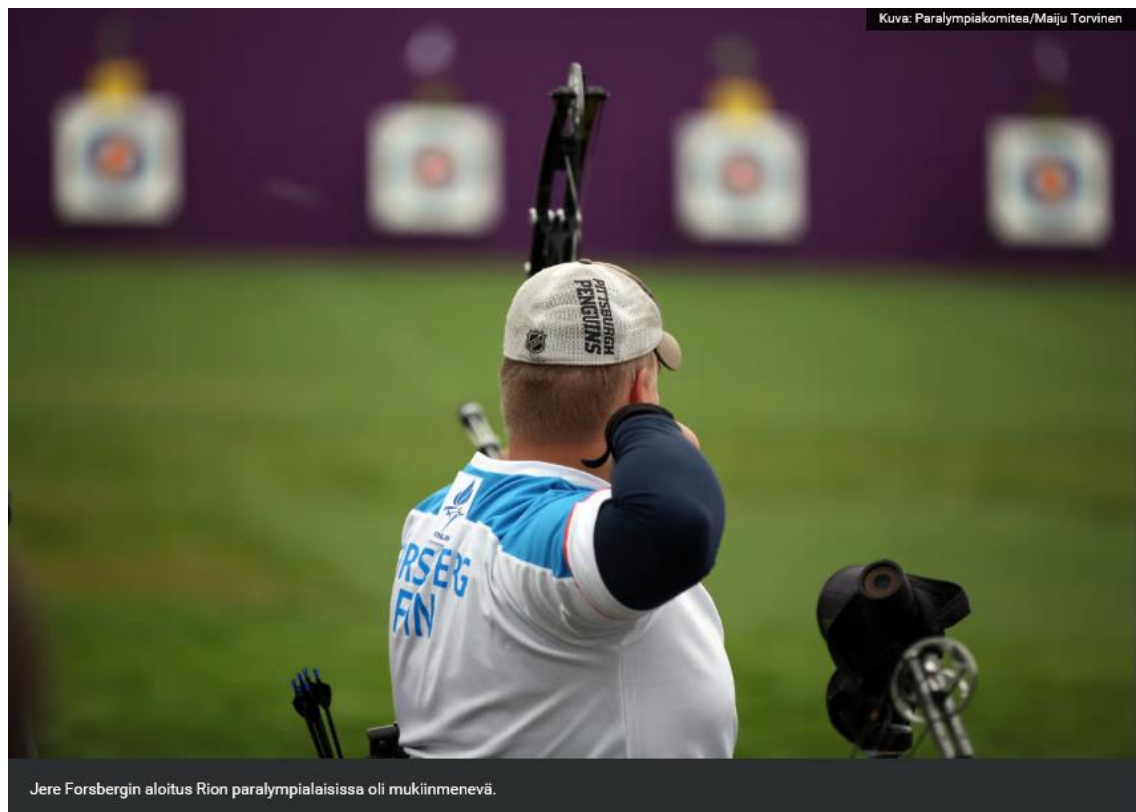
Kuva 4. Katja Karjalainen ratsastusuransa viimeisen (paralympia)kilpailun jälkeen.

Ylen voittouutisten kaikki kuvat liittyvät urheiluasuorituksiin. Joukossa ei ole pelkkiä kasvokuvia, vaan kaikissa kuvissa urheilijaruumis näkyy osittain tai kokonaan. Kuvissa, joissa näkyy koko urheileva ruumis tai osa siitä, korostetaan urheiluasuorituksen merkitystä. Kuitenkin uutisen konteksti nostaa esiin yhden tietyn yksilöurheilijan tai joukkueen, johon urheiluasuoritus ja saavutus kiteytyvät. Koska olympialaiset nähdään perinteisesti kansojen välisenä vertailuna, katsotaan voiton ja mitalin kuuluvan koko

kansalle (ks. esim. Virtapohja 1998, 19), vaikka voitto ja menestys ovat urheilijan henkilökohtaisesti saavuttamia.

Urheilulla on läheinen suhde kansallisuustunteeseen (Virtapohja 1997, 138). Kansakunnan urheilullinen yhtenäisyys ja vahvuus korostuvat voiton hetkellä, jolloin koko kansasta tulee yksi iso suomalainen yhteisö. Menestys ja voittaminen lujittavat kansaa ja vahvistava näin ollen kansalaisten suhdetta menestyneisiin urheilijoihin. Suomalaisuus kirkastuu ja korostuu useille suomalaisille urheilumenestysten hetkillä. Olympialaisten ja paralympialaisten kaltaisissa suurissa kansainvälisissä urheilutapahtumissa urheilijan on perinteisesti katsottu edustavan itsensä lisäksi myös kansakuntaansa. (Kokkonen 2003, 7–9.) Myös Ylen voittouutisten näkökulmat ja kuvat pyrkivät luomaan ja vahvistamaan suomalaisten kansallisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tunne välittyy kuvien lisäksi myös muuta uutisointia viihteellisemmässä kielenkäytössä, jota tarkastelen syvemmin luvussa 2.3.1. Voittouutisissa korostuu myös kansallinen mehenki, johon palaan tarkemmin luvussa 4.1.

Myös tappiouutisissa käytetään kuvia, joissa kaikissa näkyy vähintään osa urheilijan ruumiista. Kuvat tukevat uutisen muuta ideologiaa ja välittävät tunnetta katsojille. Kuvakulmasta riippuen kehonkielestä on nähtävissä myös urheilijan kokema tunne ehkä jopa kasvokuvaa paremmin. Kasvokuvissa ilmeillä on suuri merkitys kuvan tulkinnassa, mutta kehonkielestä voi nähdä esimerkiksi voitonriemua, tappion tuoma pettymystä tai väsymystä. Kehonkielen näkymisellä kuvassa voidaan myös korostaa sitä, että urheilija on antanut suorituksessa kaikkensa. Kuvalla voidaan myös ottaa yleisö osaksi tapahtumia esimerkiksi kuvakulman avulla. Aineistossa on muutama kuva, jotka poikkeavat muista tutkimusaineiston kuvista siinä, että ne on otettu takaapäin urheilijaan nähden. Esimerkki tällaisesta on kuva 5, joka on otettu jousiampuja Jere Forsbergin takaa tämän keskittyessä suoritukseensa. Tällainen kuvakulma tuo yleisölle erilaisen kokemuksen tapahtumista, kun hetki näytetään ikään kuin urheilijan näkökulmasta. Myös tällä voidaan korostaa nimenomaan suorituksen merkitystä, ei niinkään urheilijaa itseään.

Kuva 5. Jousiampuja Jere Forsberg taljajousen ranking-kilpailussa.

Koska ruumiillisuus on keskeinen osa urheilua (ks. esim. Kinnunen 2003, 18), urheiluutisten luotettavuuden ylläpitämisen ja lisäämisen kannalta on olennaista näyttää uutiskuvissa urheilevia ruumiita. Pelkkä kasvokuva kertoo enemmän urheilijasta henkilönä kuin varsinaisesta urheilusta ja urheilusuorituksesta. Kuvien ja koko uutisten luotettavuutta osaltaan lisää se, että kuvat ovat kisatapahtumien aikana otettuja, eivät esimerkiksi vanhoja arkistokuvia. Tämä lisää uskottavuutta siihen, että paikalla on joku tallentamassa tapahtumia todenmukaisesti.

2.2 Objektiivisuus ja valta

Objektiivisuudella on keskeinen merkitys mediassa ja journalismissa, ja objektiivisuudesta puhutaankin usein journalismin määrittelyssä yhteydessä (Zelizer & Allan 2010, 63). Digitalisoitumisen myötä journalismin ja erityisesti kuvajournalismin objektiivisuuden ideaali on noussut ajankohtaiseksi aiheeksi. Toisaalta objektiivisuuden käsitettä pidetään liian epämääräisenä ja siksi ongelmallisena, toisaalta taas esimerkiksi journalistisen objektiivisuuden käsite on hyvin voimakkaasti latautunut. (Mäenpää 2012, 78.) Objektiivisuus nähdään journalismissa siis eräänlaisena ammatti-ideaalina, jota tulisi

tavoitella. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon ne tekijät, joiden kautta objektiivisuuden vaikutelma muodostuu. Uutiskuva tai muu journalistinen tuotos ei koskaan voi olla täysin objektiivinen, vaan niihin sisältyy aina jokin ideologisesti latautunut näkökulma. Erityisesti urheilujournalismissa ideologiset näkökulmat korostuvat ja niitä pidetään usein sallitumpina kuin muuta journalismia. Koska esimerkiksi paralympialaiset perustuvat perinteisen ajatuksen mukaan kansakuntien vertailulle, on urheilu-uutisoinninkin lupa olla subjektiivisempää. Urheilujournalismin ei edes oleteta pyrkivän objektiivisuuteen.

Uutiskuvajournalismissa objektiivisuuden tavoitteluun liittyy uutiskuvan paradoksi: toisaalta uutiskuvan oletetaan olevan neutraali dokumentti jostain tapahtuneesta, mutta toisaalta uutiskuvissa arvostetaan kuvaajan tekemää tulkintaa tapahtuneesta (Mäenpää 2012, 80). Objektiivisuuden ideaali ja luotettavuus liittyvät osittain yhteen. Uutiskuvaan liitetyt ajatukset kuvan todistusvoimasta, uskottavuudesta ja luotettavuudesta liittyvät erityisesti länsimaisessa journalismissa vaikuttavaan objektiivisuuden ideaaliin (Mäenpää 2016, 15).

Kuvalla on siis valtava todistusvoima, vaikkakin kuvamanipulaatio on yleistynyt digitalisoitumisen seurauksena. Uutiskuvan luotettavuus riippuu esimerkiksi siitä, missä mediassa kuva on julkaistu. Olennaista uutisen luotettavuuden ja objektiivisuuden ideaalin kannalta on, esitetäänkö kuva kontekstissaan vai erillään siitä. Mäenpään (2012, 85–86) mukaan valokuvalla nähdään olevan kyky dokumentaarisuuteen ja todistusvoimaan. Kuvajournalismin objektiivisuutta luodaan kuvan ja kohteen välisellä yhteydellä. Tavallaan uutiskuvalla voidaan nähdä olevan läheisempi yhteys esitettyyn todellisuuteen kuin kirjoitetulla uutisella. (Mäenpää 2012, 85–86.)

Uutistyon rituaaleilla pyritään varmistamaan, että vaatimukset objektiivisuudesta täyttyvät. Näitä rituaaleja ovat esimerkiksi suorien sitaattien käyttäminen, vastakkaisen näkökulmien esittäminen ja uutisten rakentaminen kokonaisuudeksi, jossa edetään tärkein asia edellä. (Mäenpää & Seppänen 2007, 6–7.) Tutkimusaineiston uutisissa on kaikkia näiden edellä mainittujen rituaalien piirteitä, mikä vahvistaa Ylen luotettavuutta mediana. Perinteiselle uutisrakenteelle tyypilliseen tapaan Ylen uutiset etenevät kärkikolmiomallin mukaisesti, eli tärkein tieto esitetään ensin. Urheilijoiden referointi ja sitaattien käyttäminen tekevät uutisista monipuolisempia ja uskottavampia. Vaikka uutisessa korostuu kirjoittajan valitsema näkökulma, esiin tuodaan myös urheilijoiden omia näkökulmia. Teksti saa erilaisen sävyn, kun jokin asia kerrotaan urheilijan suulla, ei toimittajan. Suoria sitaatteja käytetään leipätekstin lisäksi myös useissa otsikoissa.

Esimerkiksi Amanda Kotajan jatkoon pääsemisestä kertovan uutisen otsikko ”Kotaja kelasi helposti jatkoon satasella – ’Kovaa nuo tytöt näyttävät menevän’” (Yle 9.9.2016b) korostaa urheilijan näkökulmaa ja pyrkii tiivistämään olennaisen urheilijan ajatuksista.

Ylen pyrkimyksenä on kertoa asioista kiinnostavalla ja ymmärrettävällä tavalla (Yle 2015). Yleisradion toimintaa säätelevän lain *Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993, 7 a §* (Finlex 2017) mukaan Ylen pitää toiminnallaan edistettävä sananvapautta, korkeatasoista journalismia ja median monimuotoisuutta. Ylen urheilu-uutisoinnissa korostuu ajatus siitä, että suomalaiset ovat suomalaisten puolella ja urheilussa kiinnostaa erityisesti oman kansan menestys. Urheilu-uutisoinnissa subjektiivisuus ikään kuin sallitumpaa kuin muussa uutisoinnissa. Ylen urheilu-uutisten subjektiivisuus näkyy jo siinä, että suomalaisista uutisoidaan määrällisesti merkittävästi enemmän kuin muiden maiden urheilijoista. Luvussa 2.1 esittämästäni taulukosta käy ilmi, että aineiston 67 uutisesta vain seitsemän koskee suoraan muiden maiden urheilijoita niin, ettei uutisessa käsitellä suomalaisurheilijoita. Muissakin uutisissa on lyhyesti mainittu muiden maiden urheilijoiden sijoituksista, mutta niitä peilataan aina suomalaisurheilijoiden suorituksiin. Urheilujournalismilla on ”lupa” olla puolueellisempi, ja myös Ylen uutisoinnissa näkyy se, että kansainvälisiä urheilukilpailuja katsotaan sinivallokoisten lasien läpi.

Uutisten merkitys sisältyy vahvasti paitsi sanomaan, myös kulttuuriin (Fiske 1992, 21). Mikko Lehtosen ja Anu Koivusen (2011, 20) mukaan kieleen ja kulttuuriin liittyy paljon symbolista ja näkymätöntä valtaa. Symbolisessa vallassa vallanalaiset kiinnittyvät tiettyihin valtasuhteisiin, joita ei enää kyseenalaisteta. Tästä syntyy kuviteltu ja todellinen maailma. Valta on suhde, jolla saadaan ihmiset tekemään asioita, joita valtaapitävät haluavat. (Lehtonen & Koivunen 2011, 20–22.) Keskeistä vallan näkökulmasta Ylen paralympia-uutisoinnissa on, miten vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta ja vammoja käsitellään. Kuvaan liittyy valtaa on esimerkiksi se, näkyykö kuvissa urheilijan koko ruumis ja esimerkiksi pyörätuoli vai onko uutisessa pelkkä kasvokuva. Valtaa on myös se, miten suomalaisurheilijat esitetään suhteessa muiden maiden urheilijoihin. Kielellisistä ilmauksista vallan näkökulmasta ovat kiinnostavia esimerkiksi otsikointi ja sanavalinnat, sillä niillä voidaan johdatella lukijaa haluttuun suuntaan. Olennaista on, halutaanko, että uutisessa huomio kiinnittyy esimerkiksi urheilusuoritukseen, urheilijan vammaan vai johonkin muuhun.

Kuvallisuus ja visuaalisuus liittyvät olennaisesti valtaan. Valtaa voidaan pitää eräänlaisena vaikuttavana voimana. Tämän voiman vaikutuksesta ”ihmiset mukautuvat visuaalisiin järjestyksiin, tulkitsevat niitä tietyillä tavoilla ja alkavat pitää niitä itsestään

selvinä”. (Seppänen 2001, 41, 43.) Uutiskuvissa on olennaista kiinnittää lukijan fokus johonkin haluttuun asiaan. Paralympiauutisoinnissa keskeistä on, halutaanko lukijan huomio kiinnittää urheilusuoritukseen, urheilijaan vai urheilijan vammaisuuteen (Brittain 2008, 77–78).

Valoon, ulkoilmaan ja raikkauteen vetoava asetelma kuvassa korostaa urheilijan luonnollisuutta (Turtiainen 2005, 60). Liisa Liljan treenikuvassa (kuva 6) Lilja juoksee ulkona vihreässä ympäristössä. Olennaista lukijan samaistumisen kannalta on se, että kuva ei ole kilpailutilanteesta. Näin lukija voi samaistua luonnossa lenkkeilevään Liljaan paremmin kuin kisatilannekuviin. Aineistossa on useita kuvan 6 kaltaisia kuvia, jossa näkyy koko urheileva ruumis ja näin ollen myös vamma. Näkyviä liikuntavammoja ei ole hirveästi rajattu pois, mikä korostaa urheilun ruumiillisuutta ja ruumiin merkitystä urheilijan työvälineenä. Toisaalta tällaiset kuvakulmat korostavat myös vammaisuutta, koska kuvassa lukijan fokus pyritään ohjaamaan nimenomaan ”epänormaaleina” pidettyyn asiaan. Vammaisuuden korostaminen ei kuitenkaan ole paralympiauutisoinnissa huono asia, sillä vammaisuus on olennainen osa paralympiaurheilijoiden ruumiillisuutta, eikä sitä siksi tarvitse piilotella. Vammoista uutisoiminen ei kuitenkaan saa ottaa liikaa tilaa varsinaisista suorituksista, koska kyseessä on kilpaurheilu, jolloin myös itse urheilun tulisi olla keskeisimmässä asemassa uutisoinnissa.

Kuva 6. Kuva paratriathlonisti Liisa Liljasta treenaamassa.

Uutiskuvaamista on luonnehdittu ”ratkaisevan hetken” vangitsemisen taidoksi. Usko ratkaisevaan hetkeen osoittaa, miten uutiskuvaa pidetään suorana heijastuksena maailmasta, vaikka se todellisuudessa voi olla ideologisesti latautunut konstruktio. Uutisen havainnollistamisen lisäksi uutiskuvan tehtävänä on myös viihdyttäminen. (Heikkilä 2006, 63, 70.) Ratkaisevassa hetkessä on kyse siitä, että kuvattavan todellisuuden elementit ovat vain hetken sellaisia, että ne tuovat esiin keskeiset merkitykset kuvattavasta asiasta tai aiheesta. Ratkaiseva hetki kytkeytyy kameran kulttuurisiin merkityksiin. Kamera pystyy vangitsemaan ajallisesti erittäin lyhyen hetken todellisuudesta. Se voi paljastaa todellisuudesta jotain sellaista, mikä ilman kameraa ja kuvaa jäisi suurelta yleisöltä huomaamatta. (Mäenpää & Seppänen 2008, 9.) Kyse on siitä, että kuvaaja saa kameran avulla ikuistettua esimerkiksi urheilijan aidot reaktiot voiton tai tappion hetkellä.

Puhakaisen (1998, 167) mukaan valta on lihaan kirjoitettua. Urheilijaruumiit asettuvat mediassa julkiselle katsellee. Valta on sekä kuvaajalla että lukijalla. Kuvaaja voi ottaa kuvan haluamastaan kulmasta, jolloin jotain jää kuvan ulkopuolelle. Lukija voi puolestaan tehdä oman tulkintansa kuvasta, vaikkakin lukijan tulkintamahdollisuuksia on jo rajattu. Kuva 7 on uimari Meri-Maari Mäkisen suorituksesta. Kuvassa Mäkinen ui vedessä selällään ja hänestä näkyy vain pää ja hieman oikeaa kättä. Mäkisen vamma ei näy kuvassa. Kuva 8 on arkistokuva Leo Lähteenmäen vapaauinnista. Vaikka kuva 8 on arkistokuva, se sopii uutisen kuvitukseksi, koska siinä kuvataan vapauintia. Kuvassa uivasta Lähteenmäestä näkyy pää sekä vammautunut vasen käsi. Kuvat 7 ja 8 ovat esimerkkejä siitä, millainen merkitys kuvan tulkinnan kannalta on sillä, että kuva otetaan juuri oikealla hetkellä. Kuvakulmalla ja oikealla hetkellä on myös merkitystä siinä, näkyykö urheilijan vamma kuvassa ja millä tavalla. Esimerkiksi uintikuvissa vamma saattaa helposti rajautua pois kuvasta veden alle, kuten kuvassa 7. Tällainen rajausta ei aina välttämättä ole kuvaajan tietoinen valinta. Kuvassa 7 urheilijan vammaisuus käy ilmi vasta asiansyhteydestä, eikä pelkkää kuvaa katsomalla voisi tietää kyseessä olevan paralympialaisista otettu kuva. Kuvaan liitetyt tekstit avaavat enemmän kuvan kontekstia.

Kuva 7. Uimari Meri-Maari Mäkinen.

Toisaalta mikään liikuntavammaisten laji ei ole sellainen, että vammaa ei olisi mahdollista saada näkyviin kuvissa. Esimerkiksi kuva 8 on kuvan 7 tapaan uintikuva, mutta kuvassa 8 urheilijan vamma näkyy selvästi. Vamma näkyy kuvassa, vaikka kuva on rajattu niin, että koko urheileva ruumis ei näy. Kuvasta 8 voi myös ilman muuta uutiskontekstia päätellä, että kuva on vammaisurheilukilpailuista. Pelkällä kuvalla on siis valtaa kertoa tai toisaalta jättää myös kertomatta kuvaan liittyviä olennaisia tai vähemmän olennaisia tietoja.

Kuva 8. Arkistokuva Leo Lähtenmäestä.

Kuvien rajaamiseen liittyy merkittävää valtaa. Kuvien rajaamisella voidaan määrittää, millaisia tiedostettuja tai tiedostamattomia viestejä kuvilla halutaan välittää yleisölle. Vaikka tutkimusaineiston kuvissa näkyy urheilijoiden apuvälineitä (esim. Tähdän kelaustuoli, ks. kuva 1, s. 16), korostuu suomalaisurheilijoita koskevassa uutisoinnissa enemmän varsinainen urheilusuoritus kuin urheilijan vammaisuutta. Esimerkiksi uutinen (ks. Yle 18.9.2016c) ei korosta Tähdän vammaa, vaan koko Tähdän menestyksestä uraa. Edelleen kuva ja video tukevat uutisessa välitettyä näkökulmaa (ks. kuva 1). Merkittävän voiton myötä uutisessa vahvistetaan Tähdän asemaa kansallisena urheilusankarina. Uutisessa käytetään ilmaisua *paralympiakulta*, mutta tässä kontekstissa tarkoitus ei ole korostaa, että kyseessä on vammaisurheilijoille tarkoitettut kilpailut. Yhtälailla olympiauutisten yhteydessä puhutaan *olympiamitaleista*. Esimerkiksi juuri Tähdän voittoa käsittelevässä uutisoinnissa tarkoituksena on luoda kansallista yhteenkuuluvuutta hehkuttamalla merkityksellistä urheiluvoittoa.

Uutiskuvan tehtävänä on informoida lukijaa: kuva kertoo lukijalle, mitä on tapahtunut. Kuva on otettava juuri oikealla hetkellä. Jotta kuva on totuudenmukainen ja luotettava, siinä pitää näkyä tilanteen keskeiset asiat ja henkilöt. Kuvajournalismin objektiivisuuden ideaalin ongelma liittyy pitkälti taiteellisuuden ja dokumentoinnin suhteeseen. Toisaalta kuvajournalistit haluavat korostaa omaa ammatti-identiteettiään erottumalla toimittajista. Toisaalta uutiskuva ei saa olla liian taiteellinen, sillä silloin ”sen dokumentoiva ja

todellisuutta esittävä funktio alkaa rapautua”. (Mäenpää & Seppänen 2007, 9, 12.) Uutiskuvan objektiivisuuden ideaalia tavoitellaan Ylen uutiskuvissa kuitenkin tapahtuman dokumentointi edellä. Kuvat eivät yritä olla liian taiteellisia, vaan niissä keskiössä on jokin henkilö tai tapahtuma. Ylen uutiskuvissa on pyritty vangitsemaan ratkaiseva urheiluhetki, joka pystytään välittämään yleisölle kuvan avulla.

Tutkimusaineistoni kuvat eivät varsinaisesti poikkea muista urheilu-uutisoinnin kuvista, sillä yleensäkin urheilukuvissa korostuu urheilija ja urheilijan ruumis. Kiinnostavaa paralympiakuvissa on, mihin yleisön katse pyritään suuntaamaan. Joissain kuvissa urheilijan vamma ei näy ollenkaan (ks. esim. kuva 7, s. 27), kun taas joissain kuvissa vamma näkyy hyvinkin selkeästi (ks. esim. kuva 2, s. 28). Vamman ”piilottaminen” kuvasta tai sen asettaminen selvästi esille ei välttämättä ole aina tietoinen valinta, koska urheiluolosuhteet ja ympäristö vaikuttavat myös siihen, miten urheilijoita on mahdollista kuvata. Tämä kuitenkin vaikuttaa väistämättä siihen, että toisissa kuvissa vammat nousevat enemmän esiin kuin toisissa, vaikka varsinaisessa uutisessa ei juuri vammaisuuteen viitattaisikaan.

2.3 Kieli ja kuva

2.3.1 Urheilujournalismin viihteellisyys

Urheilujournalismi tarjoaa ja välittää yleisölle suuria tunne-elämyksiä (Heinilä 2000a, 276).

Kertomuksilla on aina todettu olevan viihdearvoa. Koska uutiset ovat eräänlaisia kertomuksia, myös niillä on omanlaisensa viihdearvo. (Veijola 2004, 99.) Huippu-urheilun oli alun perin ajateltu olevan urheilijoille, mutta nykyään median välittämä urheilu on ennen kaikkea yleisöjä varten (Virtapohja 1998, 87; Rowe 2004, 31). Urheilu-uutisen ovat oleellinen osa uutisbisnestä ja arkipäivää uutisjournalismissa: urheiluvoitot ja -tappiot raportoidaan päivittäin esimerkiksi politiikan ja pörssikurssien voittoja ja tappioiden tapaan. Urheilu-uutiset ovat sekoitus uutisasiaa ja viihdettä, ja urheilutuloksia pidetään tärkeänä informaationa maailman tapahtumista. (Kinnunen 2003, 17.) Nykyään urheilujournalismilla on hyvin vahva asema, ja urheilujournalismi ja sen viihteellisyys rakennetaan niin, että se kiinnostaa yleisöä. Urheilujournalismin suosioista kertovat esimerkiksi lehtien ja niiden nettisivujen vakiintuneet urheilusivut (esim. Yle Urheilu),

urheilulehdet ja television urheilu-uutiset. Urheilu-uutisten kieli on esimerkiksi perinteiseen uutisjournalismiin verrattuna hyvin paljon viihteellisempää. Pentti Hemänuksen (1983, 42) mukaan journalismi on läheisessä riippuvuussuhteessa siihen yhteiskuntaan, jossa sitä tuotetaan ja levitetään. ”Urheilujournalismi on järjestelmä, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä urheilun järjestelmästä.” Totuutta ja mielipiteitä ei eroteta urheilujournalismissa yhtä tarkasti kuin muussa journalismissa, vaan urheilujournalismi saa olla viihteellisempää. (Hemänus 1983, 43.)

Urheilutoimittajat ovat määritelleet urheilu-uutisoinnin ja tuloksista tiedottamisen sekä uutisten taustoittamisen urheiluun keskittyneiden medioiden tärkeimmäksi tehtäväksi. Toimittajat eivät sen sijaan nosta viihdettä ollenkaan urheilujournalismin tärkeimpien tehtävien joukkoon. Kuitenkin urheilun kielteiseksi ja dramaattisiksi nähdyt ilmiöt, esimerkiksi doping-käryt ja dramaattiset loppuratkaisut myyvät hyvin mediassa (Itkonen & al. 2008, 62, 70). Näin ollen draamallinen uutisointi urheilutappiosta on kaupallisesti kannattavaa: suuret tunteet kiinnostavat ja aktivoivat yleisöä. Urheilun kaupallistumisen myötä myös urheilujournalismi pyrkii kaupallisuuteen, sillä pyrkimyksenä on tuottaa lukijoita kiinnostavaa uutisointia.

Liioittelu on yksi keskeinen journalistisen draaman keino ja tapa tuottaa urheilujournalismia. Urheilulla on oma draamallinen luonteensa, jota hyödynnetään urheilujournalismin osana. Journalistinen draama on jännite, joka saa joukkoviestinnän kuluttajat kiinnostumaan jostakin uutisaiheesta. Journalistinen draama tekee kuluttajista mediaspektaakkelin osallistujia heidän tiedostamattaan. Toimittajat eivät kuitenkaan yleensä pyri tietoisesti dramatisoimaan tapahtumia uutisoinnissaan. (Virtapohja 1998, 84, 87.) Vaikka Yle onkin julkisen palvelun media eikä se kilpaile kaupallisesti, on sen kuitenkin pyrittävä tekemään yleisöä kiinnostavaa sisältöä.

Sanavalinnoilla on olennainen merkitys siinä, millainen viesti uutisilla halutaan välittää ja millaisia mielikuvia niillä pyritään rakentamaan (ks. esim. Jokinen & al. 1999, 18). Urheilua on pidetty sotana ilman aseita (Kokkonen 2003, 14), ja urheilun sotavertaukset ovat vakiintuneet myös osaksi urheilukieltä. Aineiston uutisissa käytetään paljon sotaan liittyviä ilmauksia, kuten *taistella* (ks. esim. Yle 12.9.2016a), *sadasosataistelu* (ks. Yle 13.9.2016i) ja *hurja ase*, jolla viitataan ihmiseen (ks. Yle 11.9.2016e). Yksi urheilu-uutisoinnin tehokeinosta on tunnelatautuneiden ilmausten käyttö, joilla voidaan korostaa esimerkiksi suomalaisurheilijan asemaa muihin urheilijoihin nähden. Tällaisia ilmauksia ovat esimerkiksi *leikitteleminen* (ks. Yle 17.9.2016a) ja *täystyrmäys* (ks. Yle 14.9.2016e). Myös lempinimen, esimerkiksi *pronssi-Manni* (ks. Yle 13.9.2016e), antaminen

urheilusuorituksen perusteella on yksi uutisoinnin tehokeino, jonka avulla korostetaan urheilijan suorituksen onnistumista.

Metaforilla ja metonymioilla leikittely on osa urheilu-uutisointia. Esimerkiksi Leo-Pekka Tähden kisaa ennakoivassa uutisoinnissa Tähden ennakkosuosikin asemaa verrataan kullanhuuhdontaan (ks. Yle 17.9.2016b). Keskeinen urheilu-uutisoinnissa käytetty tehokeino on ristiriitaparien esittäminen. Esimerkiksi Katja Karjalaisen viimeisen paralympiasuorituksen jälkeen uutisessa nostettiin *hieno ratsastusura*. Tämän lisäksi otsikkoon nousi myös Karjalaisen oma kommentti, jonka mukaan suoritus oli *väsinyt tanssi* (ks. Yle 17.9.2016f). Ristiriidoilla tuodaan esiin useampaa näkökulmaa. Samalla tällainen ajattelu haastaa perinteisen ajattelun urheilun kaksijakoisuudesta, jonka mukaan on vain voittajia tai häviäjiä.

Koljonen (2000, 42) havaitsi Helsingin Sanomien urheilujournalismin muutosta käsitellessään, että uutisoinnissa ”ensisijainen uutiskriteeri on suomalaisten menestys tai menestymättömyys”. Muita olennaisia kiinnostavan urheilu-uutisen kriteereitä ovat kiinnostus ja huippu-urheilun näkökulma. (Koljonen 2000, 42, 69–71.) Viihteellisyys näkyy myös Ylen urheilu-uutisissa, vaikka muuten Ylen uutistyyliä pidetään yleisesti suhteellisen neutraalina. Erityisesti viihteellisyys näkyy, kun lopputulos aiheuttaa jonkin äärimmäisen tunteen, esimerkiksi riemua voitosta tai pettymystä tappiosta. Koljosen (2000, 71) mukaan myös yllättävyys nähdään yhtenä olennaisena uutiskriteerinä. Yle julkaisi 13.9.2016 toimittaja Matti Lehtisaaren (Yle 13.9.2016k) uutisen, jossa todettiin, että paralympialaisten T13-luokan 1500 metrin kisa voitettiin maailmanennätysajalla, joka olisi riittänyt voittoon myös olympialaisissa. Yllättävä lopputulos näkyy myös uutisten sanavalinnoissa: uutisoinnissa käytetään esimerkiksi ilmauksia *sensaatiovoittaja* ja ”[p]aralympialaisten ME-ajalla olisi lyöty olympiavoittaja” (ks. Yle 13.9.2016k ja Yle 13.9.2016l).

Kiinnostava kysymys on, miksi Ylen uutisoinnissa ylipäätään paralympialaisia verrataan olympialaisiin. Jo paralympialaisten nimellä pyritään erottamaan olympialaiset: kyseessä on *paralympialaiset*, ei *paraolympialaiset*. Paralympialaisten vertaaminen olympialaisiin antaa vaikutelman paralympialaisten aliarvostamisesta. Olympialaisia pidetään ikään kuin ”arvokkaampina”. Olympialaisissa ja paralympialaisissa kilpailevat eri kilpailijat ja lajitkin ovat erilaisia, joten niissä nähtävien suoritusten vertaaminen keskenään ei ole tarpeellista. Paralympialaisten vertaaminen olympialaisiin on myös ristiriidassa journalismin objektiivisuuden ideaalin kanssa. Uutisoinnissa kyse voi olla viihteestä: uutisen otsikko ”Paralympialaisten ME-ajalla olisi lyöty olympiavoittaja” (ks. Yle

13.9.2016k) herättää lukijan mielenkiinnon. Toisaalta kyseisen uutisoinnin taustalla voi olla tarkoitus herättää keskustelua vammaisurheilun asemasta. Esimerkiksi televisioinnissa ja muussa uutisoinnissa paralympialaiset jäävät vähemmälle huomiolle, kun suurin mediahuomio kiinnittyy olympialaisiin.

Yle julkaisi vielä saman päivä (13.9.2016) aikana toimittaja Manu Myllyahon kommentin (Yle 13.9.2016l), joka kumosi aiemman uutisen näkökulman. Myllyahon mukaan kisan voittanut ”Abdellatif Baka ei olisi voittanut olympiakultaa, sillä 1500 metriä on erittäin taktinen juoksu, jossa yksittäisten kilpailujen ajat ovat yhdentekeviä”. Myllyaho toteaa myös, että Rion olympiafinaali oli vauhdiltaan poikkeuksellisen hidas. Hän painottaa, että ”Baka ei olisi voittanut olympiakultaa senkään takia, että hän ei olisi nopeutensa puolesta päässyt olympialaisiin”. Myllyahon kommentti (Yle 13.9.2016l) on vastine aikaisemmin julkaistulle Lehtisaaren uutiselle. Vaikka nämä kaksi julkaisua ovat suuresti ristiriidassa keskenään, on niiden tarkoituksena varmasti nostaa vammaisurheilun asema näkyvämmiin julkiseen keskusteluun. Tarkoituksena on voinut olla myös painottaa, ettei paralympialaisia ja olympialaisia voi verrata keskenään. Sen sijaan tavoitteena on herättää keskustelua urheiluyhteisössä.

Urheilussa tehdään sankaritekoja, uusia ennätyksiä tai ennakkoon lähes mahdottomia pidettyjä ponnisteluja vaativia suorituksia. Urheilutoimittajat rakentavat näistä kyseisistä suorituksista urheilumytologian avulla dramatisoituja kokonaisuuksia, joissa loistavat ovat urheilusankarit. (Virtapohja 1998, 67, 239.)

Voittojen ja tappioiden lisäksi urheilu siis kuitenkin luo myös esimerkiksi iloa, jännitystä ja kohtaamisia, kuten Virtapohja (1998, 67) toteaa. Joukkoviestintä vahvistaa suuren yleisön kiinnostusta urheiluun. Urheilun tähtihetket, ennätykset ja suurtapahtumat ovat tärkeitä joukkoviestinnän kiinnostavuuden ja elinvoiman kannalta (Heinilä 2000, 276–277).

Media pyrkii luomaan yleisöön yhteisöllisyyden tunnetta suurissa urheilutapahtumissa. Yleisön tajunnan virittämisessä media käyttää usein kolmiosaista kaavaa. Ennen kisoja media pyrkii herättämään yleisön kiinnostuksen ja vahvistamaan sitä asteittain. Kisojen aikana keskeistä on kisatapahtumista uutisoiminen ja urheilusaavutusten kansallinen arvottaminen. Kisojen jälkeen media tekee jälkiarvioinnin kisatapahtumista ja kansallisista saavutuksista suhteessa ennako-odotuksiin. (Heinilä 2000, 276–277.) Tällaisella kolmiosaisella kaavalla luodaan myös urheilu-uutisoinnin draaman kaarta.

Ylen uutisoinnissa draaman kaari on havaittavissa erityisesti yksittäisten urheilijoiden kisasuoritusten seurannassa koko kisojen ajan. Erityisesti menestysmahdollisuuksina pidettyjen urheilijoiden kisasuorituksia seurataan kaarena Ylen uutisoinnissa koko paralympialaisten ajan. Seuranata noudattelee kaavaa *ennakointi – kisasuoritusten raportointi – huipennus ja yhteenveto*. Esimerkiksi Leo-Pekka Tähdän suoritusten seuraaminen muodostaa draaman kaaren, joka päättyi loppuhuipennukseen, menestyshehkutukseen ja spekulointiin Vuoden Urheilija -valinnasta (ks. Yle 18.9.2016b).

Urheilun draamallisuus näkyy siis urheilu-uutisten kielessä. Urheiluun liittyy suuria tunteita, ja urheilu-uutisten tarkoituksena on välittää tunnetta myös yleisölle. Siksi urheilu-uutisilla on ikään kuin lupa olla viihteellisiä. Erityisesti kansakuntien välisiin kilpailuihin perustuvien urheilutapahtumien uutisoinnissa medialta ei oleteta samanlaista pyrkimystä objektiivisuuden ideaaliin kuin muussa uutisoinnissa.

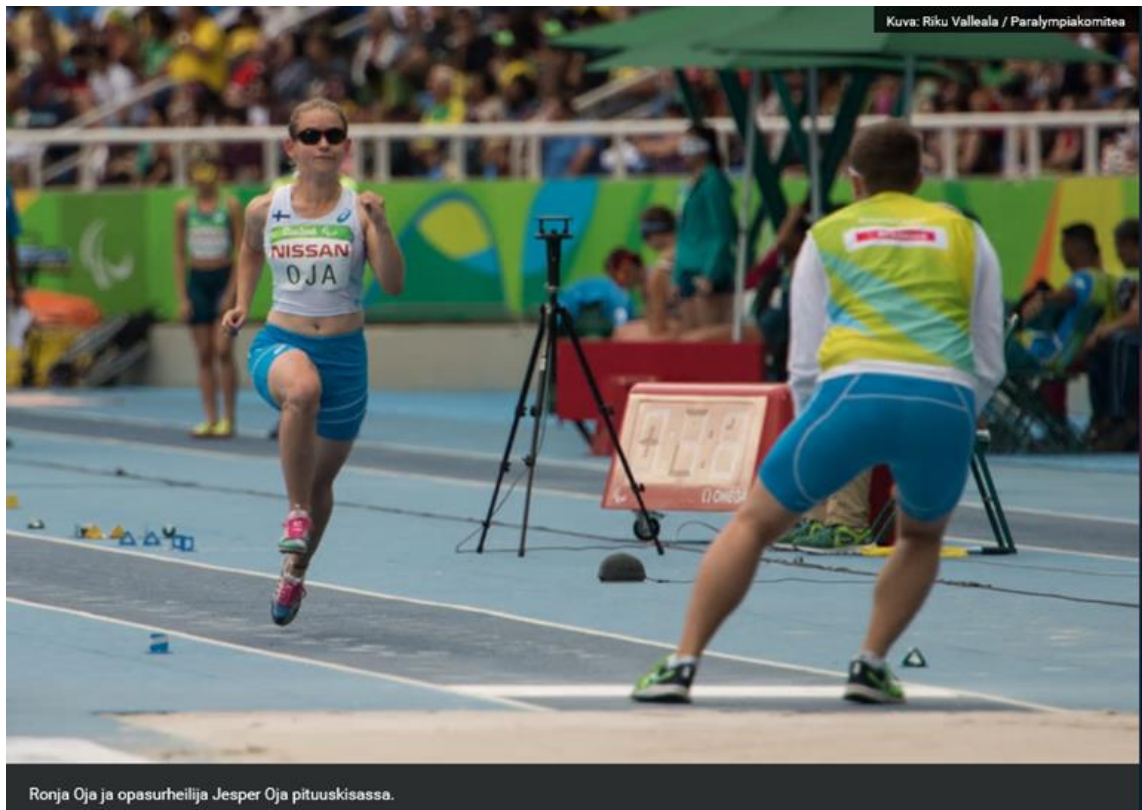
2.3.2 Kuva ja teksti

Uutiskuva tukee uutisen näkökulmaa (Mäenpää 2016, 15). Kuten jo luvussa 2.1 totesin, kuvilla pystytään vahvistamaan uutisessa välittyvää näkökulmaa ja näin ollen uutisoinnin avulla pystytään välittämään yleisölle sellaisia tunteita, joiden välittämiseen pelkkä teksti ei välttämättä yksin pysty. Seppänen (2001, 39) toteaa, että teksti on usein valokuvan seuralainen: esimerkiksi uutiskuvia täydennetään usein kuvateksteillä. Kuvateksti ankkuroi kuvan merkitykset paikalleen. Toisaalta voidaan ajatella, että kuva ankkuroikin kuvatekstin merkityksen. Kuvien kontekstissa ongelmallista on havainnoivan ihmisen eli subjektin ja havainnoidun kohteen eli objektin suhde. (Seppänen 2001, 39, 46). Rajattu valta on katsojalla, mutta kuvan rajaja on voinut rajata katsojan valtaa. Silti kuvan objektilla ei ole kuvassa juuri valtaa. Tekstin ja kuvan yhteydellä hänet voidaan tietoisesti ja tiedostamattomasti saada näyttämään tietynlaiselta. Kuvateksti siis rajaa katsojan näkökulmaa haluttuun suuntaan, oli se tiedostettua tai tiedostamatonta.

Uutiskuvan tehtävänä on uutisaiheen havainnollistaminen ja dokumentointi: se kertoo aiheestaan jotain nimenomaan kuvallisilla keinoilla. Uutiskuviin liittyy denotatiivisten merkitysten lisäksi konnotatiivisia ja symbolisia merkityksiä. Kuvateksti ohjaa kuvan tulkintaa konnotoimalla sitä ja soluttamalla siihen merkityksiä. Tällaiset konnotaatiot ovat kuvassa jo valmiiksi, mutta teksti vain korostaa ja vahvistaa niitä. (Heikkilä 2006, 63, 72.) Roland Barthesin (1986, 78) mukaan kuvat ovat aina polyseemisiä eli ne

sisältävät erilaisia merkityksiä. Näistä merkityksistä tulkitsija voi valita, mitä huomioi. Tekstin merkitykset vaihtelevat sen mukaan, tarkastellaanko niitä denotatiivisen eli ydinmerkityksen vai konnotatiivisen eli kulttuurisidonnaisen sivumerkityksen näkökulmasta. Denotatiivisella tasolla teksti ohjaa kuvan tunnistamista identifioimalla kuvan elementtejä. Konnotaatiotasolla tekstit taas ohjaavat kuvan tulkintaa estämällä liian yksilölliset ja kuvan lähettäjän näkökulmasta virheelliset tulkinnat. (Barthes 1986, 78–79.)

Liikuntavammat, esimerkiksi jonkin raajan puuttuminen ovat helpoimmin havaittavissa kuvista. Leipä- ja kuvatestit auttavat kuitenkin tulkitsemaan ja ymmärtämään vammaisurheilun käytänteitä. Esimerkiksi kuvan 9 oikea tulkinta vaatii tietämystä vammaisurheilusta. Kuvassa on pituushyppääjä Ronja Oja tekemässä kilpailusuoritusta. Kuvassa näkyy myös Ojan opasurheilija Jesper Oja. Tässä uutiskontekstissa opasurheilija on helppo tunnistaa opasurheilijaksi, mutta muussa yhteydessä tulkinta ei välttämättä ole yhtä selvä. Kuva 9 vahvistaa tekstin välittämää todellisuutta ja toisinpäin: kuva kertoo jonkinlaisesta näkövammasta (koska kuvassa myös opasurheilija), ja ingressi vahvistaa näkövamman: ”Näkövammaisten T11-luokassa kilpaileva Ronja Oja sijoittui yhdeksänneksi paralympialaisten pituuskilpailuissa.” Opasurheilijoista ei paralympiauutisoinnissa kerrota kovinkaan kattavasti, joten opasurheilijan mainitseminen kuvatekstissä täydentää ja selventää kuvan tulkintaa.

Kuva 9. Pituushyppääjä Ronja Oja ja hänen opasurheilijansa Jesper Oja T11-luokan pituuskilpailussa.

Kuvatekstin yhtenä tehtävänä on selostaa kuvaa. Esimerkiksi kuvateksti ”Ronja Oja ja opasurheilija Jesper Oja pituuskisassa” (ks. kuva 9) kertoo objektiivisesti sen, mitä kuvassa tapahtuu. Samoin kuvan 10 kuvateksti ”Antti Latikka selvisi päämatkallaan paralympialaisten finaaliin” selostaa uimari Antti Latikan suoritusta. Selostus on melko objektiivinen eikä tähän kuvatekstiin liity suurta tunnelatausta. Kuvassa 10 ei myöskään näy Latikan vamma, vaan huomio on itse suorituksessa. Näissä esittelemissäni Ojan ja Latikan suoritusten uutisoinneissa kuvat itsessään eivät kerro kilpailun tuloksista, vaan tulokset selviävät leipä- tai kuvateksteistä (Yle 16.9.2016d ja Yle 17.9.2016c).

Kuva 10. Uimari Antti Latikka.

Kuvateksti myös toistaa, tiivistää ja täydentää uutista. Se voi kertoa myös uutiseen liittyvän ylimääräisen yksityiskohdan, joka ei käy ilmi kuvasta tai leipätekstistä. (Heikkilä 2006, 239, 244, 248.) Esimerkiksi kuvateksti ”Jere Forsbergin aloitus Rion paralympialaisissa oli mukiinmenevä” (kuva 5, s. 22; Yle 11.9.2016c) on esimerkki toistamisesta ja tiivistämisestä. Kuvatekstiin tiivistyy tässä tapauksessa olennainen asia uutisesta: Forsbergin suoritus oli ihan hyvä, mutta jatkossa vaaditaan parempaa suoritusta.

Urheilu-uutisoinnissa, kuten missä tahansa muussakin uutisoinnissa, kuvatekstin lisäksi myös otsikko voi pohjautua kuvaan. Kuvateksti ja kuva liittävätkin kuvassa näkyvän tilanteen toisiinsa. (Heikkilä 2006, 192, 232.) Esimerkiksi jousiampuja Jere Forsbergin jatkoon pääsemisestä kertovassa uutisen otsikossa kerrotaan, että ”Jere Forsberg tähtäsi jatkoon” (Yle 14.9.2016b). Kyseisen uutisen kuva (kuva 11) täydentää kekseliäästi uutisen näkökulmaa, sillä kuvassa Forsberg on juuri tähtäämässä. Tällainen kielellinen leikittely ja tekstin ja kuvan välinen yhteys on hyvin tyypillistä urheilujournalismissa. Kyseisessä uutisessä ja kuvassa tiivistyy samalla myös urheilun vertaaminen sotaan ja maanpuolustukseen, kun puhutaan *tähtäämisestä*. Samalla tavalla uutisoidaan myös, että uimari Antti Latikka *kauhoi* päämatkallaan finaaliin (Yle 17.9.2016c) ja uutisen kuvassa Latikka kauhoo käsillään (kuva 10, s. 36).

Kuva 11. Jousiampuja Jere Forsberg.

Osassa tutkimusaineiston uutiskuvista ei ole kuvatekstiä ollenkaan tai kuvatekstinä on pelkästään kuvassa esiintyvän urheilijan nimi. Katsojalle jää enemmän varaa tulkita kuvaa, kun sitä ei ohjailta kuvatekstillä. Toisaalta kuvatekstin puuttuessa uutisen otsikon, ingressin ja leipätekstin saattavat viitata enemmän kuvaan. Ne täyttävät kuvatekstin puuttumisesta jäävän ”aukon” – kaikki olennainen tieto käy ilmi uutisesta muuten ja myös mahdolliset ylimääräiset lisätiedot voidaan sijoittaa leipätekstin joukkoon sen sijaan, että ne kerrottaisiin kuvatekstissä. Esimerkiksi kuvassa Jere Forsbergista tähtäämässä (kuva 11) ei ole ollenkaan kuvatekstiä, vaan tieto kisasuorituksesta välitetään lukijalle otsikossa ja leipätekstissä. Koska olennainen käy ilmi jo otsikosta ”Jere Forsberg tähtäsi jatkoon” (Yle 14.9.2016b), ei kuvateksti ole välttämätön. Myöskään Jean-Pierre Antonioksen suorituksista taljajousen W1-luokassa kertovassa uutisessa (Yle 16.9.2016e) ei ole kuvatekstiä (kuva 12). Kuvassa Antonios lyö kättä vastustajansa kanssa. Ilman tekstiä kuvasta on mahdotonta sanoa, kumpi urheilijoista voitti ja kumpi hävisi, koska kummankaan ilmeet ja eleet eivät ole erityisen voitokkaita, mutta ei toisaalta myöskään erityisen pettynyt. Kuitenkin uutisen otsikko ja leipäteksti kertovat uutisen tulkinnan kannalta olennaisen eli sen, että ”Antonios hävisi Iso-Britannin John Walkerille pistein 123–131” ja ”Näin [Antionioksen] tie nousi pystyyn heti ensimmäisellä varsinaisella kilpailukierroksella Rion paralympialaisissa”.

Kuva 12. Jean-Pierre Antonios (oik.) kisasi taljajousen W1-luokassa.

Kuten yläpuolella olevat esimerkit osoittavat, tekstillä voidaan uutisoinnissa merkittävästi siihen, miten uutiskuvia tulkitaan. Kuvien rajauksella voidaan päättää, halutaanko lukijan huomio kiinnittää urheilijan vammaan vai varsinaiseen suoritukseen. Myös otsikolla, ingressillä ja leipätekstillä on olennainen merkitys siinä, mihin lukijan huomio kiinnittyy uutiskuvassa sekä koko uutisessa.

2.4 Vammaisuuteen viittaaminen

Urheilijoita tulisi arvioida heidän ominaisuuksiensa ja kykyjensä mukaan, ei heidän vammansa mukaan⁷.

Vammaisuutta on pidetty leimaavana piirteenä länsimaisessa kulttuurissa, ja vammaiset nähdään usein erilaisina kuin muut. Vammaiset ovat nykyään edelleen marginaalissa, vaikka hyvinvointiyhteiskunta vaatii vammaisten ja heidän oikeuksiensa kunnioittamista. (Vehmas 2005, 5, 11.) Yllä oleva vammaisurheilija Oscar Pistoriuksen kommentti julkaistiin Ylellä lokakuussa 2008. Pistoriuksen kommenttiin kiteytyy vammaisurheilun ydin: urheilijat haluavat tulla esiin ensisijaisesti urheilijoina, eivät vammaisina.

⁷ Yle 23.10.2008, "Pistorius: Olemme urheilijoita, emme vammaisia". <<https://yle.fi/urheilu/3-6054473>> (linkki tarkistettu 17.2.2019).

Ian Brittainin (2010, 73) mukaan vammaiset on usein esitetty mediassa pelkkinä objekteina. Oman havaintoni mukaan Yle kuitenkin esittää vammaisurheilijat subjekteina ja korostaa urheilijoiden omaa toimijuutta ja sen merkitystä suorituksissa. Vaikka vammaisurheilijan ruumiillisuus poikkeaa niin kutsutun perinteisen urheilijaruumiin ihanteesta, ei vammaisurheilijoita tulisi arvottaa vammaisuuden mukaan. Tämä näkyy myös urheilujournalismissa, sillä tutkimusaineistoni suomalaisurheilijoiden suoritusten raportoinneissa vammaisuuteen viitataan ainoastaan eri kilpailuluokilla. Eri luokat tavallaan määrittävät urheilijoita heidän vammojensa perusteella, mutta koska luokat kuuluvat paralympialaisiin, niihin viittaaminen myös uutisoinnissa on välttämätöntä, kuten seuraavat esimerkit osoittavat.

Legendaarisella Sambódromon areenalla taisteltiin perjantaina taljajousen *W1-luokan, eli pyörätuoliluokan* paralympiamitaleista (Yle 16.9.2016e).

Leo Lähteenmäki oli mukana *liikuntavammaisten S9-luokan* 100 metrin vapaauintissa (Yle 12.9.2016e).

Meri-Maari Mäkinen oli mukana *liikuntavammaisten S7-luokan* 50 metrin perhosuinnin alkuerissä (Yle 12.9.2016e).

Kielenkäytöllä on olennainen merkitys siinä, millaisia mielikuvia vammaisurheilijoista luodaan mediassa (Brittain 2010, 56). Tutkimusaineistoni uutisissa on useita yllä olevien esimerkkien kaltaisia sanavalintoja, jossa esiin nousevat paralympialaisten eri luokat sekä luokkien selventäminen yleisölle. Uutisoinnin pohjimmaisena tarkoituksena on kuitenkin luultavimmin selventää paralympialaisten eri luokkia, ei niinkään korostaa urheilijoiden vammaisuutta ja heidän kisaamistaan *vammaisten* luokissa. Vammaisuus ja erilaiset vammat ovat osa paralympia- ja vammaisurheilua, joten vammaisuuteen viittaaminen näkyy väistämättä uutisoinnissa, vaikka vammaisuutta ei tietoisesti korostettaisikaan.

Paralympialaiset on tapahtumana pienempi kuin esimerkiksi olympialaiset, ja näin ollen myös paralympialaisiin kohdistettu mediahuomio on pienempää kuin olympialaisissa. Siksi uutisoinnissa on myös tärkeää avata eri kilpailuluokkia niin, että jokaisen lukijan on mahdollista ymmärtää, mistä uutisessa puhutaan. Esimerkiksi pelkkä *taljajousen W1-luokka* ei välttämättä kerro suurelle yleisölle juuri mitään. Sen sijaan kansankielisempi ilmaus *pyörätuoliluokka* kertoo monelle jo enemmän siitä, millaisesta luokasta ja kilpailusta on kyse. Näin ollen luokkia on hyvä avata ymmärrettävimmiksi, vaikka samalla urheilijoiden vammaisuus nousee myös enemmän esiin. Tärkeää on kuitenkin tietoisuuden lisääminen vammaisurheilun aseman parantamiseksi. Uutisia on

kiinnostavampaa lukea, kun ymmärtää, mitä eri luokilla tarkoitetaan ja mikä merkitys niillä paralympialaisissa on.

Se, millainen kuva paralympialaisista ja vammaisurheilusta ylipäättään yleisölle mediasta välittyy, riippuu siis pitkälti siitä, millaisia diskursseja uutisoinnista käytetään ja miten vammaisurheilijat ja heidän ruumiillisuutensa esitetään (Brittain 2010, 72–73). Sirpa Reinikainen (2004, 177) toteaa, että jos instituutiot ja käytännöt tuottavat ja edellyttävät tietynlaista puhetta tietystä asiasta, silloin myös muut tekstit samasta aiheesta antavat viitteitä kyseiseen asiaan liittyvistä yhteiskunnallisista ja institutionaalisista käytännöistä. Tuominen (2015, 35) havaitsi omassa pro gradu -tutkielmassaan, että hänen tutkimusaineistonsa uutisissa ”urheilijoista ei puhuttu pelkästään urheilijoina eikä ennätyksistä vain ennätyksinä”, vaan uutisissa korostoi urheilijoiden vammaisuus ja kilpaileminen paralympialaisissa. Tämä vammaisuuden korostaminen ilmeni Tuomisen mukaan sanavalinnoilla *parauimarit*, *paraurheilu*, *paralympiaennätys*, *vammaisten jousiammunnan olympiamitali* ja *vammainen*. (Tuominen 2015, 35.)

Havaitsin omassa aineistossa samankaltaista viittaamista vammaisuuteen kuin Tuomisen (2015) aineistossa. Erona Tuomisen aineistoon on se, että sanaa *vammainen* ei yksinään sellaisenaan oman tutkimusaineistoni uutisoinnissa käytetä, mutta siihen kuitenkin viitataan usein. Tuomisen (2015) aineistoon verrattuna urheilujournalismi on siis kehittynyt suuntaan, jossa vammaisuus tuodaan esiin kontekstin ja luokkien kautta, ei niinkään sanan *vammainen* kautta.

Omassa aineistossani urheilijoiden vammaisuuteen viitataan useimmin eri kilpailuluokkien kautta. Esimerkiksi Leo Lähteenmäen kerrotaan osallistuneen *liikuntavammaisten S9-luokan 100 metrin vapaauintiin* ja Meri-Maari Mäkisen *liikuntavammaisten S7-luokan 50 metrin perhosuinnin alkuerään* (Yle 12.9.2016e). Myös apuvälineisiin viitataan uutisoinnissa puhumalla esimerkiksi *pyörätuoliluokasta* (Yle 16.9.2016e). Aineistossani puhutaan myös esimerkiksi *pyörätuolikelajaasta*, *näkövammaisten pikajuoksusta*, *F34-luokan paralympiahopeasta* ja *paralympialaisten ME-ajasta*, jotka kertovat vammaisurheilusta. Uutisoinnissa puhutaan myös *parauinneista* (Yle 13.9.2016g) sekä *paralympiavesistä* (Yle 17.9.2016e), joilla viitataan purjehtijoiden kisaympäristöihin. Myös termi *paralympialaiset* viittaa jo itsessään vammaisurheiluun ja -urheilijoihin. Tällaisten termien käyttö tekee siis selvän rajan vammaisten ja vammattomien urheilun välille. Olennaista kuitenkin on, että uutisissa puhutaan *paralympialaisista* eikä esimerkiksi *vammaisten olympialaisista*.

Vaikkakin vammaisuuteen on välttämätöntäkin viitata uutisoinnissa, se tehdään ihmisarvoa kunnioittaen. Uutisoinnin tarkoituksena ei ole arvottaa vammaisia tai vammaisuutta. Journalistin ohjeissa todetaan seuraavasti:

Jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava. Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.

(Journalistin ohjeet § 26.)

Huomionarvoista kuitenkin on, että paralympialaiset ovat vakiinnuttaneet asemansa. Paralympialaiset ovat nimenomaan *paralympialaiset*, eivät esimerkiksi *paraolympialaiset*, *vammaisolympialaiset* tai *vammaisten olympialaiset*. Kuitenkin paralympiauutisoinnista paistaa usein läpi, että kyse on *vammaisten olympialaisista*. On siis olennaista, esitetäänkö vammaisurheilu uutisoinnissa vähemmistönä, esimerkiksi eräänlaisena ”varjoilmiönä” olympialaisille vai omana itsenäisenä urheilukilpailunaan siinä missä mikä tahansa muukin urheilutapahtuma. Suorimmin Yle vertaa paralympialaisia olympialaisiin jutussa, jossa todetaan, että paralympialaisten ME-ajalla olisi lyöty olympiavoittaja (Yle 13.9.2016k). Tämä kertoo olennaisen vammaisurheilun asemasta: vaikka se on huomattavasti parantunut, se on silti edelleen altavastaajan asemassa muuhun urheiluun verrattuna.

3 Ruumiillisuuden rajat

Seuraavaksi siirryn tutkimaan vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden rajoja ja niiden esittämistä tutkimusaineistoni uutisissa. Luvussa 3.1 pohdin urheilijan ihanneruumista ja siihen liittyviä käsityksiä. Luvussa 3.2 analysoin sukupuolen merkitystä ja sitä, millä tavoin eri sukupuolta oleviin urheilijoihin viittaaminen mahdollisesti eroaa toisistaan. Peilaan omia havaintojani aiempiin tutkimuksiin aiheesta ja vertaan, onko muutoksia tapahtunut. Tämän jälkeen siirryn luvussa 3.3. pohtimaan vammaisurheilijoiden ihanneruumista ja sitä, onko sellaista ylipäättään olemassa. Luvussa 3.4 keskityn tutkimaan, miten urheilijan apuväline esitetään tutkimusaineistoni uutisissa suhteessa urheilijan ruumiiseen ja sitä, hallitseeko apuväline ruumista vai urheilija apuvälinettä.

3.1 Urheilijan ihanneruumis

Huippu-urheilijan ruumiissa ja sen esittämisessä kiteytyy piirteitä laajemmasta kulttuurisesta eetoksesta. Urheilijan ruumis on eräänlainen sosiokulttuurisen eetoksen tiivistymä, joka representoi aikakautensa inhimillisiä hyveitä ja ihanteita. (Kinnunen 2003, 16, 19.)

Urheilijan ruumis asettuu median välittämässä kuvissa julkisen katseen alle. Yllä olevaan Taina Kinnusen havaintoon kiteytyy ydin siitä, millainen on urheilijan ihanneruumis ja miksi. Vallitsevalla kulttuurilla on olennainen merkitys siinä, millaista ruumiillisuutta ja millaisia ruumiita ihailemme kunakin aikana.

Katariina Kyrölän (2006, 153) mukaan käsitteitä *ruumis* ja *ruumiillisuus* käytetään usein samassa merkityksessä. Ruumiillisuus toimii laajempänä, abstraktimpana kattokäsitteenä. Sen sijaan ruumis viittaa johonkin tai joihinkin ruumiisiin konkreettisemmin. Huomioitavaa kuitenkin on, että ruumiillisuudesta puhuttaessa puhutaan aina myös ruumiista. (Kyrölä 2006, 153.)

Medioituminen on eritoten vaikuttanut urheilun ja urheilijoiden esittämiseen mediassa (Mikos 2012, 160). Se, millaisia ruumiita urheilijoilla ihannoidaan, liittyy vahvasti urheilun asemaan yhteiskunnassa. Yhden näkökulman mukaan urheilu voidaan nähdä eräänlaisena maanpuolustustyönä (Puhakainen 1998, 165–166). Toisaalta urheilu on myös viihdettä ja tähteyttä ja siihen liittyy fanikulttuuria (ks. esim. Mikos 2012, 159–161). Näiden tekijöiden vaikutuksesta urheilukilpailujen uutisointi näkyy vahvasti myös

mediassa, ja näin ollen myös urheilevat ruumiit ovat näkyvästi esillä mediassa. Urheilevat ruumiit altistuvat mediassa jatkuvasti katseelle ja arvostelulle. Kinnusen (2003, 27) mukaan suosituimmilla urheilutähdillä on urheilullisen suorituskyvyn ja sujuvan puheilmaisun lisäksi myös ulkonäöllistä pääomaa.

Urheilijoiden kehojen näytteille asettamisesta on tullut tarkoituksellista (Wickman 2006, 152). Urheilun julkisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä nimenomaan huippu-urheilun julkisuutta, lehtien urheilusivuja, urheiluohjelmia tai kokonaisia kansakuntia yhteen kerääviä tapahtumia kuten olympialaisia tai MM-kilpailuja (Valtonen & Ojajarvi 2003, 30). Mitä enemmän globaali urheilukilpailu kovenee, sitä enemmän urheilijoiden ruumiit seksualisoituvat ja muuttuvat median objekteiksi. Mediaurheilu välittää yleisölle jatkuvasti saavuttamattomia ihanneruumiita, ja urheilua voidaan pitää keskeisenä ruumista visualisoivana areenana. Suorituskyvyn rinnalla on perinteisesti palvottu ikoniksi korostettua täydellistä ruumista, joka altistetaan katsottavaksi ja samalla myös ihailun ja samaistumisen kohteeksi. (Turtiainen 2005, 64.)

Modernin suoritusurheilun ihanteiden rinnalle on noussut myös postmoderni urheilukulttuuri. Postmodernin ruumiinkulttuurin ja urheilukulttuurin keskeinen piirre on ruumiin estetiikan korostuminen. (Kinnunen 2003, 26.) Mediassa liikunta- ja urheilukulttuurin keskeinen piirre on visuaalisuus (Valtonen & Ojajarvi 2003, 37). Visuaalisuuden kautta urheilussa ja urheilu-uutisoinnissa korostuu ruumiin estetiikka. Visuaalinen media on ollut merkittävin ruumiillisen olemisen mallin ja ihanneruumiiden esittäjä. Erityisesti visuaalinen media normittaa ulkoisen ruumiin piirteitä. Esteettisessä kulttuurissa ruumiista on tullut korostetusti itsetoteutuksen väline ja päämäärä sinänsä. Urheilu määrittää paitsi urheilun sisäistä ihanneruumista, myös laajempaa ruumisihannetta urheilun ulkopuolella. (Kinnunen 2003, 22, 26.)

Kuvissa urheilija ja urheilijan ruumis altistuvat yleisön katseelle, ja urheilijoiden ruumiillisuus korostuu visualisoidussa urheilujournalismissa. Näin ollen urheilijoiden ruumiillisuus näkyy olennaisesti Ylen uutiskuvissa. Tutkimusaineistoni koostuu 64 Ylen uutisesta, joista 60:ssa on kuvattu urheilijan ruumis joko kokonaan tai osittain. Kesken ilmakivääririkisan otettu kuva ampuja Minna Leinosesta (kuva 13) on esimerkki kuvasta, jossa korostuu urheilusuoritus, eikä niinkään urheilijan ruumis. Kuvassa ei myöskään näy urheilijan vamma. Vammaa ei myöskään tuoda esiin uutistekstissä (ks. Yle 13.9.2016j), vaan uutinen keskittyy raportoimaan pelkästään urheilusuorituksesta.

Sen sijaan kuva ratakelaja Leo-Pekka Tähdestä alkuerän jälkeen (kuva 14) korostaa urheilijaa ja urheilijan ruumista, ei varsinaisesti urheiluasuoritusta. Kuvassa Tähti poseeraa suoraan kameralle ja näyttää peukkua. Kyseessä ei ole tilannekuva, vaan Tähti poseeraa kuvaa varten. Kuvateksti ”Leo-Pekka Tähti kelasi ylivoimaiseen erävoittoon Rion paralympialaisten sadan metrin alkuerässä” kuitenkin nostaa urheiluasuorituksen esiin. Ruumiillisuus on osa urheilua ja näin ollen se myös näkyy uutisoinnissa. Kuitenkin uutisen kirjoittajalla ja kuvan ottajalla on valtaa päättää, kuinka paljon urheilijan ruumiillisuutta halutaan uutisessa korostaa. Toisaalta myös kuvien katsojalla on aina valtaa (ks. esim. Wickman 2006, 147).

Kuva 13. Ampuja Minna Leinonen ilmakiväärakisassa.

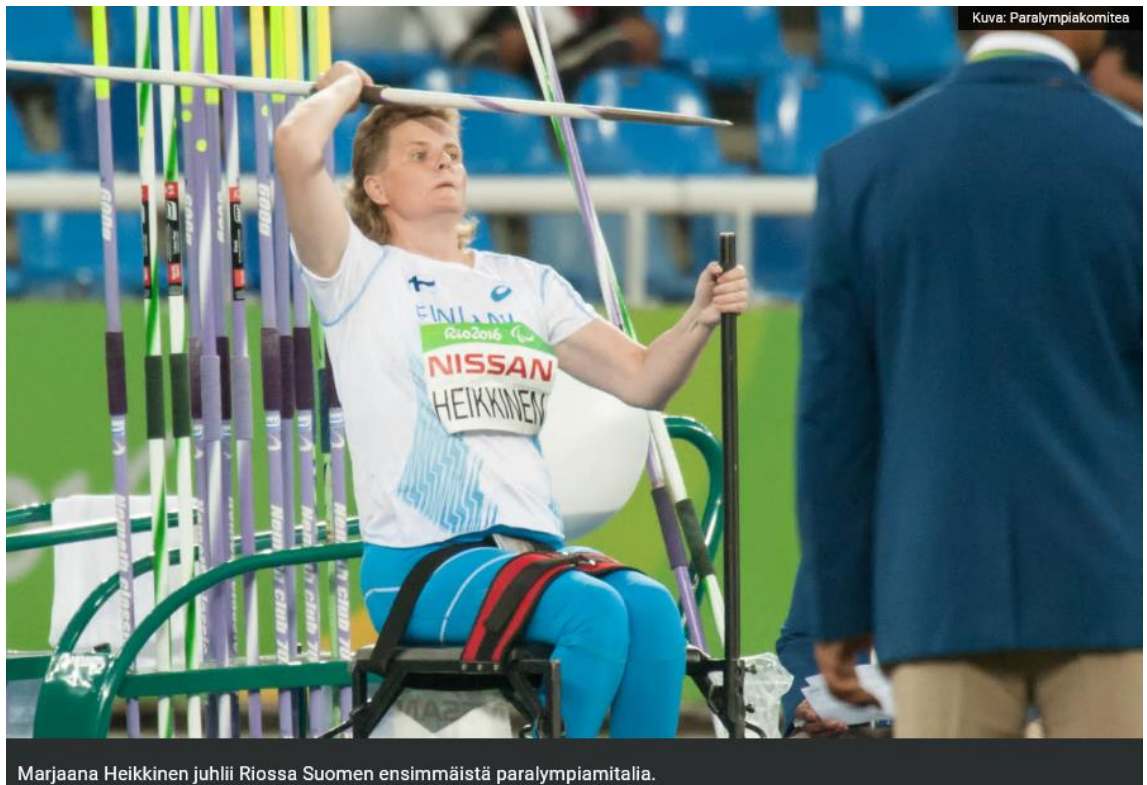
Kuva 14. Ratakelaaja Leo-Pekka Tähti T54-luokan 100 metrin alkuerän jälkeen.

Urheilevaa ruumista arvioidaan usein selkeällä onnistumisen ja epäonnistumisen asteikolla. Yksinkertaistettuna kilpaurheilussa ruumis voittaa tai häviää muut ruumiit. (Kinnunen 2003, 18.) Urheilijan ruumiin kuvaaminen ei tutkimusaineistossani lähtökohtaisesti eroa suuresti voitto- ja tappioutisten välillä. Ruumiiden asennot ovat olennaisesti erilaisia, ja kuvissa korostuu usein urheilijan tunnetila, esimerkiksi riemu tai pettymys. Kuvatyytit ovat kuitenkin voitto- ja tappioutisissa samanlaiset: molemmissa kuvataan yhtäläillä urheilijan ruumista ja asetetaan se yleisön katseen alle. Sekä kuvat pöytätennispelaaja Esa Miettisestä kesken suorituksen (kuva 15) ja kuva keihäänheittäjä Marjaana Heikkisestä kesken suorituksen (kuva 16) kuvaavat urheilusuorituksia ja ruumiita hyvin samalla tavalla, vaikka kuva 15 on tappioutinen ja kuva 16 voittoutinen. Kuvia kuitenkin yhdistää se, että molemmissa halutaan tuoda urheilijan ruumis näkyväksi ja samalla korostaa urheilusuoritusta ja urheilijan ruumiin toimijuutta.

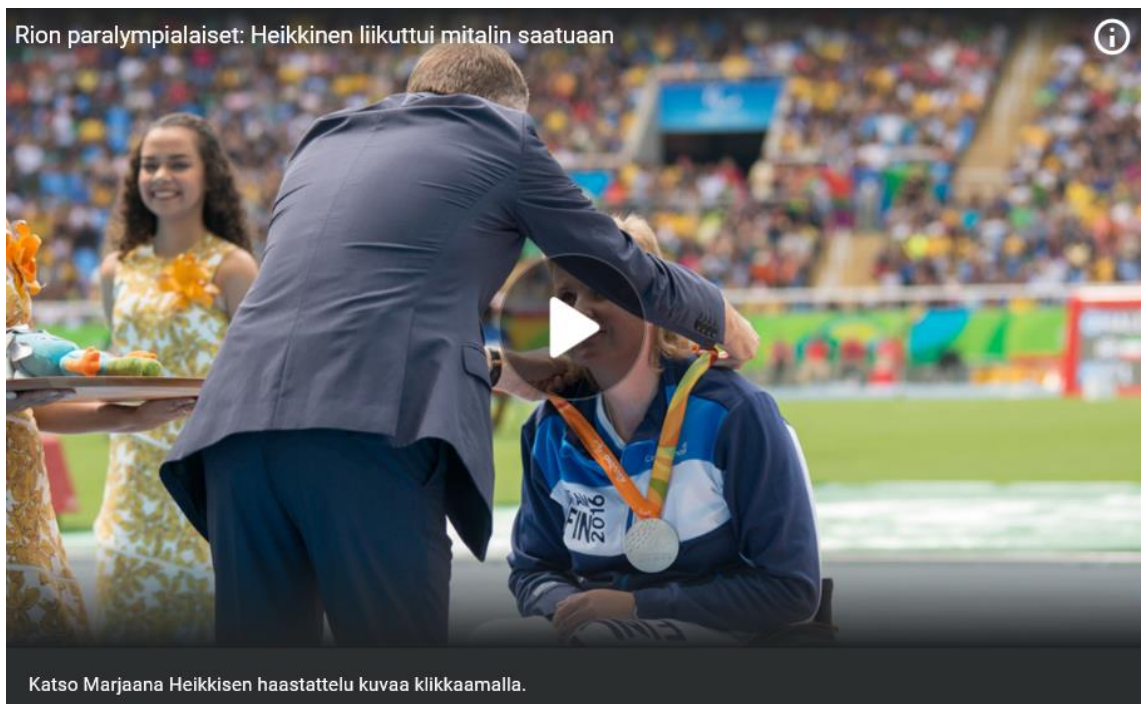

Kuva 15. Pöytätennispelaaja Esa Miettinen.

Mediaesitysten katsominen on samalla niissä esitettyjen ruumiiden katsomista ja niihin suhteutumista (Kyrölä 2006, 153). Kuva yksinään ei aina kerro kaikkea uutisen sisällöstä. Kuvat 15 ja 16 kertovat yksinään ainoastaan sen, että (suomalais)urheilija on kisannut. Tekstit täydentävät kuvan tulkintaa; esimerkiksi kuvan 16 kuvateksti kertoo Marjaana Heikkisen *voittaneen* paralympiamitalin. Pelkkä kuva yksinään ei tässä tapauksessa riitä kertomaan lukijalle Heikkisen menestyksestä, vaan tieto välittyy vasta tekstistä. Juttu (ks. Yle 10.9.2016b) on ensimmäinen Ylen sivuilla julkaistu uutinen, jossa kerrotaan Heikkisen mitalista. Vasta myöhemmissä uutisissa (ks. esim. Yle 10.9.2016b) on enemmän menestyksestä kertovia kuvia, joista välittyvät tuuletukset ja mitalien jako (ks. kuva 17).

Kuva 16. Keihäänheittäjä Marjaana Heikkinen.

Kuva 17. Keihäänheittäjä Marjaana Heikkinen saa hopeamitalinsa.

Riitta Pirisen (2006, 9) mukaan ”urheilu-uutisoitiin liittyy kielenkäyttöä, joka merkityksellistä ne kohteet, joista puhutaan”. Mediaurheilu siis rakentaa sosiaalista todellisuutta. Tällainen sosiaalinen todellisuus rakentuu esimerkiksi urheiluun, kansallisuuteen, ruumiillisuuteen, seksuaalisuuteen ja sukupuoliin liittyvistä käsityksistä

ja stereotyyppioista (Pirinen 2006, 9.) Kuva näyttäytyy katsojalle eri tavalla riippuen siitä, ajatteleeko katsoja kuvan heijastavan todellisuutta vai rakentavan sitä. (Seppänen 2005, 78). Ajatus urheilijan ihanneruumiista rakentuu mielikuviin sosiaalisesta todellisuudesta. Kuvat ovat aina reperesentaatioita todellisuudesta, ja uutiskuvat välittävät tietoa tapahtuneesta sekä rakentavat sosiaalista todellisuutta. Kulttuuriin juurtunut mielikuva urheilijan ihanneruumiista perustuu siihen, millaisina olemme tottuneet urheilijat näkemään. Esimerkiksi kuvakulmilla on tärkeä merkitys siinä, millaiselta urheilijan ruumis kuvassa näyttää.

Nykyisin urheilijat ovat mediaurheilijoita ainakin jollain tasolla. Pelkkä urheilusuoritus enää harvoin riittää, vaan urheilijasta halutaan tietää muutakin. Miten urheilija on päätenyt siihen, missä hän on? Millaiset arvot urheilijalla on? Yleisöä eivät kiinnosta enää pelkästään urheilusuoritukset, vaan myös urheilija henkilönä. Urheilijoita ja urheilusankareita käytetään myös esimerkiksi mainoskasvoina mediassa (Mikos 2012, 163). Esimerkiksi paratriathlonisti Liisa Lilja on toiminut yhtenä Arla Luonto+ -tuotteiden mainoskasvoista⁸. Lilja myös antoi Ylelle paralympialaisten aikaan pitkän henkilökuvahaastattelun, jossa häneen tutustuttiin syvemmin (Yle 11.9.2016b). Nämä ovat esimerkkejä siitä, miten urheilijoista on tullut mediaurheilijoita: pelkkä urheilusuoritus ei enää riitä, vaan urheilijan on pystyttävä olemaan muutakin.

Urheilijat ovat esikuvia, joita ihailaan ja joihin samaistutaan. Liljasta luodaan kuvaa sisukkaana suomalaisurheilijana, joka selviää vastoinkäymisistä voittajana. Liljan sisukkuus ja tietynlainen sankarillisuus korostuu molemmissa Liljasta tehdyissä pitemmissä henkilöjutuissa. Kiinnostavaa on, että Lilja on ainoa suomalaisurheilija, joista on tehty laajempi artikkeli Ylen verkkosivuille paralympialaisten aikaan. Kaksi muuta henkilöhaastattelua (Yle 17.9.2016f ja Yle 18.9.2016a) keskittyvät urheilijan uran lopettamiseen ja lopettamispäätöksen pohtimiseen, eivät niinkään itse urheilijoihin ja heidän taustoihinsa. Muiden henkilökuviin puuttuminen korostaa Liljan esikuvallista asemaa sisukkaana ja periksi antamattomana urheilijana. Urheilutähdet ja -sankarit toimivat roolimalleina muille (Mikos 2012, 163), jollaisena Liljakin Ylen uutisoinnissa esitetään.

Käsitykset urheilijan ihanneruumiista vaihtelevat aikakausittain. Urheiluviihteen medioitumisen myötä perinteinen käsitys urheilijan ihanneruumiista on Kinnusen (2003,

⁸ Arla.fi, "Liisa Lilja, paratriathlonisti". <<https://www.arla.fi/tuotteet/luontoplus/luontoplus-liisa-lilja/>> (linkki tarkistettu 17.2.2019).

27) mukaan kriisiytynyt. Urheiluviihde sekä tuottaa ruumisbuumia että elää sitä. Urheilijat esitetään mediassa eräänlaisina ihanneruumiiden malleina. ja urheilijat esittävät sitä, millaiseen ihanneruumiiseen tulisi pyrkiä. Katsojat eivät enää tyydy urheilijoihin, jotka yltyvät lähes yli-inhimillisiin ja mittaviin suorituksiin, vaan heidän tuleen myös ulkoisesti näyttää vahvoilta suorittajilta. Suosituimpia urheilutähtiä ovat sellaiset, joilla on urheilullisen suorituskyvyn ja sujuvan puheilmaisun lisäksi myös ulkonäöllistä pääomaa. (Kinnunen 2003, 26–27.)

Kinnusen käyttämä termi *ruumisbuumi* on kiinnostava ilmiö nykyisessä urheilu- ja mediakulttuurissa. Termi korostaa, miten tietynlaiset ruumiit nousevat esiin mediassa, jolloin niitä aletaan pitää ihanteina ja tavoittelemisen arvoisina. Urheilujournalismi on kuitenkin muuttunut, eikä media nosta esiin pelkästään lihaksikkaita ja urheilullisia ruumiita, vaan tärkeämmäksi teemaksi mediassa on noussut ruumiin kokonaisvaltainen hyvinvointi. Kinnusen (2003, 27) mainitsema *vahva suorittaminen* on olennaista urheilijaihanteissa. *Vahva suorittaminen* ei kuitenkaan tarkoita enää välttämättä pelkästään fyysistä vahvuutta, vaan ennemminkin tervettä ja tasapainoista ruumista ja mieltä, mikä korostuu myös tutkimusaineistoni uutisissa. Uutisissa korostuu urheilijoiden henkinen vahvuus. Esimerkiksi Liljan henkilökuvassa (ks. Yle 11.9.2016b) korostuu koko uran kestänyt periksi antamaton asenne ja henkinen vahvuus. Sen sijaan esimerkiksi Marjaana Heikkisen hopeamitali uutisointi (ks. Yle 10.9.2016b) korostaa urheilu suorituksen aikana vaadittavaa henkistä vahvuutta. Vaikka ruumiillisuus on urheilijoille keskeistä, pyrkii Yle tuomaan uutisoinnissaan esiin urheilun kokonaisvaltaisuuden – fyysisen vahvuuden lisäksi kilpaurheilu vaatii myös henkistä lujuttua.

3.2 Urheilu ja sukupuoli

1900-luvun alussa tuotiin avoimesti esiin, ettei liikunta saa tehdä naisesta atleettia eikä miehistää naisen ulkomuotoa. Ponnisteluja vaativa urheilu uhmaa kulttuurisia odotuksia naiseudesta. Se näkyy esimerkiksi niissä tavoissa, joilla naisurheilijoita kuvataan nykypäivän mediassa. (Turtiainen 2005, 51.)

Turtiaisen toteamus tiivistää urheilun perusajatuksen: aiemmin urheilun on ajateltu kuuluneen vain miehille, ja siksi urheilijan ihanneruumiina on pidetty miesvartaloa.

Kuten jo edellisessä luvussa totesin, Kinnusen (2003, 19) mukaan urheilijan ruumiiseen tiivistyvät yhteiskunnan hyveet. Nykyisin tällaisia hyveitä ovat esimerkiksi voittaminen, omistautuneisuus, päättäväisyys ja periksi antamattomuus. Nämä määreet liitetään perinteisesti länsimaiseen ihanteelliseen mieheyteen. Ihanteellinen miesruumis on ensisijaisesti toiminnallinen ruumis, joka uhmaa sisäisiä psykofyysisiä rajojaan ja samalla puolustaa yhteisönsä rajoja. Urheileva mies nähdään hallitsemisen ja kuoleamisen mytologiaa edustavan soturikulttuurin modernina ruumiillistumana. Urheilu on perinteisesti nähty länsimaisessa kulttuurissa miehuuden perimmäisinä testeinä – urheilu on eräänlainen elämän ja kuoleman symbolinen taistelukenttiä. (Kinnunen 2003, 19.) Pirisen (1998, 27) mukaan urheilujournalismissa uutiskynnys on ollut hyvin mieskeskeinen. Miesten urheilu ei kuitenkaan ole naisten urheilua tärkeämpää, mutta se on aiemmin konstruoitu etusijalle erilaisissa urheiludiskursseissa ja käytännöissä (Pirinen 1998, 27). Kuitenkin nämä perinteiset ihanteet ovat nykyisin rikkoutuneet, kun kilpaurheiluun osallistuvat myös naiset. Tutkimusaineistoni uutisissa esitetään sekä miesettä naisruumiita, eikä niitä arvoteta esimerkiksi lihaksikkuuden perusteella.

Sukupuolistereotypiat jäsentävät maailmaa, sillä lähes mikä tahansa ilmiö on mahdollista määritellä feminiinisyyden ja maskuliinisuuden ehdoilla. Sukupuolistereotypiat näkyvät edelleen myös huippu-urheilussa, jossa miesten urheilu asetetaan usein etusijalle, esimerkiksi jääkiekko. Keskeisiä sukupuolittamisen keinoja ovat tilankäyttö, kuvat ja kuvatekstit sekä sanavalinnat. (Valtonen & Ojajärvi 2003, 34.) Yhteiskunta ja sukupuoli ruumiillistuvat urheilussa (Veijola 2004, 106). Jussi Turtiaisen (2005, 51–52) mukaan miehisessä urheiluinstituutiossa kuvattu nainen rakentuu joko niin kutsuttuna groteskiruumiina tai kulttuurifetissinä. Naisurheilijan ruumiin groteski liioittelu ja urheilevan naisruumiin idealisointi ovat Turtiaisen mukaan yrityksiä ratkaista ongelma, joka syntyy, kun feminiininen ”tunkeutuu” maskuliinisena pidetyn urheilun alueelle. (Turtiainen 2005, 51–52.)

Urheilussa sukupuolittaminen näkyy keskeisimmin miesten ja naisten lajien erottamisella toisistaan. Naisvammaisurheilijoiden asema on ollut kaksin verroin heikompi, sillä he kuuluvat kahteen (urheilija)vähemmistöön; vammaisiin ja naisiin. Urheilujournalismi on kuitenkin muuttunut paljon, ja media pyrkii sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Silti urheilun sukupuolittaminen näkyy edelleen Ylellä erityisesti ratakelauksta koskevassa uutisoinnissa:

Amanda Kotaja eteni helposti naisten T54-luokan 100 metrin pyörätuolikelauksen alkueristä finaaliin. (Yle 9.9.2016b)

Pronssia T34-luokan sadalla metrillä jo voittanut Henry Manni selvitti helposti tiensä 800 metrin keskiviikon loppukilpailuun. (Yle 13.9.2016e)

Toni Piispanen oli neljäs T51-luokan 100 metrin kelauksessa Rion paralympialaisissa. (Yle 13.9.2016f)

Naisurheilijoita koskevassa ratakelausuutisoinnissa käytetään välillä ilmausta *naisten luokassa*. Yhdessä uutisessa kuitenkin mainitaan vain, että ”Amanda Kotaja kelasi kuudenneksi T54-luokan 100 metrillä” (Yle 10.9.2016e). Olennainen ero miesten ratakelauksen uutisointiin on se, että miesten ratakelauksen uutisoinnissa ei kertaakaan puhuta *miesten luokista*. Havainto liittyy perinteiseen erotteluun, jossa *naisten urheilu* erotetaan *urheilusta*.

Huomattavaa kuitenkin on, että aineiston muita lajeja koskevassa uutisoinnissa nousee esiin myös *miesten urheilu*. Uutisoinnissa puhutaan myös esimerkiksi *miesten taljajousen rankingkilpailusta* (Yle 11.9.2016c). Vaikka mies- ja naisjaottelusta ei ole urheilujournalismissa päästy vielä kokonaan eroon, sukupuolen korostaminen on kuitenkin Ylen uutisoinnissa hyvin vähäistä. Tämä kertoo vahvasti siitä, että urheilu-uutisointia halutaan tehdä niin, ettei sukupuolittuneisuus nouse uutisoinnin olennaisimmaksi teemaksi. Myöskään kuvissa ei pyritä enää nykyisin korostamaan sukupuolta. Tutkimusaineistoni kuvissa korostuu urheilusuoritus ja urheilija henkilönä, ei urheilijan sukupuoli.

Sukupuolistereotypiat eivät ole vain kuvauksia sukupuolen erilaisista ominaisuuksista, vaan ne pikemminkin pyrkivät tuottamaan ajatuksen maailmasta, joka on jakautunut kahtia nimenomaan sukupuolen mukaan (Valtonen & Ojajärvi 2003, 34). Nykyisin tällaiseen uutisointiin on alettu kiinnittää enemmän huomiota, ja on haluttu myös päästä eroon nais-etuliitteestä urheilulajeista puhuttaessa. Valtosen ja Ojajärven (2003, 34) mukaan muita vastaavalla tavalla puolittavia kategorioita ovat esimerkiksi rotu ja etnisyys, uskonto ja ikä. Myös vammaisuuden voi nähdä vastaavanlaisena kategorisointina, kun vammaisurheilu erotetaan muusta urheilusta. Erityisesti sanavalinnoilla on tällaisessa ideologian välittämisessä olennainen merkitys.

Urheilujulkisuuden on perinteisesti nähty jakautuvan kahteen miesurheilijatyyppiin: perinteiseen yksilölajin edustajaan eli suoritusurheilijaan ja toisaalta mediaurheilijaan, jonka hyvyttä mitataan suoritusten lisäksi myös esiintymiskelpoisuudella. Suoritusurheilijana on perinteisesti pidetty puhumatonta, ilmeetöntä ja pitkäjänteistä kestävyyslajin tai yleisurheilun edustajaa. Mediaurheilija sen sijaan kertoo suoritustensa

lisäksi myös esimerkiksi yksityiselämästään ja ajatuksistaan. Urheilullisen kyvykkyyden lisäksi mediaurheilijan suosio perustuu persoonallisuuspiirteisiin, joiden on sovittava median vaatimuksiin. Näiden kahden urheilijatyypin rinnalle on kuitenkin esitetty myös kolmas miesurheilijatyyppe, esteettinen urheilija, joka on rikkonut huippu-urheilun ja urheilujournalismin sukupuolittuneisuutta. Kinnusen mukaan se on myös ”kyseenalaistanut ruumiin ja sukupuolen välisiä järjestyksiä.” (Kinnunen 2003, 17, 22.)

Mieskehon seksualisoitu esittäminen joukkotiedotusvälineissä on lisääntynyt huomattavasti 1970-luvulta lähtien. Urheilumaailmaa pidetään yleisesti kenttänä, jolla rakennetaan konservatiivista hegemonista maskuliinisuutta. Hegemonisena on perinteisesti pidetty kilpailua, voimaa ja kovuutta painottavaa keskiluokkaista, etnisesti valkoista heteromiehisyyttä. Lihaksikas ja urheilullinen ruumis on perinteisesti ollut yksi tärkeimmistä miehisyiden visuaalisista merkeistä (ks. esim. kuva 18).

Erityisesti urheilussa lihaksikasta vartaloa on pidetty vallitsevana ihanteena. Lihakset edustavat fallista valtaa ja voimaa fyysisen toimintakyvyn merkinä. (Rowe 1999, 135; Wickman 2006, 143, 145; Dyer 2002, 211–264.) Kuva ratakelaja Henry Mannista (kuva 18) on esimerkki lihaksikkaasta miesurheilijaruumiista. Mannin hihatonta kisapaita korostaa käsivarsien lihaksikkuutta ja ruumiin voimallisuuden merkitystä urheilussa. Tulkinnasta riippuu, pidetäänkö pyörätuolia urheiluvälineenä vai ruumiin osana, jolloin perinteisen urheilijaruumiin ihanne ei välttämättä toteudu. Tähän teemaan palaan tarkemmin luvussa 3.4.

Kuva 18. Ratakelaaja Henry Manni.

Naisten urheilemiseen on suhtauduttu usein epäluuloisesti ja sille on asetettu eri aikoina rajoituksia. Naisten urheilemiseen liittyviä rajoituksia on perusteltu aikoinaan esimerkiksi sillä, että naisen ruumis ei ole luonnostaan yhtä sopiva fyysisesti rasittaviin urheilusuorituksiin kuin miehen ruumis. Esimerkiksi voima, kestävyys ja nopeus on nähty ennemminkin mies- kuin naisruumiin osana. (Pirinen 2006, 9, 13–15.)

Pirinen (2006, 9) määrittelee urheilevan naisen tiedotusvälineissä konstruoitavaksi subjektiksi, jossa korostuu fyysinen toiminta eli urheileminen. Mediassa esiintyvien naisten representaatiot rakentavat urheilevan naisen. Kilpaurheilu on historiallisesti ollut miesten toiminta-alueita. Mieskeskeisyys on ollut luonteenomaista kilpaurheilulle, eikä naisten sisäänkäynti kilpaurheiluun ole ollut helppoa. (Pirinen 2006, 9, 13–15.)

Feministisessä tutkimuksessa ruumiillisuus on jo pitkään ollut tärkeä teema, mikä liittyy historialliseen ruumiillisuuden ja naisten sekä feminiinisyyden torjuntaan tiedon tuotannossa ja tutkimuksessa (Kyrölä 2006, 155). Feministisen urheilututkimus keskittyy tutkimaan naisten toimintaa urheilussa. Naisurheilun esitetään usein marginaalisena – ”se saa vähän tilaa lehtien urheilusivuilla ja pääsee harvoin etusivujen artikkelien sisällöksi”. Naisurheilusta ei tehdä suurta numeroa, vaan se pidetään melko näkymättömänä. Naisten urheilukilpailuista on mediassa vähemmän esimerkiksi graafisia esityksiä ja taulukoita

kuin miesten kilpailuista. Feministitutkijat ovat tutkineet naisurheiluun trivialisointia mediassa. Pirisen (2006) huomioiden mukaan naisurheilijoiden tuloksia, saavutuksia, tekniikkaa ja ennätyksiä usein vähätellään mediassa suhteessa miesurheilijoihin. ”Aikuisten naisten työttöly ja huomion kohdistamisen naisten ulkonäköön urheilusuoritusten sijaan tulkitaan myös naisten trivialisoinniksi.” Kuitenkin pitää ottaa huomioon, että naisurheilijoita ja heidän suorituksiaan myös arvostetaan mediassa, ja esimerkiksi suurissa urheilukilpailuissa naisurheilijoiden menestys yleensä huomioidaan eikä sitä vähätellä. Naisurheilijoista tehdään joskus sankareita mediassa, mutta perinteisesti urheilusankarina on pidetty miestä. ”Urheilusankarimyytti esittää urheilijan valioluokan kansalaisena. Suomalaisen urheilijan menestyessä arvokisoissa, se todistaa suomalaisten ominaisuuksien olevan hyviä.” (Pirinen 2006, 16–18, 37, 41.)

Tutkimusaineistoni uutisissa ratakelaja Leo-Pekka Tähti nostetaan merkittävimmin esiin kisojen suomalaisena miessankarina. Sankaruus perustuu Tähten aiempaan menestykseen ja siihen, että Riossa hän teki historiaa voittamalla uransa neljännen perättäisen paralympiakultansa (ks. Yle 18.9.2016c). Rion paralympialaisten naissankarina voidaan pitää Marjaana Heikkistä, joka voitti keihäänheitossa hopeaa (ks. Yle 10.9.2016b). Sen sijaan esimerkiksi ratakelaja Amanda Kotajaan luotiin ennakkoon vahvoja odotuksia hyvin sujuneen alkuerän perusteella (ks. Yle 9.9.2016b). Mitalin voittaminen olisi tehnyt myös Kotajasta urheilusankarin, mutta koska Kotaja jäi ilman mitalia, häntä ei myöskään saanut urheilusankarin viittaa (ks. Yle 10.9.2016e). Urheilusankaruus syntyy aina suhteessa urheilijaan kohdistettuihin odotuksiin.

3.3 Vammaisurheilijoiden ruumiillisuus

Urheilijaruumiit ovat perinteisen stereotyyppisen käsityksen mukaan ”kuumia” (engl. *hot*) ja ”voimakkaita” (engl. *hard*). Arvotettuja piirteitä urheilijaruumiissa ovat muun muassa lihaksikkuus ja voimallisuus. (Rowe 1999, 125.) Nyky-yhteiskunnassa valta naamioituu normaaliuteen ylivallan sijasta (Dyer 2002, 178). Vammaisuus ja vammaisten ruumiit on historiassa nähty poikkeamana ”normaalista”, ja käsitys ”normaalista” liittyy yleensä siihen, mikä on vallitsevassa kulttuurissa ja yhteiskunnassa yleistä ja näin ollen ”normaalista”. Edelleen vammaisuuteen liittyy kategorisointia ja luokittelua. (Brittain 2010, 46–47, 53–54.) Paralympialaisissa kategorisointi näkyy eri kilpailuluokissa, joihin urheilijat jaetaan vammaisuuden ja niiden vaikeusasteen mukaan.

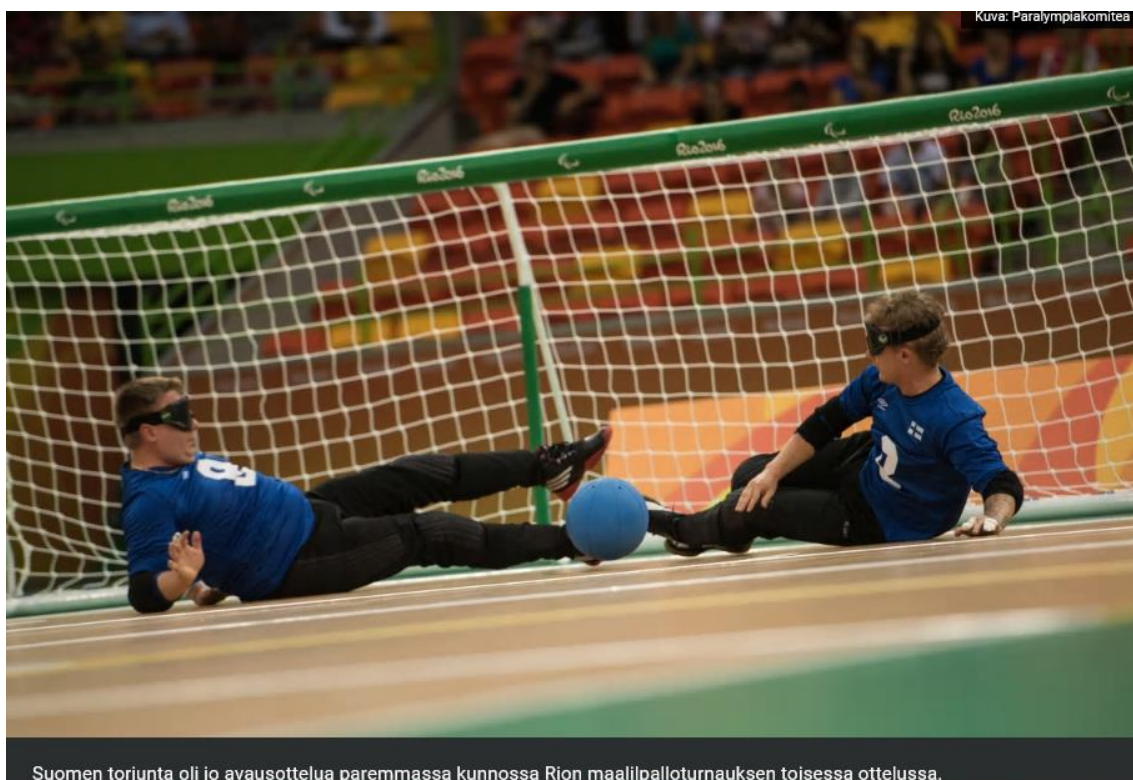
Sirpa Reinikaisen (2004, 176) mukaan kulttuurisessa ymmärryksessä vammaiset on perinteisesti kytketty vahvasti ruumiiseensa. Heitä on ikään kuin pidetty normista poikkeavan ruumiinsa vankeina. Näin on perusteltu vammaisten toiseus ja heikompi sosiaalinen asema. (Reinikainen 2004, 176.) Vammaisurheilijan ruumis kamppailee myös perinteisen urheilijaruumiin ihannetta vastaan, sillä vammaisurheilijan ruumis ei aina pysty samanlaisiin suorituksiin kuin mihin perinteisen urheilijan ihanneruumiin ajatellaan pystyvän. Hanna Väätäinen (2003, 167–168) korostaa väitöskirjassaan, ettei perinteisenä pidetty urheilijan ihanneruomis ole ainoa ”oikea” urheilijan ruumis. Olennaista on, miten ruumiillisuus ja siihen liittyvät asenteet tuodaan esiin mediassa. (Väätäinen 2003, 169.)

Ylen paralympiauutisissa erityisesti henkilökuissa korostuu se, miten vammaisuus on osa urheilijoita. Suomalaisurheilijoiden tuloksista raportoivissa uutisissa viitataan vammaisuuteen esimerkiksi eri kilpailuluokilla, mutta vammaisuutta ei nosteta keskiöön sen enempää. Sen sijaan henkilökuissa korostuu, miten vamma on osa urheilijoiden ruumiillisuutta. Erityisesti vammojen korostaminen näkyy paratriathlonisti Liisa Liljasta tehdyissä henkilökuissa (ks. Yle 11.9.2016b ja Yle 14.9.2016d). Jo pelkästään uutisten otsikot, ”*Kolmella koivella kovaa – paratriathlonisti Liisa Liljan vauhti ei hyydy vamman takia*” ja ”’*Kaikki kolme raajaa vielä tallella*’ – Suomalainen sisupussi selvisi Rion paralympialaisiin onnettomuudesta huolimatta”, nostavat esiin vammaisuuden ja ruumiillisuuden. Otsikot nostavat esiin myös ristiriidan, joka vammaisurheilijoiden ruumiissa ja sen voimallisuudessa on suhteessa perinteisen urheilijaruumiin ihanteeseen.

Maria Rantalan (2011, 61) mukaan urheilija on aina objekti. Rantalan havainnon mukaan naisurheilijoita ei aina esitetä mediassa pelkkinä objekteina, vaan heillä on myös subjektiivisia tavoitteita ja suorituskykyä. Aktiivinen subjekti on Rantalan mukaan urheilija, joka ”pyrkii vaikuttamaan esimerkiksi tuomareihin, yleisöön tai toimittajiin ja hyötymään heistä esimerkiksi lisäpisteiden muodossa”. Hän myös avustaa kuvan tekemisessä aktiivisella käyttäytymisellään ja asennoillaan. Passiivinen subjekti sen sijaan tiedostaa olevansa katseiden kohde ja siten myös eräänlainen kuvan tekijä, mutta ei halua herättää suurta huomiota. (Rantala 2011, 61, 104–105.)

Rantalan (2011, 104–105) tekemä jaottelu aktiivisiin ja passiivisiin urheilijasubjekteihin toteutuu yhtäläillä vammaisurheilun kuin minkä tahansa muunkin urheilun uutisoinnissa. Kuvaan pystytään tallentamaan tietty hetki urheilusta, mutta siihen liittyy aina jokin näkökulma (Rowe 1999, 121). Oman tutkimusaineistoni kuvissa on havaittavissa sekä passiivisia että aktiivisia urheilijasubjekteja. Vammaisurheilijat ja heidän ruumiinsa altistetaan tutkimusaineistoni kuvissa yleisön katseelle. Suomen maalipallojoukkueen

urheilijat esitetään Ylen uutiskuvassa (kuva 19) passiivisina subjekteina; pelaajat tiedostavat olevansa kuvauksen kohteina, mutta eivät aktiivisesti osallistu kuvan tekemiseen, vaan itse urheilusuoritukseen. Sen sijaan ratakelauksen T34-luokan urheilijat esitetään loppukilpailun jälkeen otetussa kuvassa (kuva 20) aktiivisempina urheilijasubjekteina. Kuvan 20 henkilöt eivät herätä poikkeuksellista huomiota, kuten aktiivisten subjektien pitäisi Rantalan (2011) mukaan tehdä. Kuvassa 20 urheilijat esitetään kuitenkin aktiivisemmin kuvaan osallistuvina subjekteina. Kuva on otettu suorituksen jälkeen, ja urheilijat varta vasten poseeraavat kameroille. Uutisissa ei ole yhtään varsinaista poseerauskuvaa, jossa aktiivinen subjekti poseeraisi kameralle muuten kuin heti urheilusuorituksen jälkeen. Henkilökuvien kuvituksena käytetään myös tilannekuvia, vaikkakaan kuva ei ole välttämättä kilpailutilanteesta. Kuitenkin kuvissa olennaisinta on se, että vammaisurheilijan ruumis tuodaan kokonaan tai osittain näkyville.

Kuva 19. Maalipallon Suomi-Turkki-ottelu.

Kuva 20. Ratakelaus T34-luokan loppukilpailu. Henry Manni sijoittui kolmanneksi.

”Ympäröivä yhteiskunta ja sen valtarakenteet pyrkivät esittämään totuuden yksilöiden ruumiista” (Karkulehto 2006, 61). Hanna Väätäisen (2007, 252) mukaan vammaisuudesta voidaan puhua sosiaalisena suhtena, ruumiin materian ja kulttuuristen merkitysten vuorovaikutuksena tai kokemuksena, johon liittyy ylpeys vammaisuutta arvostavasta kulttuurista ja taiteesta. Vammaisuutta ei tulosuutisoinnissa juurikaan nosteta esiin, mutta henkilökuvissa halutaan tehdä yleisö tietoiseksi siitä, ettei vammaisuus ole este urheilulle tai muulle tekemiselle.

Ylen uutisoinnissa huomattavaa on, millä tavoin ja millaiset vammat nostetaan uutisoinnissa esiin. Esimerkiksi ”Liisa Liljan oikea jalka on amputoitu reidestä ja käytössä on reisiproteesi”, mikä kerrotaan Liljan henkilökuvassa (Yle 11.9.2016b). Sen sijaan esimerkiksi näkövammaisuutta ja kuuroutta ei juurikaan käsitellä, eikä näkö- tai kuulovammaisten urheilijoiden henkilökohtaisia tarinoita kerrota uutisoinnissa samalla tavalla kuin niiden urheilijoiden, joilla on raajoihin liittyviä vammoja. Esimerkiksi näkövammaisen pituushyppääjän Ronja Ojan todetaan vain kisaavan näkövammaisten T11-luokassa (Yle 16.9.2016d). Kyseisen uutisen tarkoitus ei ole nostaa vammaa keskiöön, vaan pitää huomio urheilu-suorituksessa. Henkilökuvia ja/tai urheilu-uraa koskevia uutisia julkaistiin paralympialaisten aikaan Ylen verkkosivuilla vain neljä, mikä olennaisesti rajaa sen, kuka tai ketkä urheilijat halutaan nostaa esiin. Kyse ei ole vamman

nostamisesta esiin, vaan esiin halutaan nostaa kiinnostava urheilija ja mahdollinen mitalitoivo. Koska vammaisuus on kuitenkin keskeinen osa paralympiaurheilijoiden ruumiillisuutta, pitemmissä haastatteluissa vammoja nostetaan enemmän esiin.

Kuva 21. Liisa Liljan onnettomuus ennen paralympialaisia nostettiin Ylen uutisoinnissa esiin vielä paralympialaisten aikana.

Liljan tapauksessa kiinnostavaa on, että uutisoinnissa kerrotaan tekstin ja kuvien avulla myös melko dramaattisesti Liljan loukkaantumisesta, joka uhkasi hänen osallistumistaan Rion kisoihin. Urheiluun ja urheilusankaruuden luomiseen mediassa liittyy tietynlainen draaman kaari (Mikos 2012, 164), jota luodaan myös Ylen jutussa Liljasta. Dramaattisen jutusta tekevät sanavalinnat; jutun mukaan ”onnettomuus oli *murskata* Liljan paralympiahaaveet”. Myös se, että kuvituksena ovat Liljan ruhjoutuneet kasvot, korostaa loukkaantumisen ja uutisoinnin dramaattisuutta. Juttu (Yle 14.9.2016d) ja kuva (ks. kuva 21) jättävät Liljan vammaisuuden sivuun ja nostavat loukkaantumisen keskiöön. Samalla Liljasta rakennetaan jutussa sisukasta suomalaista urheilusankaria, joka taisteli vastoinkäymisistä huolimatta tiensä paralympialaisiin. Tällainen journalistinen draama on tyypillinen tapa tehdä urheilijoista mediassa urheilusankareita ja nostaa heitä sitä kautta esiin (Virtapohja 1998, 84–85). Tutkimusaineistoni uutisissa suomalaisurheilijoiden vamma nähdään luonnollisena osana urheilijoiden ruumiillisuutta, eikä uutisoinnissa revitellä vammaisuudella. Suomalaisurheilijoiden vammojen uutisointi kuitenkin jonkin verran eroaa muiden maiden urheilijoiden vammojen uutisoinnista, johon palaan tarkemmin luvussa 4.

3.4 Apuväline osana ruumista?

Liljan oikea jalka on amputoitu reidestä ja käytössä on reisiproteesi. ”Ei se hirveästi arkeen vaikuta. Olen jo niin tottunut asiaan. Aamu alkaa aina sillä, että etsin jalkani. Ainoa asia, mikä harmittaa on se, etten voi juosta bussiin, jos on kiire. Arkiproteesilla kun ei juosta”, Lilja hymähtää. Lentokentän turvatarkastuksissa syntyy välillä kiusallisia tilanteita. ”Kerran jouduin purkamaan jalan 53 osaan”. (Yle 11.9.2016b.)

Vammaisuuteen liittyy usein ennakkoluuloja, ettei vammainen välttämättä ole sinut ruumiinsa ja vammaisuutensa kanssa (Gard & Fitzgerald 2009, 43). Väätäisen (2007, 251) mukaan vammaisuudessa keskeistä on ruumiin toimintakyky – vammainen ruumis ei ole toimintakyvytön, vaikka toimintakyky saattaa olla rajatumpaa kuin terveellä ruumiilla. Yllä oleva lainaus Liisa Liljan haastattelusta kuitenkin osoittaa Liljan olevan sinut ruumiinsa ja vammansa kanssa ja hyväksyvän vammansa osana ruumistaan. Vammaisuudesta ei pidä tehdä tabua mediassa, vaan ihmiset on hyvä tehdä tietoisiksi siitä. Liljan avoimuus osoittaa, että vammaisuudesta ei pidä vaieta. On tärkeää, että mediaurheilija kertoo julkisuudessa myös itsestään ja taustastaan, jotta hän saa nostettua tärkeitä ja mahdollisesti aiemmin vaiettuja asioita esiin. Urheilijasta tulee samalla tietyllä tapaa samaistuttavampi, kun hän kertoo jotain myös itsestään eikä ole pelkästään suorituksen tekevä urheilija. Mediaurheilija antaa ikään kuin kasvot tietynlaisina tabuina pidetyille aiheille. Liljan vitsikäs kommentti jalan etsimisestä joka aamu pyrkii viestimään lukijalle, ettei vammaisuus välttämättä estä tekemästä asioita. Kommentti kerrotaan jutussa Liljan omalla, ei toimittajan äänellä. Kun urheilija kertoo jotain henkilökohtaista itsestään, hänestä tulee samaistuttavampi. Merkityksellistä on kuitenkin myös se, että toimittaja on sisällyttänyt kyseisen Liljan kommentin jalan etsimisestä juttuun. Valinta korostaa, ettei vammaisuudesta puhuminen ole kielletty aihe, vaan aihe pitää tuoda lähemmäs yleisöä.

Median keskeinen toimintamuoto vallankäytön näkökulmasta on ruumisnormien tuottaminen. Ne voidaan ajatella eräänlaisina kehyksinä, jotka ovat usein erilaisia esimerkiksi miehille ja naisille. Silti kaikki ruumiit pyritään sovittamaan näihin ruumisnormeihin, usein jopa väkisin. Normeilla määritellään, mitä kussakin ajassa pidetään luonnollisena ja ”normaalina”. ”Ruumiiden kontekstien rajat viittaavat siihen, millaisissa yhteyksissä on todennäköistä esittää millaisia ruumiita milloinkin.” (Kyrölä 2006, 157, 162.)

Vammaisurheilu-uutisoinnissa esitetään vammaisia ruumiita – ”normaalien” ruumiiden esittäminen tällaisessa uutiskontekstissa olisi odotustenvastaista. Kyrölän (2006, 162) mukaan ruumiiden rajaaminen esitettäväksi tietynlaisissa mediakonteksteissa on vallankäytön keino. Kontekstit mahdollistavat ja rajoittavat ymmärrystä siitä, miten tietynlaiset ruumiit kykenevät toimimaan ja millaisia ne ovat. Toisaalta ruumiiden rajat voidaan tulkita niin, miltä ruumiin tulee näyttää ja miten sitä esitetään, jotta siitä voi syntyä yleisölle tietynlaisia vaikutelmia ja miellelyhtymiä. (Kyrölä 2006, 162–163.)

Media on arena, jolla pystytään välittämään tietoa vammaisuudesta, mutta toisaalta se voi myös lisätä vammaisiin kohdistuvia ennakkoluuloja (Gard & Fitzgerald 2009, 44). Hanna Väätäinen (2003, 168–169) toteaa medialla olevan olennainen asema vammaisuuteen ja vammaisurheiluun liittyvien asenteiden voimistajana ja niiden muuttajana (ks. myös Howe 2008, 135). Vammaiset esitetään mediassa usein stereotyyppisesti joko apuvälineidensä määrittäminä uhreina tai supersankareina. On olennaista, esitetäänkö vammaisurheilijan ja apuvälineen suhde niin, että urheilija hallitsee välinettä vai niin, että väline hallitsee urheilijaa. Pyörätuoli on väline, jota urheilija käyttää, mutta myös toimija, jota määrittää urheilijan ruumista. (Väätäinen 2003, 168–169; Väätäinen 2007, 251–252.) Pyörätuoli siis voidaan nähdä osana vammaisurheilijan ruumista. Se ei kuitenkaan määritä urheilijaa, vaan lisää urheilijan mahdollisuuksia monipuolisempaan toimijuuteen. Yle suoritusraporteissa ei viitata esimerkiksi urheilijoiden pyörätuoleihin, mikä korostaa urheilijan oman toimijuuden merkitystä suorituksissa. Paralympialaisiin liittyvä uutisointi pyrkii yleisesti tuomaan vammaisuuden ja vammaisurheilun esiin positiivisessa valossa (Howe 2008, 136).

Ruumiin biologia voidaan ajatella tuottavan ruumiille toimintamahdollisuuksia, mutta toisaalta myös rajaavan niitä. Ruumiiden rajat ovat aina jossain määrin kulttuurisesti määrittäviä. (Kyrölä 2006, 156.) Michael Gardin ja Hayley Fitzgeraldin (2009, 40) mukaan olennaista on, mitä vammaiset ruumiit voivat tehdä, ei niinkään se, mitä vammaisuus rajoittaa. Apuvälineet voivat mahdollistaa vammaisen ruumiin laajemman toimijuuden (Gard & Fitzgerald 2009, 47). Esimerkiksi Liljan henkilökuvahaastattelun ydin kiteytyy seuraaviin virkkeisiin:

Lilja ei ole antanut vamman haitata elämäänsä. (Yle 11.9.2016b)

Ei vamma oo muuttanut mun luonnetta mihinkään. Samanlainen sisukas mä oon ollut pienestä asti. (Liisa Lilja, Yle 11.9.2016b)

Mediassa käytävässä vammaiskeskustelussa onkin olennaista kiinnittää huomiota siihen, että vammaisuus ei estä ruumiin toimijuutta. Kyrölä (2006, 176) toteaa, että ruumiisiin kohdistuvat ulkonäölliset ja toiminnalliset vaatimukset tuntuvat jatkuvasti kiristyvän ja yhdenmukaistuvan. Hän korostaa, että tärkeää on kuitenkin venyttää niitä käsityksiä ja rajoja, joihin tietyntyyppiset ruumiit pystyvät tai eivät pysty.

Ruumiillisuuteen sekä ruumiin toimijuuteen ja luovuuteen liittyy tiettyjä kulttuurisia paradigmoja ja odotuksia (Eichberg 1998, 113–114, 116). Väätäinen (2003, 167) viittaa tutkimuksessaan Hufvudstadsbladetin artikkeliin, jossa vammaisen tanssija esitetään pyörätuoliin sidottuna. Väätäinen toteaa, että vammaisurheilussa ja sen esittämisessä ruumista ei pitäisi määrittää kahlittuna oleminen, vaan vapaus liikkua. Jos vammaisurheilija representoidaan esimerkiksi pyörätuoliin sidottuna, liikkumisen mahdollistavasta apuvälineestä tuleekin ruumista rajoittava taakka tai este. (Väätäinen 2003, 167.)

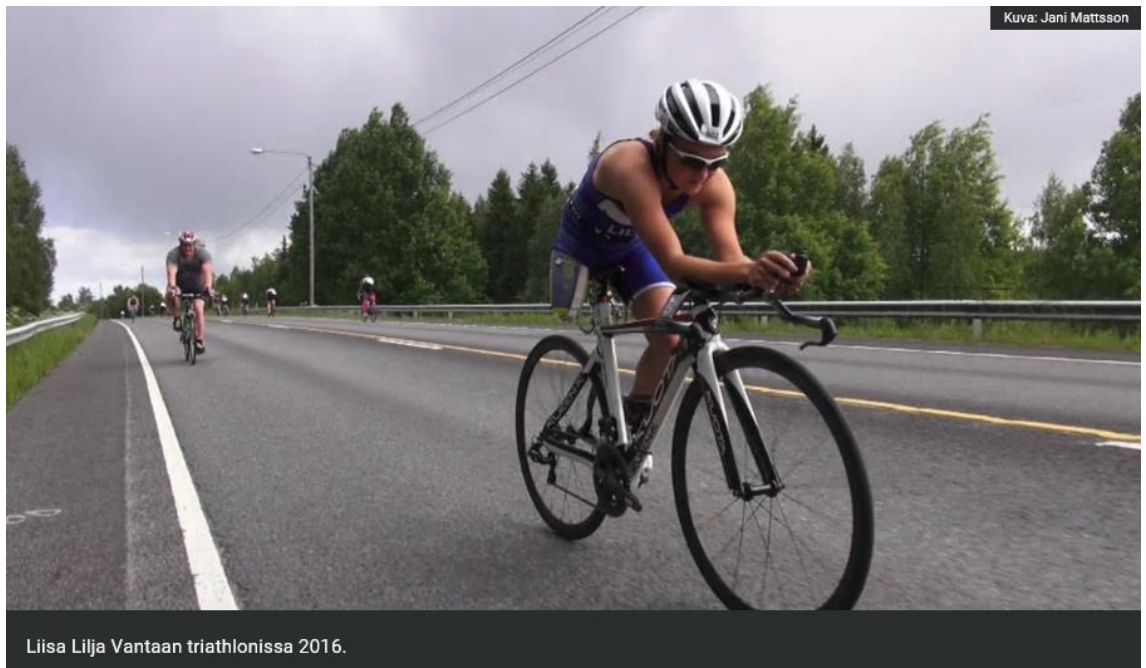
Ylen uutisissa vammaisurheilijan ja apuvälineen suhde esitetään useimmiten niin, että urheilija hallitsee välinettä. Erityisesti ratakelaus uutisoinnissa käytetään sanavalintoja, jotka viittaavat apuvälineen merkitykseen suorituksessa, esimerkiksi *kelasi historiaa* (ks. Yle 18.9.2016c). Sanamuoto on kuitenkin sellainen, jonka avulla annetaan vaikutelma, että urheilija hallitsee kelaustuolia eikä kelaustuoli urheilijaa. Näin apuvälinettä olennaisemmaksi asiaksi nousee vammaisurheilijan ruumiin toimijuus ja se, millaiseen suoritukseen ruumiin pystyy. Suorituksen tekijä on siis urheilija ja hänen ruumiinsa, ei apuväline. Apuvälineet näkyvät uutiskuvissa selkeästi, eikä niitä pyritä kokonaan rajaamaan pois kuvista, kuten esimerkiksi ratakelaaja Toni Piispasen kuvassa (kuva 22).

Kuva 22. Toni Piispanen ratakelauksen T51-luokan 100 metrin loppukilpailun jälkeen. Piispanen sijoittui neljänneksi.

Uinnissa ei saa käyttää mitään apuvälineitä. Pyöräilyssä saisi, mutta mulle proteesista ei ole hyötyä. Proteesilla voi korvata puuttuvat rakenteet mutta ei lihasta. Yhdellä jalalla poljetaan, Lilja kommentoi. (Yle 11.9.2016b.)

Apuvälineet ovat olennainen osa vammaisurheilua ja näin ollen ne voi tulkita myös osaksi vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta. Huomioitavaa kuitenkin on, etteivät kaikki urheilijat käytä välttämättä apuvälineitä koko ajan, mikä näkyy myös uutiskuvissa. Esimerkiksi Liisa Lilja käyttää paratriathlonin juoksuosuudella jalkaproteesia (ks. kuva 6, s. 25), mutta pyöräilyosuudella hän ei käytä proteesia (ks. kuva 23). Myös säännöt rajaavat apuvälineiden käyttöä. Vaikka apuväline onkin osa vammaisurheilijan ruumista, se ei välttämättä ole täysin sidottu ruumiiseen koko ajan. Proteesi ei kuitenkaan korvaa oikeaa raajaa, kuten yllä oleva Liljan lainaus osoittaa. Liljan haastattelu ”Kolmella koivella kovaa” (Yle 11.9.2016b) pyrkii osoittamaan, että raajan puuttuminen ei estä urheilemista ja unelmien tavoittelemista.

Kuva 23. Liisa Lilja paratriathlonin pyöräilyosuudella.

Vammaisurheilijat tulisi siis esittää kykenevinä subjekteina, kuten esimerkiksi Väättäinen (2003, 167) esittää. Vamma ei estä urheilijoita toimimasta, vaan apuväline auttaa vammaista toteuttamaan fyysisiä toimintoja. Tämä näkyy myös Ylen uutisissa, jossa pääosin korostuvat vammaisurheilijoiden suorituksen: urheilijat esitetään toimijoina, joiden suoritukseen kuuluu usein jokin apuväline, mutta jota he itse pystyvät säätämään. Urheilijat siis hallitsevat apuvälineitään, eivätkä apuvälineet urheilijoita.

4 Muiden maiden urheilijat – uutisointi vamma edellä?

Yle julkaisi Rion paralympialaisten aikana verkkosivuillaan yhteensä seitsemän uutista, joissa pääosassa olivat muita maita kuin Suomea edustavat urheilijat. Muissakin uutisissa mainittiin muiden maiden urheilijoiden suorituksista, mutta ne jäivät jutuissa suomalaissuoritusten varjoon. Tässä luvussa analysoin näitä seitsemää uutista, joissa huomio keskittyy nimenomaan muiden maiden urheilijoihin. Vertaan, millä tavoin muiden maiden urheilijoiden vammaisuuden ja ruumiillisuuden kuvaaminen eroaa suomalaisurheilijoiden kuvaamisesta ja pohdin mahdollisia selityksiä eroille. Aloitan luvun pohtimalla urheilun ”me” vastaan ”he” -asetelmaa, ja tutkin, millä tavoin se toteutuu Ylen uutisoinnissa. Tämän jälkeen analysoin vammaisuuteen viittaamista ja niitä tapoja, joilla vammaisuutta tuodaan uutisissa esiin. Luvun lopuksi pohdin vielä niin kutsuttua klikkiotsikointia ja sitä, millaisen viestin se antaa vammaisurheilusta.

4.1 Kuviteltu urheiluyhteisö – ”me” vastaan ”he”

Urheiluun ja urheilukilpailuihin liittyy suuria tunteita, kansalliskiihkoa, suuria yleisöjä, taloudellisia panoksia ja kaupallista kilpailua. Urheilusuoritus itsessään on vain pintataso, joka saa syvemmän merkityksen monenlaisten kulttuuristen myyttien kautta. Urheilu on symbolista ja ideologista toimintaa, jossa ollaan yhteiskuntaan liittyvien peruskysymysten äärellä. (Hietala 2003, 7.)

Kansainväliset urheilukilpailut perustuvat kansakuntien vertailulle. ”1900-luvulla urheilukilpailuissa alkoi korostua voittojen ja ennätysten tavoittelu tärkeimpänä päämääränä” (Pirinen 2006, 11). Tämä on yksi syy sille, miksi urheilussa on edelleen nykypäivänä havaittavissa vahva ”me” vastaan ”he” -asettelu eri maiden välillä. Urheilun ”me” vastaan ”he” -ajattelu, johtuu tulkinnasta, jonka mukaan urheilua voidaan pitää eräänlaisena maanpuolustustyönä – urheilija ikään kuin puolustaa omaa maataan ja sen kunniaa kilpailemalla muita vastaan (ks. esim. Puhakainen 1997, 167). Urheilu on yksi kansallista identiteettiä vahvistavista tekijöistä, ja medialla ja urheilujournalismilla onkin urheilussa tärkeä merkitys tiedonvälittäjänä ja kansaa yhdistävänä tekijänä (Virtapohja 1998, 58).

Paralympialaisten kaltaisten suurten kansainvälisten urheilukilpailujen on perinteisesti ajateltu perustuvat kansakuntien vertailulle ja kansojen väliseen kilpailuun. Kilpailuasetelma muita kansoja vastaan yhdistää kansakuntia, esimerkiksi suomalaisia toisiinsa. Tällainen vastakkainasettelu lisää kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kansakunnat ovat erityisen elinvoimaisia kansainvälisten urheilukilpailujen aikaan. (Kokkonen 2003, 4.) Kinnusen (2003, 18) mukaan urheilijoita voidaan pitää jonkin ihmisryhmän, esimerkiksi kansakunnan tai sukupuoliryhmän edustajina, jotka symbolisesti yhdistävät sosiaalisen ”sisäpiirin” ja samalla erottavat sosiaalisen ”ulkopiirin” (Kinnunen 2003, 18). Näin siis muodostuvat kuvitteelliset ”me” ja ”he”.

Benedict Andersonin (1991, 7) mukaan nationalismi on kuviteltujen yhteisöjen peruspilari. Kuviteltu yhteisö syntyy muun muassa nationalismin kautta: kuvittelemme olevamme osa yhtenäistä kansakuntaa. (Anderson 1991, 7.) Olympialaiset perustuvat kansakuntien väliseen kilpailuun, joka yhdistää esimerkiksi suomalaisia toisiinsa. Myös ”me” vastaan ”muut” -ajatteluun pätee Andersonin (1991) käsitys kuvitelluista yhteisöistä: kuvittelemme kuuluvamme johonkin yhteisöön, esimerkiksi suomalaisiin. Kulttuurille ominaiset (historialliset) piirteet ja perinteet yhdistävät kuvitellun yhteisön jäseniä (Anderson 1991, 10–11). Ylen uutisissa korostuvat suomalaisuus ja suomalaisuuteen samaistuminen. Esimerkiksi Liljan henkilökuvassa (Yle 14.9.2016d) tuodaan esille suomalaisuuteen yhdistettävä *sisukkuus*. Sisukkuus kuvaa suomalaisten me-henkeä, ja Liisa Lilja esitetään jutussa suomalaisen sisukkuuden perikuvana, johon jokaisen suomalaisen on hyvä samaistua.

Nationalismi näkyy vahvasti mediassa suurten urheilukilpailujen uutisoinnissa (Bruce 2011, 1443). Suomessa kilpaurheilu on rinnastettu metaforisesti kansakunnan taisteluun olemassaolostaan (Kinnunen 2003, 20.) ”Kansakunnat ovat aina kuviteltuja, sillä on mahdotonta, että pienimpienkään kansakuntien jäsenet voisivat koskaan tuntea tai tavata useimpia kanssakansalaisiaan, tai edes kuulla heistä. Silti kaikkien mielissä elää kuva kansakunnan jäsenten jakamasta yhteydestä.” Kansakunnat on kuviteltu yhteisöksi, sillä yhteiskunnissa vallitsevasta epätasa-arvoisuudesta huolimatta kansakunta käsitetään aina syväksi toveruudeksi. (Anderson 2007, 39, 41.)

Kansakunta liittyy yhteen urheilun kautta (Billings 2008, 91). Urheilu yhdistää kansoja, mutta samalla saa myös eri kansakunnat asettumaan toisiaan vastaan. Kuvittelemme kuuluvamme johonkin yhteisöön, esimerkiksi suomalaisiin tai eurooppalaisiin (Anderson 1991, 10–11). Tämä ajatus antaa hyvän lähtökohdan ymmärtämään sitä, miten suomalaisista kertovat uutiset eroavat muiden maiden urheilijoista kertovista uutisista, ja

miten heidän vammojensa kuvaaminen eroaa suomalaisurheilijoiden vammojen ja ruumiillisuuden kuvaamisesta.

Penkkiurheilu kuitenkin luo kilpailu- ja menestysyhteiskunnassa lumetodellisuutta, jossa samaistumisen kautta voi kokea yhteisöllisyyttä voittajien kanssa (Heinilä 2000b, 291). Urheilumedia on urheilun aktiivinen tekijä, sillä se vahvistaa toiminnallaan ennen kaikkea lajiperinnettä (Itkonen & al. 2008, 73). Ylen uutiset rakentavat myös tällaisia kuviteltua yhteisöjä vetoamalla yleisön tunteisiin ja kansallisuusajatteluun.

Nationalistinen ajattelu ja suomalaisuus korostuvat Ylen otsikoissa. Usein esiin nostetaan nimenomaan *suomalaiset*, eikä aina pelkästään yksittäisiä urheilijoita tai joukkueita.

Rion paralympialaiset vauhtiin – katso avauspäivän *suomalaiset* ja television ohjelmatiedot (Yle 8.9.2016a).

Suomalaisuimarit karsiutuivat paralympiafinaaleista (Yle 8.9.2016c).

Suomen mitalitili aukesi Riossa – Marjaana Heikkinen heitti keihäshopeaa (Yle 10.9.2016b).

Tässä ovat Rion perjantain *suomalaiset* – Leo-Pekka Tähti sataselle (Yle 16.9.2016b).

Joukkoviestintä vahvistaa suuren yleisön kiinnostusta urheiluun, kuten yllä olevat esimerkit osoittavat. Urheilun tähtihetket, suuret saavutukset, ennätykset ja suurtapahtumat ovat urheilujournalismin elinehto. Media luo yleisölle yhteisöllisyyden tunnetta suurissa urheilutapahtumissa korostamalla esimerkiksi kansalaisuutta, kuten edellisistä esimerkeistä on havaittavissa. Yhteisöllisyyden rakentuminen voidaan jakaa urheilussa ja urheilujournalismissa kolmeen osaan: ennen kisoja, kisojen aikana ja kisojen jälkeen tapahtuvaan uutisointiin. Ennen kisoja media pyrkii herättämään yleisön kiinnostuksen ja vahvistamaan sitä asteittainen. Ennen kisoja tyypillistä on kisahistorian ja aikaisempien suomalaissaavutusten mieleenpalauttaminen, urheilijoiden menestysodotusten kartoittaminen ja yleisöodotusten luominen. Kisojen aikana keskeistä on kisatapahtumista uutisoiminen ja urheilusaavutusten kansallinen arvottaminen. Kisojen jälkeen media tekee jälkiarvioinnin kisatapahtumista ja kansallisista saavutuksista suhteessa ennakko-odotuksiin. Kisojen jälkiseurantaan kuuluu olennaisesti kisaavutusten kriittinen arviointi asetettujen tavoitteiden valossa. (Heinilä 2000a, 276–277.)

Tutkimusaineistoni uutisoinnista heijastuu siis oletus, jonka mukaan suomalaisia kiinnostaa eniten oman kansan menestyminen, eikä muiden maiden urheilijoiden suoritukset kiinnostaisi yleisöä samalla tavalla kuin suomalaisurheilijoiden kilpailusuoritukset. Näissä seitsemässä ulkomaalaisia urheilijoita käsittelevässä uutisessa ei mainita suomalaisurheilijoita. Toisaalta esimerkiksi joukkuelajeissa, joissa Suomi on mukana, muiden maiden suoritukset ja menestys uutisoidaan suomalaisten suoritusten kautta. Esimerkiksi Yhdysvaltojen maalipallojoukkueen voitto ottelussa Suomea vastaan uutisoidaan Suomen tappion näkökulmasta (Yle 12.9.2016d).

Suuressa osassa uutisista etusijalla ovat suomalaisurheilijat ja heidän suorituksensa ja muiden maiden urheilijoita peilataan suhteessa suomalaisiin. Esimerkiksi Henry Mannin neljänneistä sijasta 800 metrin ratakelauksessa kertova uutinen (Yle 15.9.2016a) on kirjoitettu suomalaisesta näkökulmasta. Keskiössä on Mannin suoritus ja hänen oma uusi ennätöksensä kyseisellä matkalla. Kuvaavaa on, että kisasta mitalin voittaneet urheilijat mainitaan vasta uutisen loppupuolella. Voittajien raportoimista tärkeämpää on suomalaisurheilijoiden suoritusten raportointi. Näin myös korostuu jaottelu ”meihin” ja ”heihin”. Seuraavat esimerkit osoittavat, miten muiden maiden urheilijoiden voitosta raportoidaan, ja miten suomalaisurheilijoiden suoritukset menevät niiden edelle.

Keihäänheiton paralympiahopeamitalisti Marjaana Heikkinen sijoittui seitsemänneksi kuulantyyntönnön F34-luokassa tuloksella 6.26. Kisan voitti myös keihäässään kultaa juhlinut Kiinan Zou Lijuan uudella ME-tuloksella 8.75. (Yle 15.9.2016b.)

Peltopuro oli lopulta kisan kahdeksas. Hän jäi voittajasta 6.08. Paralympiadebyyttinsä Rioissa tehneellä Peltopurolla oli selvä taktiikka kisaan. (Yle 15.9.2016c.)

Muiden maiden urheilijoihin viitataan heidän kansalaisuutensa kautta. Jutuissa esitellään muun muassa *egyptiläinen* pöytätennispelaaja (Yle 10.9.2016h), *iranilainen* lentopalloilija (Yle 11.9.2016e) ja *algerialainen* juoksija (Yle 13.9.2016k). Uutisissa mainitaan myös urheilijoiden nimet, mutta kansalaisuuden esittäminen uutisoinnissa on hyvin näkyvässä osassa. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että suurelle yleisölle muiden maiden paralympiaurheilijat voivat olla melko tuntemattomia, ja näin ollen urheilijoita esitellään yleisöille. Toisaalta urheilijoiden kansalaisuuden mainitseminen uutisoinnissa korostaa entisestään paralympialaisten ja muun kilpaurheilun kilpailuasetelmaa eri kansojen välillä. Suomalaisessa urheilujournalismissa näkyy oletus,

että suomalainen yleisö on suomalaisurheilijoiden puolella ja näin ollen suomalaisurheilijoiden suoritukset kiinnostavat suomalaisia enemmän. Muiden maiden urheilijoissa tai heidän suorituksissaan tulee olla jotain hyvin poikkeuksellista, jotta urheilija nostetaan esiin Ylen uutisissa.

Suomalaisurheilijoiden kisakaaren seuraaminen kulminoituu Leo-Pekka Tähteen ja hänestä rakennettuun tähtikuvaan. Häntä koskevia uutisia on aineistossa eniten, yhteensä kuusi kappaletta. Seuraavaksi eniten uutisoinnissa käsitellään Henry Mannin suorituksia ratakelauksessa (yhteensä viidessä uutisessa) ja Liisa Liljan menestystä paratriathlonissa (yhteensä neljässä uutisessa/artikkelissa). Urheilusuuritusten merkitystä kansalle korostaa myös se, että suurimmassa osassa uutiskuvista kuvataan urheilu- tai treenisuoritusta eikä joukossa ole juurikaan esimerkiksi pelkkiä kasvokuvia urheilijoista. Poikkeuksen tekee kuitenkin esimerkiksi Liljan henkilökuvajutun kuvitusta (Yle 14.9.2016d), jossa näkyvät Liljan onnettomuudessa ruhjoutuneet kasvot (ks. kuva 21, s. 58).

Huomionarvoista Ylen Rion paralympiauutisoinnissa on kuitenkin se, miten vähän suomalaisten kokonaismenestystä kisoissa verrataan muiden maiden menestykseen. Mitalitaulukkoon perustuvaa vertailua tai erillistä uutista aiheesta ei ole uutisoinnissa oikeastaan ollenkaan. Uutisissa ei myöskään ole omaa yhteenvetoa siitä, miten suomalaisten suoritukset Rioissa menivät. Tämä on hyvin epätyypillistä urheilu-uutisoinnille, sillä yleensä tärkeää on myös yhteenvedon tekeminen kisojen päättymisen jälkeen. Esimerkiksi vuoden 2012 Lontoon paralympialaisten jälkeen suomalaisten suorituksia verrattiin esimerkiksi Ruotsiin ja Suomen todettiin olleen kisoissa Ruotsin jälkeen toiseksi paras Pohjoismaa⁹. Se, että erillinen loppuyhteenveto ja mitalitaulukko puuttuvat uutisoinnista, voi johtua esimerkiksi siitä, että ylipäätään paralympialaisten saama mediahuomio on suhteellisen pientä verrattuna olympialaisiin. Toisaalta mitalitaulukon puuttuminen voi kertoa myös kilpaurheilun muuttumisesta: enää tärkeintä ei välttämättä olekaan naapurimaan voittaminen, vaan kokemusten ja onnistuneiden suoritusten saavuttaminen. Mitali ja voitto eivät ole urheilussa enää ainoa onnistumisen mittari ainakaan paralympiauutisoinnissa. Sen sijaan olympialaisten uutisoinnissa korostuu myös se, miten tärkeänä menestymistä pidetään.

⁹ ks. esim. Yle 9.9.2012, Matti Lehtisaari, ”Suomelle kuuden mitalin potti paralympialaisista”. <<https://yle.fi/urheilu/3-6287656>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

4.2 Vammaisuus edellä

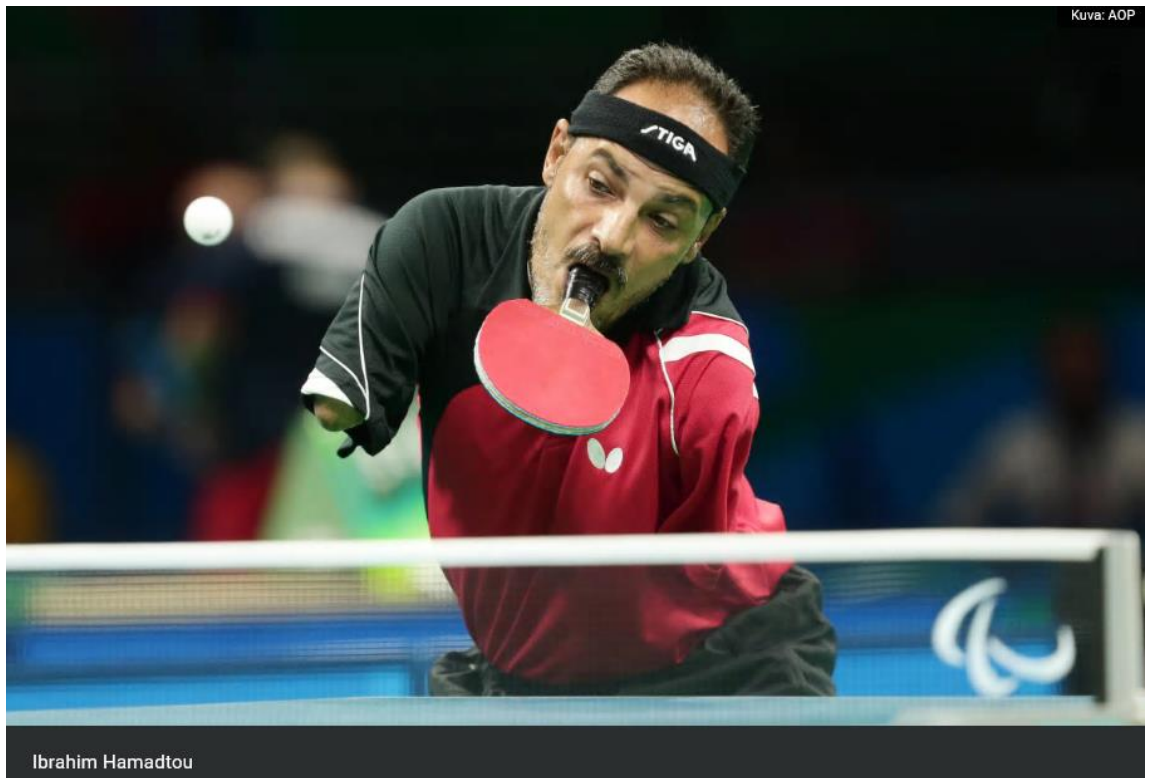
Media pystyy vaikuttamaan voimakkaasti siihen, miten vammaisurheilijat esitetään ja miten vammaisuutta käsitellään ja millaisia mielikuvia vammaisuudesta luodaan ja välitetään yleisölle (Mikos 2012, 161). Uutisoinnissa huomio voidaan kääntää urheilusuoritusten sijaan urheilijoiden vammaisuuteen (Brittain 2010, 76). Toni Bručen (2014, 1443–1444) mukaan ”meihin” kuuluvia paraurheilijoita kunnioitetaan ja heidän vammansa esitetään minimalistisesti. Sen sijaan ”heihin” kuuluvia paraurheilijoita pidetään yleensä stereotyyppisempinä vammaisurheilijoina ja heidän vammaisuuttansa ja erilaisuuttansa korostetaan (Bručen 2014, 1443).

Tutkimusaineistoni uutisista havaitsin Bručen (2011) ajatuksen pitävän paikkansa: tekemieni havaintojen perusteella muiden maiden urheilijoita uutisoidessa ruumiillisuus, vammat tai muut urheiluun tai urheilusuoritukseen liittyvät erityispiirteet ovat keskeisiä. Uutisoinnissa nostetaan esiin esimerkiksi junaonnettomuudessa molemmat kätensä menettänyt pöytätennispelaaja, joka lyö palloa pitämällä mailaa suussaan (kuva 24, Yle 10.9.2016h) sekä Iranin istumalentopallojoukkueen 244-senttinen pelaaja (kuva 25, Yle 11.9.2016e). Molempien uutisten ingressit tiivistävät uutisten ytimen: olennaisempaan pidetään urheilijoiden vammaisuutta ja erityisyyttä kuin heidän suorituksiaan.

Egyptiläinen pöytätennis[pelaaja] Ibrahim Hamadtoun poikkeuksellinen pelityyli on kerännyt ihastusta Rion paralympialaisissa. Junaonnettomuudessa kätensä menettänyt Hamadtou lyö palloa pitäen mailaa vain suussaan. (Yle 10.9.2016h.)

Iranin 244-senttinen Morteza Mehrzadselakjani on maailman pisin urheilija (Yle 11.9.2016e).

Uutiskuvissa voidaan joskus pyrkiä piilottamaan vammaisen ruumis tai siihen viittaavat asiat, kuten esimerkiksi pyörätuoli (Brittain 2010, 76). Tällaista piilottelua ei Ylen uutisissa juurikaan tehdä, vaan urheilijat ja heidän ruumiinsa esitetään sellaisina kuin ne ovat. Kuvat 24 ja 25 eivät yksinään korosta urheilijoiden erilaisuutta sen enempää kuin suomalaisurheilijoista otetut kuvat – niissä kuvataan urheilijoiden ruumista sellaisena kuin se on. Olennaista kuitenkin on uutistekstien näkökulma muiden maiden urheilijoita kuvaavissa uutisissa. Kuvat ja tekstit yhdessä korostavat urheilijoiden vammaisuutta ja erilaisuutta. Suomalaisurheilijoita koskevassa uutisoinnissa asetelma on täysin päinvastainen.

Kuva 24. Pöytätennispelaaja Ibrahim Hamadtoun lyö palloa pitäen mailaa suussa.

Kuva 25. Iranin 244-senttinen lentopalloilija Morteza Mehrzad Selakjani.

Kiinnostava havainto Ylen paralympia uutisista on, että muiden maiden urheilijoiden suorituksista ei ole uutisoitu, mikäli kisassa ei ollut mukana suomalaisia. Joukossa on kuitenkin yksi poikkeus: maailmanennätys T13-luokan 1 500 metrin juoksussa. Algerialainen Abdellatif Baka juoksi kisassa luokan uuden maailmanennätyksen, ja Ylen

uutisoinnissa Bakan tulosta verrattiin olympialaisten vastaavan matkan aikaan (Yle 13.9.2016k). Jutun uutisarvo perustuu siis siihen, että tuloksella olisi menestynyt myös olympialaisissa.

Ylen paralympia uutisointi Riosta on muun urheilujournalismin tapaan hyvin viihteellistä. Siinä korostuvat suomalaisuus ja ”me” vastaan ”he” -ajattelu kuviteltujen yhteisöjen välillä. Uutisoinnissa tietyt urheilijat ovat keskiössä. Suomalaisista urheilijoista useimmiten esiin nousevat Leo-Pekka Tähti, Henry Manni ja Liisa Lilja, joiden esiin nostaminen perustuu heidän suorituksiinsa ja heihin kohdistettuihin odotuksiin. Muiden maiden urheilijat eli ”he” sen sijaan nousevat uutisoinnissa esiin vammojensa ja erilaisuutensa vuoksi. Suomalaisurheilijoita koskevan uutisoinnin kärkenä ovat ennakoissa suomalaisuus ja urheilulliset kyvyt, ei esimerkiksi urheilijoiden vammaisuus. Tarkoitus on saada yleisö samaistumaan ja kokemaan itsensä osaksi kuviteltua suomalaista (urheilu)yhteisöä. Siksi vammaisuutta ei korosteta suomalaisurheilijoita koskevassa uutisoinnissa, koska urheilija ”meihin” kuuluva urheilijan halutaan nähdä ensisijaisesti urheilijana, ei vammaisena.

4.3 Ulkomaalaiset urheilijat klikkiotsikoissa

Tässä luvussa perehdyn analysoimaan, millainen merkitys otsikoinnilla on siinä, miten muiden vammaisurheilijoita kuvataan Ylen uutisissa.

Paralympialaiset ja niiden uutisointi ovat urheiluviihdettä (Howe 2008, 136–137), mikä näkyy myös Ylen uutisissa ja otsikoissa. Otsikointi on tutkimusaineistoni uutisissa paikoin hyvin viihteellistä ja joukossa on myös muutamia selviä niin kutsuttuja klikkiotsikoita¹⁰. Erityisesti muiden maiden urheilijoita koskevien uutisten otsikoita voi pitää klikkiotsikkoina. Seuraavat otsikot ovat esimerkkejä siitä, miten muiden maiden urheilijoista uutisoidaan klikkiotsikoilla ja heidän vammansa nostetaan otsikon ja uutisen pääasiaksi.

Pöytätennispelaaja lyö palloa pelkästään suullaan paralympialaisissa – katso uskoton video (Yle 10.9.2016h).

¹⁰ Klikkiotsikolla tarkoitan tässä yhteydessä sellaista houkuttelevaa otsikointia, jonka tarkoituksena on saada lukija klikkaamaan uutinen auki. Klikkiotsikoissa urheilijoiden vammaisuus ja erilaisuus ovat olennaisempia kuin heidän suorituksensa.

Iranin istumalentopallojoukkueella hurja ase – katso 244-senttisen pelaajan tykkisyöttö (Yle 11.9.2016e).

Termit *uskomaton*, *hurja ase* ja *tykkisyöttö* korostavat sitä, että kyseessä on jokin erityinen ominaisuus tai piirre – urheilijat poikkeavat huomattavasti siitä, mitä on totuttu pitämään ”normaalina”. Tällainen tietynlainen kärjistäminen ja liioittelu saavat lukijat kiinnostumaan uutisesta ja klikkaamaan sen auki.

Vammaisuuden lisäksi myös urheilijan vammautuminen on nostettu otsikoinnissa ja uutisoinnissa esiin entisen Formula1-kuljettajan Alex Zanardin kohdalla. Zanardi loukkaantui vuonna 2001 F1-kilpailussa, kun toinen kuljettaja törmäsi Zanardin autoon. Onnettomuuden seurauksena Zanardi menetti molemmat jalkansa. Zanardin tarina esitetään Ylen uutisoinnissa todellisena selviytymistarina: uutisissa hänen kerrotaan ”olleen lähellä kuolla” ja todetaan, että ”hänen sydämensä pysähtyi seitsemän kertaa”. (Yle 15.9.2016e, Yle 15.9.2016f.)

Zanardia käsittelevät uutiset ja niiden näkökulmat ovat hyvin ristiriitaisia: toisaalta niissä raportoidaan Zanardin paralympiavoitosta ja -menestyksestä, mutta toisaalta niissä kuitenkin viitataan myös Zanardin vammautumiseen ja sitä kautta menetettyyn uraan F1-kuljettajan.

Alex Zanardille paralympiavoitto onnettomuuden 15-vuotispäivän aattona (Yle 15.9.2016e).

Tasan 15 vuotta karmeasta onnettomuudesta – entiselle F1-kuskille hopeaa paralympialaisista (Yle 15.9.2016f).

Ristiriidan ylläolevissa otsikoissa aiheuttaa se, että samaan aikaan puhutaan sekä *paralympiavoitosta* sekä *karmeasta onnettomuudesta*. Uutisesta paistaa läpi ideologinen ajatus, jossa paralympiavoitto ikään kuin lohduttaa, mutta taustalla silti painaa muisto meneteystä urasta F1-kuljettajana. Uutisessa Zanardin uusi ura paralympiaurheilijana esitetään eräänlaisena ”varavaihtoehtona”. Zanardin voitosta iloitaan uutisoinnissa, mutta silti vielä olennaisemmaksi teemaksi uutisoinnissa nousee Zanardin vammautuminen.

Uutisen näkökulmaa Zanardin menetetyistä urasta F1-kuljettajana korostaa se, ettei uutisissa mainita kertaakaan Zanardin nykyistä lajia. Uutisissa todetaan seuraavasti:

Keskiviikkona Zanardi voitti kultaa aika-ajossa. Lontoossa neljä vuotta sitten kultaa tuli sekä aika-ajossa että maantiekisissä. (Yle 15.9.2016f).

Alex Zanardi ajoi sarjansa voittoon 20 kilometrin aika-ajossa tiukan kisan jälkeen vain 2,74 sekunnilla. (Yle 15.9.2016e).

Zanardin nykyinen laji ja sen oikea nimitys jäävät siis täysin lukijan tiedon ja tulkinnan varaan. Molemmissa Zanardista kertovissa jutuissa (Yle 15.9.2016e, Yle 15.9.2016f) on sama kuva (kuva 26). Kuva on pyöräilykilpailun suorituksesta. Kuvassa Zanardi ajaa pyörää, jossa on edessä yksi rengas ja takana kaksi. Pyörää liikutetaan käsillä, koska Zanardi on menettänyt molemmat jalkansa. Kuva auttaa hieman hahmottamaan, millaisessa lajissa Zanardi nykyisin kilpailee. Silti on hyvin silmiinpistävää, että Zanardin lajista tai luokasta ei ole uutisoinnissa tarkempaa mainintaa, vaikka muissa uutisissa lajit ja luokat selitetään hyvinkin tarkasti ja yksityiskohtaisesti.

Kuva 26. Entinen F1-kuljettaja Alex Zanardi.

Yle nostaa myös muutamassa uutisessa vahvasti esiin urheilun ulkopuolisen elämän. Urheilun ulkopuoliseen elämään viitataan Ylellä osittain jo Zanardia käsittelevässä uutisoinnissa, mutta vielä enemmän se ilmenee belgialaisesta ratakelaja Marieke Vervoortista kertovassa uutisessa (Yle 12.9.2016f). Jo uutisen otsikko ”Mitali Riosta muistutti urheilijaa hyvästä elämästä – armokuolemaa ei ole tulossa kisojen jälkeen” korostaa jo itsessään sitä, että pohjimmiltaan urheilu on vain urheilua ja että elämässä on toisinaan myös suurempia ja merkityksellisempiä asioita, joiden rinnalla urheilu jää toiseksi. Klikkiotsikon tyyliin tämäkin otsikko on hyvin dramaattinen ja kärjistetty, jotta

lukijan huomio kiinnittyy siihen. Kyseessä on myös aihe, josta ei ole paralympiauutisoinnissa juurikaan puhuttu, joten otsikosta ja koko jutusta on haluttu saada mahdollisimman puhutteleva, jotta se herättää tunteita ja keskustelua. Uutisessa todetaan, että ”Vervoortilla on lupa tehdä armokuolema, mutta hän ei aio tehdä sitä heti Rion paralympialaisten jälkeen”. Urheilu esitetään uutisessa Vervoortille eräänlaisena henkireikänä. Näin ollen jutussa korostuu myös se, kuinka merkityksellistä ja voimaannuttavaa urheilu voi olla erityisesti vaikeassa elämäntilanteessa.

Kuten olen todennut, muiden maiden urheilijoita koskevassa uutisoinnissa huomion keskipisteeksi nousee useimmiten urheilijoiden vammaisuus kun taas suomalaisurheilijoita koskevassa uutisoinnissa korostetaan urheilusuoritusta. Muiden maiden urheilijoista on kuitenkin yksi uutinen, joka poikkeaa tekemistäni havainnoista. Iranilainen pyöräilijä ”Sarafraz Bahman Golbarnezhad joutui maantiekisassa kolariin ja kuoli saamiinsa vammoihin” (Yle 18.9.2016e). Uutisessa ei viitata pyöräilijän vammaisuuteen enempää, vaan uutisessa ainoastaan todetaan hänen kisanneen *C4-luokan* maantiekisassa.

Huomionarvoista kuitenkin on, että Yle ei erikseen uutisoinut iranilaispyöräilijän onnettomuudesta, vaan onnettomuudesta kerrotaan lyhyesti ainoastaan yhdessä uutisessa. Uutisen pääpaino on kuitenkin siinä, miten menehtynyttä iranilaispyöräilijää kunnioitetaan suruliputuksella ja hiljaisella hetkellä. Painotus on siis siinä, miten pyöräilijää muistetaan, ei onnettomuudessa tai siinä, millaisiin jatkotoimiin tai tutkimuksiin tapaus mahdollisesti johtaa. Merkittävää on kuitenkin se, että tällaisen traagisen tapahtuman yhteydessä urheilijan vammaisuutta ei nosteta esiin, mutta muissa yhteyksissä muiden maiden urheilijan vammaisuus nostetaan uutisten keskeisimmäksi asiaksi.

Paralympialaisten uutisointi on huomattavasti pienempää kuin olympialaisten uutisointi niin Ylellä kuin muissakin medioissa. Kuitenkin asemansa vuoksi Ylellä on myös velvollisuus uutisoida paralympialaisista, vaikka ne eivät olekaan yhtä suuri (media)tapahtuma kuin olympialaiset. Hemànus (1983, 44) totesi aikanaan huippu-urheilun olevan kaupallis-ideologinen ilmiö. Vaikka Yle ei kilpailekaan kaupallisesti muiden medioiden kanssa, on Ylen silti tehtävä yleisöä kiinnostavia juttuja, koska kilpailu yleisöistä on erityisesti digitalisaation aikakaudella hyvin kiivasta. Klikkiuutiset ovat medioille kannattava tapa saada yleisö aktivoitumaan ja klikkaamaan juttu auki.

Kokonaisuudessaan Ylen uutisointi ja otsikointi eivät ole kovin klikkihakuisia lukuun ottamatta niitä seitsemää uutista (Yle 10.9.2016h, Yle 11.9.2016e, Yle 12.9.2016f, Yle 13.9.2016k, Yle 15.9.2016e, Yle 15.9.2016f, Yle 18.9.2016e), joissa pääosassa ovat muita maita kuin Suomea edustavat urheilijat. Näissä seitsemässä uutisessa toteutuu jälleen Bruken (2014) ajatus siitä, että ”meihin” kuuluvien urheilijoiden vammaisuudesta puhuminen minimoidaan, kun taas ”heihin” kuuluvien urheilijoiden vammaisuutta korostetaan. Suomalaisurheilijoiden vammoista ei uutisoida ollenkaan henkilökuvajuttuja lukuun ottamatta. Sen sijaan uiden maiden urheilijoista uutisoitaessa suuremmaksi uutisaiheeksi nousee vammaisuus kuin itse urheilusuoritus.

5 Päätelmät ja pohdinta

5.1 Tutkimuksen tulokset – miten vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta kuvataan?

Tässä tutkimuksessani olen analysoinut vammaisurheilijoiden ruumiillisuuden kuvaamista vuoden 2016 Rion paralympialaisten uutisoinnissa. Tutkimusaineistoni olen käyttänyt 64 Ylen uutista, jotka julkaistiin kisojen aikana Ylen verkkosivuilla. Tutkimusaineistoni koostuu sekä uutisteksteistä että uutiskuvista.

Olen tutkinut, miten ruumiillisuuden rajat esitetään vammaisuuden kontekstissa ja esitetäänkö apuväline, esimerkiksi pyörätuoli tai proteesi, osana vammaisurheilijoiden ruumiillisuutta ja millä tavoin. Havaitsin, että uutisoinnissa ja varsinkin uutiskuvissa vammaisurheilijoiden ruumiit nousevat usein suureen huomioon. Tämä johtuu siitä, että urheilussa ruumis on urheilijan työväline ja näin ollen se myös näkyy olennaisesti uutisoinnissa.

Mäenpään (2016, 15) mukaan uutisjournalismissa jäljitetään ja uudelleen rakennetaan todellisen maailman ilmiöitä, ja tämän mahdollistamiseksi uutisjournalismissa tarvitaan valokuvia. Uutiskuvat ovat journalismissa todisteita siitä, että jotakin on tapahtunut. (Mäenpää 2016, 15; Mäenpää & Seppänen 2007, 9.) Tutkimusaineistoni 64 uutiskuvassa 60:ssä näkyi urheileva ruumis joko kokonaan tai osittain. Tämä korostaa entisestään sitä, kuinka tärkeää uutisen uskottavuuden kannalta on näyttää uutisoinnissa urheilevia ruumiita. Mikäli uutiskuva kertoo itse urheilusuurituksesta, on se tietyllä tapaa uskottavampi kuin jos kuva olisi esimerkiksi pelkkä kasvokuva urheilijasta. Kuva voi myös kertoa jotain sellaista, mihin pelkkä teksti ei pysty. Olennaista Ylen uutiskuvissa on, että ne kertovat myös urheilusta ja urheilijan toimijuudesta, eivät välttämättä vain itse urheilijasta.

Urheilun perusajatuksen mukaan aiemmin urheilun on ajateltu kuuluneen vain miehille, ja siksi urheilijan ihanneruumiina on pidetty miesvartaloa (Turtiainen 2005, 51). Kuitenkaan tämä perinteinen ihanneruumiin malli ei ole enää ainoa. Havaintojeni mukaan täydellistä ruumista tärkeämpää on urheilija kokonaisuudessa. Tietynlainen nykypäivän urheilijaihanne on tasapainoinen mediaurheilija, jolla on urheilullisen pääoman lisäksi myös muita ihailtavia ominaisuuksia. Urheilija on eräänlainen esikuva.

Urheilussa ja urheilujournalismissa on aiemmin ollut hyvin vahva mies- ja naisjaottelu, mutta se on vähentynyt huomattavasti. Muutamissa tutkimusaineistoni uutisissa viitataan

edelleen *naisurheiluun*, mutta havaitsin aineistostani, että nais- ja miesjaottelu on kuitenkin melko vähäistä. Jaottelu on vähentynyt urheilujournalismissa, mutta aivan kokonaan sen käyttö ei ole vielä poistunut.

Urheilun perusjaottelun mukaan voittajat ovat voittajia ja häviäjät häviäjiä (ks. esim. Virtapohja 1997). Kuitenkaan aina tämä kilpaurheilun perinteinen kahtiajako ei ole täysin selvärajainen, mikä kävi ilmi myös oman tutkimusaineistoni uutisista. Joissain tapauksissa tappio tai menetyksettömyys kisoissa voidaan esittää neutraalissa tai positiivisessa valossa. Ylen uutisissa oli niin kutsutuilla positiivisia tappiouutisia, joissa kerrotaan suomalaisurheilijoiden menestyksettömyydestä tappiouutisille epätyypillisen neutraaliin tai jopa positiiviseen sävyyn. Tappiokaan ei välttämättä ole pettymys, mikäli urheilija ei itse ole asettanut tavoitteekseen korkeaa sijoitusta tai esimerkiksi mitalia.

Tämän lisäksi olen tässä tutkimuksessani analysoinut, millaisia mielikuvia uutisoinnilla ja uutiskuvilla pyritään rakentamaan vammaisurheilijoista ja heidän ruumiillisuudestaan. Olen syventynyt myös pohtimaan, miten vammaisurheilijan ruumis esitetään suhteessa niin kutsutun perinteisen urheilijaruumiin ihanteeseen. Perinteisellä urheilijan ihanneruumiilla tarkoitan tutkimuksessani määritelmää, jonka mukaan urheilijan ihanneruumiiseen liittyy ajatus lihaksikkaasta miesvartalosta. Brittainin (2010, 46–47) mukaan vammaisten ruumiit on usein nähty poikkeamana ”normaalista”. Käsitys ”normaalista” liittyy yleensä siihen, mikä on vallitsevassa kulttuurissa ja yhteiskunnassa yleistä ja näin ollen ”normaalista”. Vammaisuuteen ja siitä puhumiseen liittyy edelleen kategorisointia ja luokittelua (Brittain 2010, 53–54).

Yle painottaa uutisoinnissaan vammaisurheilijoiden omaa toimijuutta. Olennaista on, esitetäänkö urheilijan hallitsevan apuvälinettä vai apuvälineen hallitsevan urheilijaa. Apuväline, esimerkiksi pyörätuoli, on väline, jota urheilija käyttää, mutta myös toimija, jota määrittää urheilijan ruumista. (Väätäinen 2003, 168–169; Väätäinen 2007, 251–252.) Tekemieni havaintojen mukaan vammaisurheilijat eivät ole Ylen uutisoinnissa pelkkiä objekteja, vaan heidät esitetään usein uutisoinnissa itsenäisinä, aktiiviseen tekemiseen kykenevinä toimijoina ja subjekteina. Apuväline siis voidaan nähdä osana vammaisurheilijan ruumista, mutta se ei kuitenkaan määritä urheilijaa, vaan lisää urheilijan mahdollisuuksia monipuolisempaan toimijuuteen.

Ylen uutisoinnissa näkyy, ettei urheilujournalismin tarvitse olla objektiivista. Pikemminkin subjektiivisuus on eräänlainen edellytys viihdyttävälle urheilujournalismille. Tutkimukseni yksi keskeinen teema on ollut myös

urheilujournalismin viihteellisyys sekä urheilussa yleinen ”me” vastaan ”he” -vastakkainasettelu. Urheilu on yksi kansallista identiteettiä vahvistavista tekijöistä, ja medially on urheilussa tärkeä merkitys tiedonvälittäjänä ja kansaa yhdistävänä tekijänä (Virtapohja 1998, 58). Urheilun ”me vastaan muut” -ajatteluun pätee Andersonin (1991) käsitys kuvitelluista yhteisöistä. Andersonin mukaan kuvittelemme kuuluvamme johonkin yhteisöön, esimerkiksi suomalaisiin. Tietyille kulttuurille ominaiset piirteet ja perinteet yhdistävät tällaisen kuvitellun yhteisön jäseniä toisiinsa (Anderson 1991, 10–11). Havaitsin tutkimusaineistostani, että Ylen uutisissa korostuvat suomalaisuus ja suomalaisuuteen samaistuminen. Tämä näkyy jo siinä, että 64 uutisesta ainoastaan seitsemän käsitteli ulkomaalaisia urheilijoita. Muissa uutisissa keskeisintä olivat suomalaisurheilijat ja heidän suorituksensa huolimatta siitä, menestyivätkö he kisassa hyvin vai eivät.

Ennakkohypoteesinani tutkimuksessa oli Toni Bručen (2014) ajatus siitä, että eri kansoihin kuuluvien urheilijoiden vammoja ja suorituksia kuvataan eri tavalla kuin niitä urheilijoita, joiden ajatellaan kuuluvan itsemme kanssa samaan yhteisöön. Bručen mukaan samaan kansaan kuuluvat urheilijat kuvataan urheilusuoritus edellä, kun taas ulkomaalaisista urheilijoista kertovissa uutisissa huomio kiinnittyy ensisijaisesti urheilijoiden vammaisuuteen ja vammoihin.

Bručen (2014) ajatus toteutuu hyvin omassa tutkimusaineistossani, minkä pohjalta voin todeta että nationalistinen ajattelu näkyy yhä edelleen myös nykypäivän urheilu-uutisoinnissa. Kuitenkin huomioitavaa on, että paralympialaisten uutisoinnissa vastakkaisasettelu näkyy vähemmän kuin esimerkiksi olympialaisten uutisoinnissa. Rion paralympia-uutisoinnissa ei kisojen aikana julkaistu Ylellä minkäänlaista mitalitaulukkoa, jonka perusteella eri maita voisi vertailla toisiinsa vai saavutettujen mitalien perusteella. Tämä kertoo osaltaan myös siitä, että ainakaan paralympialaisten uutisoinnissa mitaleita ei pidetä ainoina menestyksen mittareina tai vertailukohtana muihin, vaan uutisarvo koostuu muista tekijöistä, joita ovat esimerkiksi urheilijan ura ja elämäntarina, suoritukset sekä vammat.

Kokonaisuudessaan tutkimukseni on osoittanut, että vammaisurheilijoita kuvataan Ylen uutisoinnissa pääosin itsenäisinä ja kykenevinä toimijoina, ei niinkään vammaisuuden tai apuvälineiden vankina. Silmiinpistävintä olivat erot suomalaisten ja ulkomaalaisten urheilijoiden uutisoinnin välillä. Havaitsin, että uutisarvo on hyvin erilainen riippuen siitä, käsitteleekö uutinen suomalaisia vai ulkomaalaisia urheilijoita. Suomalaisurheilijoiden kohdalla uutisarvona oli suoritus, ulkomaalaisten urheilijoiden

kohdalla vammaisuus. Tämä johtuu varmasti osaltaan urheilussa edelleen vallitsevasta ”me” vastaan ”he” -asettelusta. Uskoisin ja toivoisin, että tulevaisuudessa urheilujournalismi kehittyisi vielä enemmän siihen suuntaan, että vammojen sijaan merkittävin uutisarvo olisi aina itse urheilusuoritus riippumatta siitä, kuinka erityinen urheilija on tai mitä kansakuntaa hän edustaa.

5.2 Tutkimuksen haasteet

Tutkimuksen suurin haaste oli aineiston rajaaminen niin, että se vastaa tutkimuskysymykseeni ja antaa samalla myös kattavan kuvan siitä, millaista vammaisurheilun ja -urheilijoiden kuvaaminen mediassa on. Aineisto oli kuitenkin rajattava niin, että se on käsiteltävissä tämän tutkimuksen puitteissa, mikä aiheutti aluksi haasteita, sillä aineistoa oli Ylen verkkosivuilla paljon. Päätin rajata aineiston niin, että analysoin vain kisojen aikana julkaistuja uutisia. Mukana on myös kisojen aikana julkaistuja ennakkouutisia sekä yhteenvetoja kisoista, mutta suuremmat ennakoinnit ja jälkipuinnit rajasin tutkimuksen ulkopuolelle. Kisojen aikana Ylen sivuilla myös paljon videomateriaalia, esimerkiksi *A Lesson in Voima* -videoita, joita ei kuitenkaan ollut mahdollista käsitellä tässä tutkimuksessa. Halusin myös keskittyä siihen, miten urheilusuoritusta raportoivissa uutisissa kuvataan ruumiillisuutta. Videot eivät juurikaan käsitelleet urheilusuorituksia, joten siksin ne oli luontevaa ja perusteltua rajata tutkimuksen ulkopuolelle.

Toinen haasteita aiheuttanut asia oli se, mitkä kuvat nostan mukaan varsinaiseen tutkimukseen. Koska tutkimusaineistoni koostui 64 uutisesta ja uutiskuvasta, kaikkia kuvia ei ollut mahdollista analysoida erikseen. Päädyin käsittelemään kuvia teemoittain ja osoittamaan tekemäni havainnot muutamien havainnollistavien kuvien kautta. Tärkeää on huomioida, että tässä tutkimuksessa käytettyjen aineistojen julkaisemisesta on tutkimushetkellä kulunut noin kaksi vuotta, joten jotain on saattanut muuttua urheiluuutisoinnissa sen jälkeen. Siksi onkin mielenkiintoista seurata, millaisia mahdollisia eroja vuoden 2020 paralympialaisten uutisoinnissa on verrattuna vuoden 2016 Rion paralympialaisten uutisointiin.

5.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimuksessani olen avannut eri näkökulmista, miten vammaisurheilijoitaan ja heidän ruumiillisuuttaan kuvataan urheilujournalismissa. Tutkimukseni mahdollistaa myös monia kiinnostavia tutkimuskysymyksiä, jotka oli rajattava tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Kiinnostavaa olisi jatkotutkimuksessa keskittyä niihin elementteihin ja kanaviin Ylen uutisoinnissa, jotka nyt jouduin rajaamaan tutkimukseni ulkopuolelle. Tällaisia ovat esimerkiksi verkkosivuilla julkaistut videot sekä Ylen sosiaalisen median kanavat ja se, miten niissä tuodaan esiin vammaisurheilijoita, heidän ruumiillisuuttaan ja toimijuuttaan. Korostetaanko uutisoinnissa esimerkiksi urheilijan vammautumista ja siitä selviämistä vai liittyykö uutisointiin jotain muita näkökulmia? Entä mistä näkökulmavalinnat kertovat? Mielenkiintoinen näkökulma olisi myös Rio-uutisoinnin vertaaminen aiempien paralympialaisten uutisointiin ja analysoida, miten uutisointi on muuttunut ja miten paljon esimerkiksi mies- ja naisvertailu on mahdollisesti muuttunut.

Toinen kiinnostava näkökulma jatkotutkimukselle olisi Ylen paralympiauutisoinnin vertaaminen jonkin kaupallisen median, esimerkiksi MTV:n paralympiauutisointiin. Tähän olisi mielenkiintoista yhdistää myös Ylen Urheiluruudun ja MTV:n Tuloruudun uutisoinnin vertaaminen kisojen aikana. Yksi näkökulma tutkimukseen voisi olla ruutuajan vertaaminen: kuinka paljon paralympialaiset saavat näkyvyyttä Urheiluruudussa ja toisaalta Tuloruudussa, ja millaisia asioita lähetyksiin nostetaan. Kiinnostavan näkökulman aiheeseen toisi se, että valtion mediana Ylellä on velvollisuus uutisoida paralympialaisista. Vastaavaa velvollisuutta ei kaupallisilla medioilla ole. Samalla olisi kiinnostavaa tutkia, onko uutisissa käytetyssä sanastossa eroja eri medioiden välillä ja miten uutiskuvat mahdollisesti eroaisivat toisistaan. Olisi kiinnostavaa perehtyä tarkemmin siihen, näkyykö myös muiden medioiden uutisoinnissa koko urheileva ruumis vai onko joukossa esimerkiksi paljon kasvokuvia tai kuvituskuvia.

Kolmas mahdollinen tutkimusnäkökulma voisi olla muiden kuin urheilumedioiden tutkiminen vammaisurheilijoiden esittämisen näkökulmasta. Millainen tähtikuvia vammaisurheilijoista rakennetaan esimerkiksi naistenlehdissä ja miten ruumiillisuus ja vammaisuus esitetään tässä kontekstissa? Korostetaanko urheilijaa henkilönä, ei niinkään urheilijana? Miten vammaisen ruumis näkyy kuvissa?

Kuten jo johdannossa totesin, urheilujournalismia on tutkittu hyvin paljon ja vammaisurheiluakin jonkin verran. Suomessa vammaisurheilun uutisoinnin tutkimus mediatutkimuksen näkökulmasta on vielä hyvin vähäistä, joten kiinnostavia tutkimuskysymyksiä on paljon myös tulevaisuudessa.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Yle 8.9.2016a, Arimo Laakkonen, ”Rion paralympialaiset vauhtiin – katso avauspäivän suomalaiset ja television ohjelmatiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9151507>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 8.9.2016b, Riikka Smolander, ”Esa Miettisen paralympiataival alkoi tappiolla – ’Jonkun ihmeperantumisen on ranskalainen kokenut’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9153908>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 8.9.2016c, Kristiina Kekäläinen, ”Suomalaisuimarit karsiutuivat paralympiafinaaleista”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9154019>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 9.9.2016a, Arimo Laakkonen, ”Heikkinen ja Kotaja mitelijahdissa – katso Rion paralympiapäivän suomalaiset ja television ohjelmatiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9155336>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 9.9.2016b, Arimo Laakkonen, ”Kotaja kelasi helposti jatkoon satasella – ’Kovaa nuo tytöt näyttävät menevän’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9154991>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 9.9.2016c, Maija Kautto, ”Suomen maalipallojoukkue taipui avausottelussa Liettualle”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9154710>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016a, Arimo Laakkonen, ”Forsberg aloittaa kultamitalinsa puolustamisen – katso Rion paralympiapäivän suomalaiset ja television ohjelmatiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158113>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016b, Maija Kautto, ”Suomen mitalitili aukesi Riossa – Marjaana Heikkinen heitti keihäshopeaa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9157932>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016c, Anu Karttunen & Riikka Smolander, ”Heikkinen liikuttui mitalin saatuaan: ’Kiitos kaikille, jotka ovat jaksaneet ymmärtää’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158965>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016d, Kristiina Kekäläinen, ”Voimanostaja Kokko: Sijoitus tyydyttää, kilot eivät”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9157963>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016e, Maija Kautto, ”Amanda Kotaja pettyi 100 metrin finaalissa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9157931>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016f, Maija Kautto, ”Maalipallossa Suomelle toinen tappio – mahdollisuudet jatkoon edelleen hyvät”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158442>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016g, Kristiina Kekäläinen, ”Pettynyt Miettinen taipui paralympialaisten pöytätenniksessä – ’En olisi saanut hävitä tänään erääkään’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158645>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 10.9.2016h, Roope Visuri, ”Pöytätennispelaaja lyö palloa pelkästään suullaan paralympialaisissa – katso uskomaton video”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158136>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 11.9.2016a, Arimo Laakkonen, ”Lilja triathlonin mitalijahtiin – katso Rion paralympiapäivän suomalaiset ja television lähetystiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159302>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 11.9.2016b, Riikka Smolander, ”Kolmella koivella kovaa – paratriathlonisti Liisa Liljan vauhti ei hyydy vamman takia”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159399>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 11.9.2016c, Arimo Laakkonen, ”Forsbergilla kelpo avaus Riossa – ’Tuntui alusta lähtien erittäin hyvältä, vaikka tulokset näyttivät jotain muuta’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159219>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 11.9.2016d, Riikka Smolander, ”Liljan kiri ei ihan riittänyt mitaleille paralympialaisten triathlonissa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159711>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 11.9.2016e, Sakari Lund, ”Iranin istumalentopallojoukkueella hurja ase - katso 244-senttisen pelaajan tykkisyöttö!” <<https://yle.fi/urheilu/3-9159766>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 12.9.2016a, Roope Visuri, ”Henry Manni taistelee mitalista – katso Rion paralympiapäivän suomalaiset ja ohjelmatiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9160193>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 12.9.2016b, Riikka Smolander, ”Henry Manni kelasi satasen finaaliin kolmanneksi parhaalla ajalla”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9160033>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 12.9.2016c, Maija Kautto, ”Niko Salomaan paralympiaregatalle hyvä alku”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9162303>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 12.9.2016d, Maija Kautto, ”Yhdysvaltojen tiukka puolustus liikaa Suomen maalipallomiehille”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9160021>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 12.9.2016e, Kristiina Kekäläinen, ”Lähteenmäki ja Mäkinen karsiutuivat uinneissa - päämatkat vuorossa tiistaina”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9161844>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 12.9.2016f, Roope Visuri, ”Mitali Riosta muistutti urheilijaa hyvästä elämästä – armokuolemaa ei ole tulossa kisojen jälkeen”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9160153>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016a, Kristiina Kekäläinen, ”Paralympialaisissa edessä suomalaisten supertiistai”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9162455>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016b, Maija Kautto, ”Maalipallomiehiltä vaaditaan jatkopaikkaan maalijuhlia”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164185>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016c, Riikka Smolander, ”Henry Manni kelasi pronssia Riossa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9162437>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016d, Matti Lehtisaari, ”Karjalainen kelpo asemassa ratsastuksessa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9162587>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016e, Riikka Smolander, ”Pronssi-Manni kelasi rennosti 800 metrin finaaliin”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164885>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016f, Sakari Lund, ”Toni Piispaselle pettymys kelauksessa – neljäs sija”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164392>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016g, Kristiina Kekäläinen, ”Meri-Maari Mäkisen parauinnit päättyivät pettymykseen”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164466>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016h, Riikka Smolander, ”Toni Piispanen hyytyi neljänneksi Rion satasella – ”Tämä ei ollut sitä mitä haettiin”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164544>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016i, Kristiina Kekäläinen, ”Sadasosataistelu päättyi Lähteenmäen tappioon Rion uintialtaalla”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164523>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016j, Maija Kautto, ”Minna Leinonen ei selviytynyt finaaliin – tuloksena 18. sija”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164789>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016k, Matti Lehtisaari, ”Paralympialaisten ME-ajalla olisi lyöty olympiavoittaja”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9162814>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 13.9.2016l, Manu Myllyaho, ”Kommentti: Paralympialaisten sensaatiovoittaja ei olisi pärjännyt olympialaisissa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9165263>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 14.9.2016a, Maija Kautto, ”Peltopuro tuskaili helteisessä aika-ajossa – tehot kuitenkin lähelle omaa ennätystä”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9167724>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 14.9.2016b, Sakari Lund & Kristiina Kekäläinen, ”Jere Forsberg tähtäsi jatkoon”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9167771>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 14.9.2016c, Maija Kautto, ”Ollanketo polki jälleen aika-ajon yhdeksänneksi”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168216>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 14.9.2016d, Kristiina Kekäläinen, ”’Kaikki kolme raajaa vielä tallella’ – Suomalainen sisupussi selvisi Rion paralympialaisiin onnettomuudesta huolimatta”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9166778>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 14.9.2016e, Kristiina Kekäläinen, ”Suomen maalipallojoukkueelle täystyrmäys – pelit päättyivät alkulohkoon”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9165340>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 15.9.2016a, Riikka Smolander, ”Manni kelasi neljänneksi omalla ennätyksellään”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168269>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 15.9.2016b, Riikka Smolander, ”Heikkinen seitsemäs sivulajissaan kuulantyyntönnössä”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168283>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 15.9.2016c, Kristiina Kekäläinen, ”Peltopuro maantieajon paralympiadebyytistään – ’Lähdin ajamaan tyhmää kisaa’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9171015>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 15.9.2016d, Kristiina Kekäläinen, ”Jere Forsbergin paralympiakullan puolustus katkesi neljännesvälieriin”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168253>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 15.9.2016e, Maija Kautto, ”Alex Zanardille paralympiavoitto onnettomuuden 15-vuotispäivän aattona”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168289>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 15.9.2016f, Sakari Lund, ”Tasan 15 vuotta karmeasta onnettomuudesta - entiselle F1-kuskille hopeaa paralympialaisista”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9170864>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 16.9.2016a, Maija Kautto, ”Karjalainen ja Toope saavat viimeisen tanssinsa vapaaohjelmassa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9171091>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 16.9.2016b, Matti Lehtisaari, ”Tässä ovat Rion perjantain suomalaiset – Leo-Pekka Tähti sataselle.” <<https://yle.fi/urheilu/3-9171344>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 16.9.2016c, Matti Lehtisaari, ”Salomaa 10. sijalla Rion vesillä – ’Erot ovat pieniä’” <<https://yle.fi/urheilu/3-9171236>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 16.9.2016d, Riikka Smolander, ”Oja pettyi paralympialaisten pituukisassa”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174368>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 16.9.2016e, Kristiina Kekäläinen, ”Antonios ei selittänyt tuulta paralympialaisten jousiammunnassa – ’Tein virheitä valmistautumisessani’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174531>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 17.9.2016a, Riikka Smolander, ”Leo-Pekka Tähti leikitteli nopeimmalla ajalla lauantain 100 metrin loppukilpailuun”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174583>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 17.9.2016b, Arimo Laakkonen, ”Huuhtooko Tähti kultaa Riossa? – Katso paralympialauantain suomalaiset ja television lähetystiedot”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174760>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 17.9.2016c, Maija Kautto, ”Latikka kauhoi päämatkallaan finaaliin: Tätä varten on tehty neljä vuotta töitä”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175180>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 17.9.2016d, Riikka Smolander, ”Piispanen sinnitteli kuudenneksi 400 metrillä: Taistelu ei lopu ikinä!”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175199>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 17.9.2016e, Kristiina Kekäläinen, ”Purjehtijat hyvästelivät paralympiavedet – Salomaa nappasi viimeisestä kisasta pistesijan”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175535>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 17.9.2016f, Maija Kautto, ”Katja Karjalaisen hieno ratsastusura päättyi Rion vapaaohjelmaan: Se oli väsynyt tanssi”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174585>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 18.9.2016a, Maija Kautto, ”Kuudenneksi uinut Latikka pohtii uransa jatkoa – ’Pitää miettiä, onko järkeä jatkaa itsensä kiusaamista’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175536>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 18.9.2016b, Riikka Smolander & Kristiina Kekäläinen, ”Leo-Pekka Tähti Vuoden Urheilija -valinnasta – ’En usko, että takki on neljässä vuodessa kääntynyt’”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175577>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 18.9.2016c, Kristiina Kekäläinen, ”Leo-Pekka Tähti kelasi historiaa – neljäs perättäinen paralympiakulta”. <https://yle.fi/urheilu/3-9175557>. (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 18.9.2016d, Kristiina Kekäläinen, ”Liikuttunut Tähti historiallisesta neljänestä kultamitalistaan – ’Huikea homma!’” <<https://yle.fi/urheilu/3-9175567>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Yle 18.9.2016e, Maija Kautto, ”Menehtynyttä iranilaispyöräilijää kunnioitetaan suruliputuksella ja hiljaisella hetkellä”. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175578>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).

Kuvat

Olen saanut luvan kuvien käyttöön pro gradu -tutkielmassani Yleltä (kuvat 1, 17 ja 21), Suomen Paralympiakomitealta (kuvat 2–13, 16, 18–19, 20, 22 ja 26) ja All Over Pressiltä (kuva 24) sekä Riikka Smolanderilta (kuva 14), Harri Kapustamäeltä (kuva 15) ja Jani Mattssonilta (kuva 23). Kuvien katsotaan kuuluvan tutkimuksen sitaattioikeuden piiriin.

Kuva 1. Yle 18.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175557>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 2. Yle 15.9.2016b. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168283>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 3. Yle 15.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9171015>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 4. Yle 17.9.2016f. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174585>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 5. Yle 11.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159219>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 6. Yle 11.9.2016b. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159399>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 7. Yle 12.9.2016e. <<https://yle.fi/urheilu/3-9161844>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 8. Yle 13.9.2016i. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164523>>(linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 9. Yle 16.9.2016d. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174368>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 10. Yle 17.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9175536>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Kuva 11. Yle 14.9.2016b. <<https://yle.fi/urheilu/3-9167771>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Kuva 12. Yle 16.9.2016e. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174531>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Kuva 13. Yle 13.9.2016j. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164789>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Kuva 14. Yle 17.9.2016a. <<https://yle.fi/urheilu/3-9174583>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Kuva 15. Yle 8.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9153908>> (linkki tarkistettu 16.1.2019).
Kuvakaappaus.

Kuva 16. Yle 10.9.2016b. <<https://yle.fi/urheilu/3-9157932>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Kuva 17. Yle 10.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158965>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

- Kuva 18. Yle 13.9.2016e. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164885>>(linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 19. Yle 10.9.2016f. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158442>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 20. Yle 13.9.2016c. <<https://yle.fi/urheilu/3-9162437>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 21. Yle 14.9.2016d. <<https://yle.fi/urheilu/3-9166778>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 22. Yle 13.9.2016h. <<https://yle.fi/urheilu/3-9164544>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 23. Yle 11.9.2016a. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159302>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 24. Yle 10.9.2016h. <<https://yle.fi/urheilu/3-9158136>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus
- Kuva 25. Yle 11.9.2016e. <<https://yle.fi/urheilu/3-9159766>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.
- Kuva 26. Yle 15.9.2016e. <<https://yle.fi/urheilu/3-9168289>> (linkki tarkistettu 16.1.2019). Kuvakaappaus.

Internet-lähteet

- Finlex (2017). *Laki Yleisradio Oy:stä* 1380/1993, <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>> (linkki tarkistettu 17.2.2019).
- Suomen Journalistiliitto (2014). *Journalistin ohjeet*, <<https://journalistiliitto.fi/fi/pelisaannot/journalistin-ohjeet/>> (linkki tarkistettu 17.2.2019).
- Suomen Paralympiakomitea (2018a). *Menneet paralympialaiset* <<https://www.paralympia.fi/etusivu/paralympialaiset/menneet-paralympialaiset/>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Suomen Paralympiakomitea (2018b). *Paralympiahistoria*
<<https://www.paralympia.fi/etusivu/paralympialaiset/paralympiahistoria/>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Suomen Paralympiakomitea (2018c). *Paralympialajit*
<<https://www.paralympia.fi/etusivu/paralympialaiset/paralympialajit/>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Suomen Paralympiakomitea (2018d). *Vammaishuippu-urheilu*
<<https://www.paralympia.fi/etusivu/vammaishuippu-urheilu/>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Suomen Paralympiakomitea (2018e). *Yleistä luokittelusta*
<<https://www.paralympia.fi/etusivu/luokittelu-2/yleista-luokittelusta/>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry (2018). *Terminologiaa*
<<https://www.vammaisurheilu.fi/mika-on-vau/medialle/terminologiaa>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Vammaiskumppanuus (2018). *Johdanto: vammaisuus*
<<https://www.vammaiskumppanuus.fi/vammaisuus/>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Yle (2014). *Yle pähkinänkuoressa* <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/11/28/yle-pahkinankuoressa>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Yle (2015). *Ylen viestinnän periaatteet* <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/04/24/ylen-viestinnan-periaatteet>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Yle (2017). *Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset ohjeet*
<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/20/ylen-ohjelmatoiminnan-ja-sisaltojen-eettiset-ohjeet>> (linkki tarkistettu 14.1.2019).

Kirjallisuus

Anderson, Benedict (1991) *Imagined Communities*. London: Verso. 2. painos.

- Barthes, Roland (1986) ”Kuvan retoriikka”. Suom. Kristiina Widenius. Teoksessa Lintunen, Martti (toim.) *Kuvista sanoin* 3. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö, 71–92.
- Billings, Andrew C. (2007) *Olympic Media: Inside the Biggest Show on Television*. London and New York: Routledge.
- Brittain, Ian (2010) *The Paralympic Games Explained*. London and New York: Routledge.
- Bruce, Toni (2014) “Us and Them: The Influence of Discourses of Nationalism on Media Coverage of the Paralympics”. *Disability & Society* vol. 29:9, 1443-1459.
- Dyer, Richard (2002) *Älä Katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa*. Tampere: Vastapaino.
- Eichberg, Henning (1998) *Body Cultures: Essays on Sport, Space and Identity*. Bale, John & Philo, Chris (toim.). London: Routledge.
- Fairclough, Norman (1997) *Miten media puhuu*. Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino. 2. painos.
- Fiske, John (1992) *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.
- Gard, Michael & Fitzgerald, Hayley (2009) “Tackling *Murderball*: Masculinity, Disability and the Big Screen”. Teoksessa Jespersen, Ejgil & McNamee, Mike (toim.) *Ethics, Dis/ability and Sports*. London: Routledge, 40–55.
- Heikkilä, Elina (2006) *Kuvan ja tekstin välissä: kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heinilä, Kalevi (2000a) ”Millainen rooli urheilujournalismilla on yhteiskunnassa?” Teoksessa Miettinen, Mari (toim.) *Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?* Jyväskylä: Likes, 273–284.
- Heinilä, Kalevi (2000b) ”Mikä on urheilun viihteellinen merkitys?” Teoksessa Miettinen, Mari (toim.) *Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia?* Jyväskylä: Likes, 287–307.

- Hemánus, Pentti (1983) ”Urheilujournalismi ja huippu-urheilun järjestelmä: heijastussuhde vai symbioosi”. Teoksessa Vuolle, Pauli (toim.) *Liikuntaviestintä. Liikuntasuunnittelun laitoksen opetusmoniste 9*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 40–53.
- Hietala, Veijo (2003) Painii myyttien kanssa – Urheilu modernissa ja postmodernissa mediakulttuurissa. *Lähikuva* 1/2003, 6–15.
- Howe, P. David (2008) “From Inside the Newsroom: Paralympic Media and the 'Production' of Elite Disability”. *International Review for the Sociology of Sport* vol. 43:2, 135-150.
- Itkonen, Hannu; Ilmanen, Kalervo; Matilainen, Pertti & Jaskari, Liina (2008) *Media urheilun tulkkina ja tekijänä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Tutkimuksia 1/2008.
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Karkulehto, Sanna (2006) ”Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat”. Teoksessa Kinnunen, Taina & Puuronen, Anne (toim.) *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Helsinki: Gaudeamus, 44–70.
- Kinnunen, Taina (2003) Kansakunnan satureita ja ihannevirtaloita – Television urheilutuutisten miesruumiin representaatiot. *Lähikuva* 1/2003, 16–29.
- Kokkonen, Jouko (2003) Kansakunnat kultajahdissa: urheilu ja nationalismi. *Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi XXII*.
- Koljonen, Kari (2000) *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampere: Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Sarja A 95.
- Kummu, Leena (2006) *Kummajaisesta huippu-urheiluksi – Suomen vammaisurheilun historia 1960–2005*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos.
- Kyrölä, Katariina (2006) ”Ruumiillisuus”. Teoksessa Ridell, Seija; Väliaho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 153–179.
- Lehtonen, Mikko & Koivunen, Anu (2011) ”Miltä tuntuu todella? Arjen kulttuuriset merkityskamppailut”. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Koivunen, Anu (toim.) *Kuinka meitä kutsutaan? Kulttuuriset merkityskamppailut nyky-Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 7–39.

- Mikos, Lothar (2012) ”National Heroes on the Global Stage. The 2002 Olympic Games and Football World Cup”. Teoksessa Sandvoss, Cornel; Real, Michael & Bernstein, Alina (toim.) *Bodies of Discourse. Sport Stars, Media and the Global Public*. New York: Peter Lang Publishing, 159–170.
- Mäenpää, Jenni (2016) *Todeksi tehty valokuva: objektiivisuuden rakentuminen uutiskuvajournalismissa*. Tampere: Tampere University Press.
- Mäenpää, Jenni (2014) Rethinking Photojournalism. The Changing Work Practices and Professionalism of Photojournalists in the Digital Age. *Nordicom Review* 35, 91–104.
- Mäenpää, Jenni (2012) Uutiskuvan paradoksi. Valokuvan objektiivisuuden käsite historiassa ja nykypäivän kuvajournalismissa. *Media & viestintä* 35, 3–4, 78–97.
- Mäenpää, Jenni & Seppänen, Janne (2010) Imaginary dark room. Digital photo editings as a strategic ritual. *Journalism Practice* 4(4), 454–475.
- Mäenpää, Jenni & Seppänen, Janne (2007) Kuvajournalismi tiedon tuotantona. *Tiedotustutkimus* 3/2007, 4–18.
- Pirinen, Riitta (2006) *Urheileva Nainen lehtiteksteissä*. Acta Universitatis Tamperensis 1138. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere.
- Pirinen, Riitta (1998) ”Sukupuoli ja mediaurheilu”. Teoksessa Halmesvirta, Anssi & Roiko-Jokela, Heikki (toim.) *Urheilu, historia ja julkisuus*. Suomen Urheiluhistoriallisen Seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 25–35.
- Puhakainen, Jyri (1997) *Kesytyt kehot*. Tampere: Tampere University Press.
- Rantala Maria (2011) *Ruumis objektina ja subjektina. Naisurheilijoiden valokuvat Suomen Urheilulehdessä vuosina 1945–1969*. Pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto.
- Reinikainen, Marjo-Riitta (2004) ”Vammaisuuden ja sukupuolen käytäntöjen jäljillä”. Teoksessa Jokinen, Eeva; Kaskisaari, Marja & Husso, Marita (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Tampere: Vastapaino, 176–198.
- Rowe, David (2004) *Sport, Culture and the Media. The Unruly Trinity*. Buckingham: Open University Press.
- Seppänen, Janne (2005) *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

- Seppänen, Janne (2001) *Katseen voima: kohti visuaalista lukutaitoa*. Tampere: Vastapaino.
- Sirkkiä-Jarva, Sari (2007) ”TV-urheilun puoli vuosisataa. Nurmesta Niemiseen”. Teoksessa Wiio, Juhani (toim.) *Television viisi vuosikymmentä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 447–477.
- Smith, Brett (2009) “Imagining Being Disabled Through Playing Sport: The Body and Alterity as Limits to Imagining Others’ Lives”. Teoksessa Jespersen, Ejgil & McNamee, Mike (toim.) *Ethics, Dis/ability and Sports*. London: Routledge, 56–71.
- Tuominen, Tanja (2015) *Paralympialaiset suomalaislehdissä: Barcelonan 1992 ja Lontoon 2012 paralympia uutisointi Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja Urheilulehdessä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos.
- Turtiainen, Jussi (2005) ”Hirviöitä ja bikinejä – urheilevat naiset maskuliinisuuden varjossa”. Teoksessa Laiho, Marianna & Ruoho, Iris (toim.) *Median merkitsemät: ruumis ja sukupuoli kuvassa*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 51–68.
- Valtonen, Sanna & Ojajärvi, Sanna (2003) Kauniit ja kunnolliset – Naiset ja miehet liikuntakulttuurin kuvastoissa. *Lähikuva* 1/2003, 30–43.
- Vehmas, Simo (2005) *Vammaisuus: johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan*. Helsinki: Gaudeamus.
- Veijola, Soile (2004) ”Pelaajan ruumis. Sekapeli modaalisenä sopimuksena”. Teoksessa Jokinen, Eeva; Kaskisaari, Marja & Husso, Marita (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Tampere: Vastapaino, 99–124.
- Virtapohja, Kalle (1998) *Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä*. Jyväskylä: Atena.
- Virtapohja, Kalle (1997) ”Urheilusankarit ja suomalaisuus”. Teoksessa Virtapohja, Kalle (toim.) *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Atena, 127–143.
- Väätäinen, Hanna (2003) *Rumbasta rampaan: vammaisen naistanssijan ruumiillisuus pyörätuolikipatanssissa*. Turku: Parainen: Åbo Akademi.

Väätäinen, Hanna (2007) ”Tilan ottaminen, vammaisuus ja suurikokoisuus yhteisötanssissa”. Teoksessa Kyrölä, Katariina & Harjunen, Hannele (2007) *Koolla on väliä!: lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli*. Helsinki: Like, 251–175.

Wicman, Jan (2006) ”Mediaseksikäs miesurheilija”. Teoksessa Kinnunen, Taina & Puuronen, Anne (toim.) *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Helsinki: Gaudeamus, 143–159.

Zelizer, Barbie & Allan, Stuart (2010) *Keywords in News and Journalism Studies*. Berkshire, England: Open University Press.